

GRUDA

*Ob desetletnici
kmetško mladinskega
gibanja.*

1924 1934

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetjsko prosveto. — Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30'— Za dijake Din 20'— 8.-9. številka velja Din 10'— Uredništvo in uprava: Ljubljana, Tavčarjeva 1. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 13.440. Glasilo „Zveze kmetjskih fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (France Koruza). — Urejuje: Dolfe Schauer.

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Griša Koritnik: Zeleni prapor. — Stanko Tomšič: Iz spominov na naš začetek. — France Gerželj: Prvo desetletje dela in borbe. — Ivan Albreht: Deset let. — Ivan Kronovšek: Naš mejnik. — Dr. Igor Rosina: Dosedanja kulturna vloga našega gibanja. — Tine Janhar: Naše tekme. — Dr. Srečko Goljar: Razširitev in poglobitev našega dela. — Joža Musil: Borba za novo življenje. — Vinko Bitenc: Fantovsko sonce. — M. H — č: Ob 10 letnici. — Organizacija. — Kotiček za dekleta. — Kmetjski sport. — Ali veš? — Zapiski. — Uganke.

„Vas je vas in brez nje ni ničesar!“

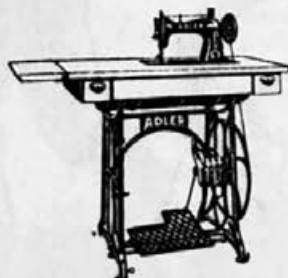
Nj. Vel. kralj Aleksander I.

Najboljši šivalni stroj in kolo

je samo

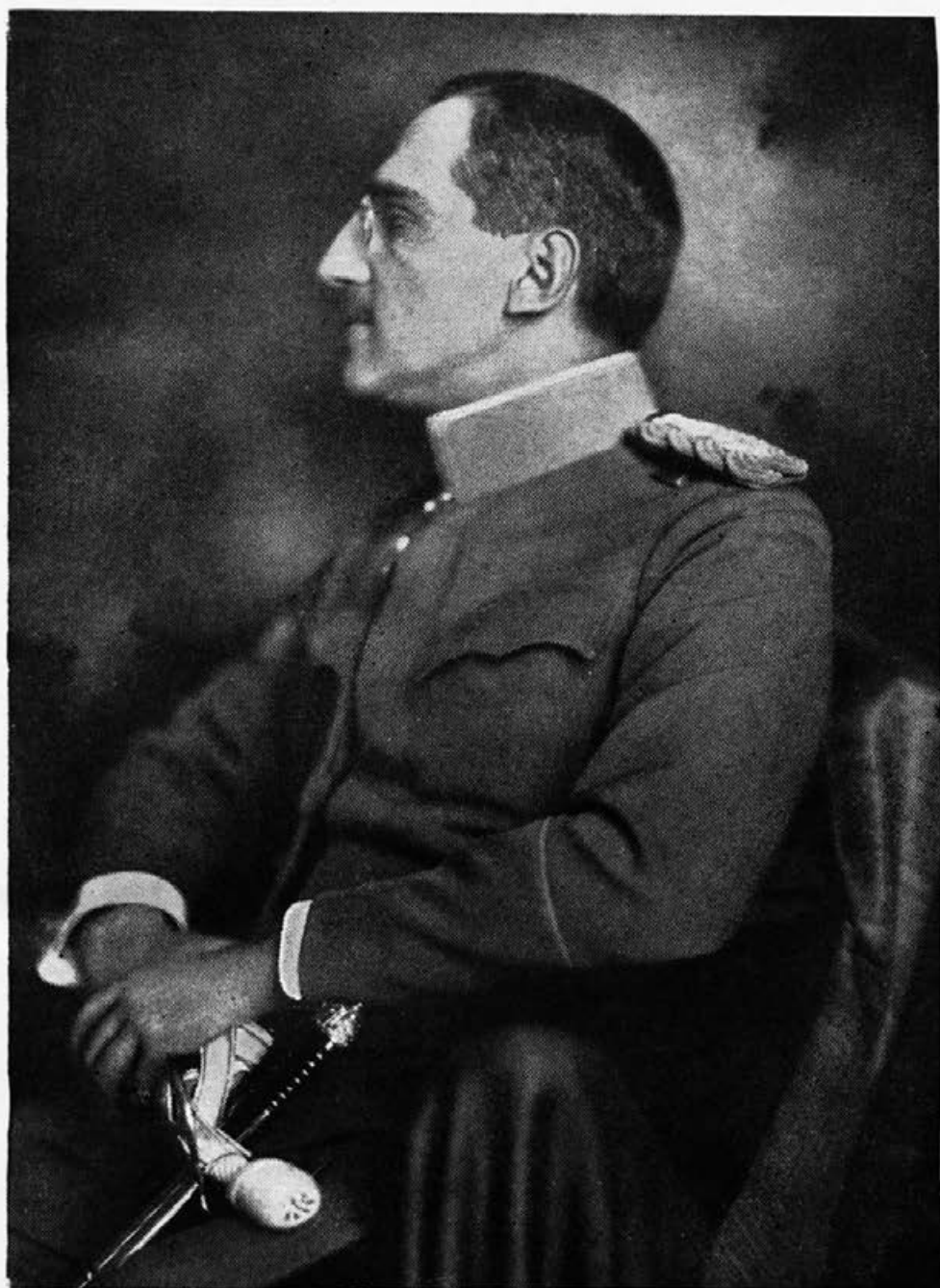
„ADLER“

Lepo opreme! Ugodno odplačevanje! Pouk v umetnem voženju brezplačen

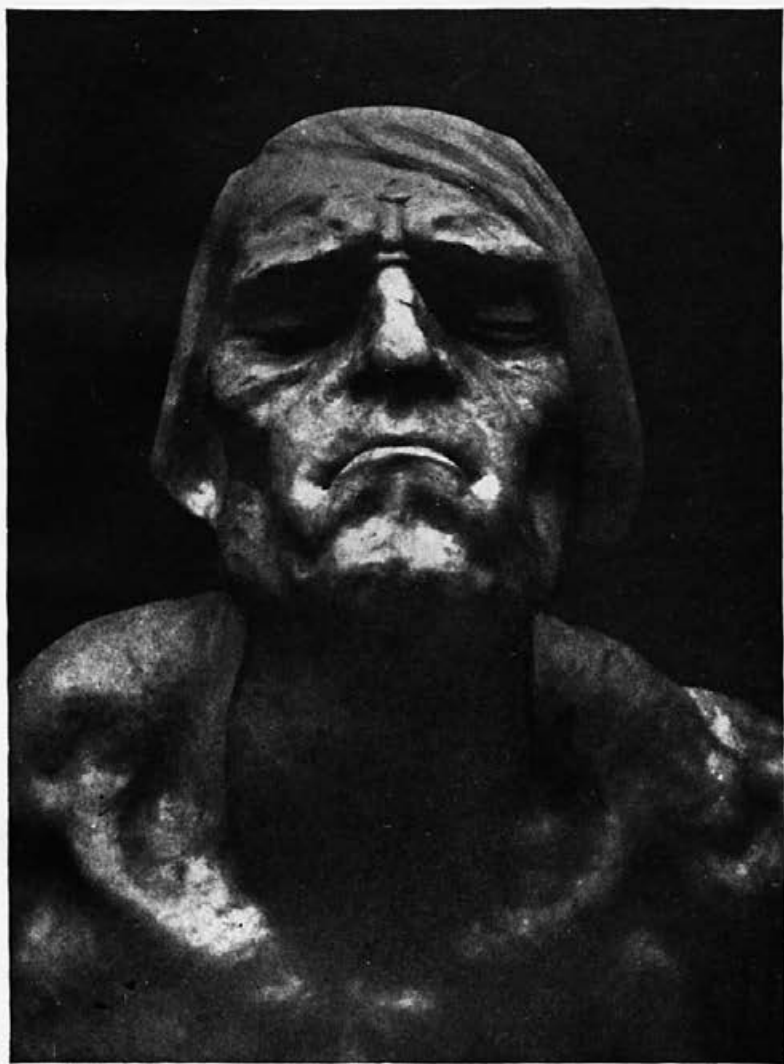
Pisalni stroji v treh velikostih kakor tudi pletilni stroji na zalogi
Nadomestni deli za vse stroje in kolesa ter pnevmatika edino le pri

Josip Petelinc, Ljubljana
blizu Prešernovega spomenika, ob vodi.

*Naš kralj Aleksander I.
pokrovitelj „Tabora kmetske mladine“ (8. - 9. septembra 1934 v Ljubljani)*

Lojze Dolinar

Matija Gubec
borec in mučenik za kmetsko svobodo

„Gruda“ 1934

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880

GRUDA

M E S E Č N I K Z A K M E T S K O P R O S V E T O

8.-9.

AVGUST - SEPTEMBER 1934

XI.

Griša Koritnik:

Zeleni prapor

*Zemljica rodna, gruda zelena,
tvoji smo borci, slušaj naš glas:
z božjo ljubeznijo si posvečena,
bodi nam nada, bodi nam spas!*

*S krasom cvetice, s klasom pšenice,
z grozdom in gozdom mamiš oči,
grudi so sočne tvoje gorice,
tvoje je krilo morje rasti.*

*Tvoji smo v sreči, tvoji v nesreči,
nate gradimo dom in oltar:
ti le kljubuješ sili besneči,
greš zmagovito skozi vihar.*

*Zemljica rodna, gruda tlačana,
nada vekóvna žuljavih rok:
zate se bije pravda izzvana —
prapor pravice dal ti je Bog.*

*Vodi nas k soncu, vodi k svobódi,
dvigaj nam srca, krépi roké:
prapor zeleni, v borbi nas vodi,
bodi nam znak zmagovitega dne!*

Iz spominov na naš začetek . . .

Stanko Tomšič

Svetovna vojna je postala mejnik dveh dob ne samo v zgodovini historičnih dogodkov, temveč tudi v mišljenju ljudstev. Bila je pač živa šola resničnega življenja z najbogatejšimi izkustvi, ki so jih morali stomilijoni ljudi plačati s svojim najdražjim: s potoki človeške krvi na bojnih poljanah, z bedo, trpljenjem, lakoto in umiranjem naroda v ozadju. Vse to prestando gorje je primoralo človeštvo, da je šlo, ko je bojna vihra prenehala, vase in razmišljalo o vzrokih, ki so do tega privedli. In čim globlje je šel kdo pri tem razglabljanju, tem večji je bil prelom v njegovem mišljenju. Razumljivo je končno, da je bil ta prelom najpopolnejši pri mladini, ki je bila prosta vseh spon še v sedanosti vladajoče preteklosti in ki je baš zato tudi edina zmožna, ustvariti novo dobo.

*Tov. Stanko Tomšič,
Zvezin poslovodeči podpredsednik od
ustanovitve do 25. IX. 1927.*

V prav takem duševnem razpoloženju se je znašla po svetovni vojni tudi naša vas. Spoznala je, da je obstoječe stanje nevzdržno, da je treba temeljite preureditve vsega javnega in zasebnega življenja ter njegovih metod, in da je samo v taki preureditvi mogoča rešitev obstoja naše vasi in njenega prebivalstva. Toda za tako preureditev sâmo spoznanje potrebe ne zadostja. Treba je imeti še dvoje: jasno predstavo onega, kar se hoče zgraditi, in dovolj odločnosti, prekiniti s preteklostjo in odstraniti ono, kar ne velja. To dvoje pa je našemu ljudstvu zmanjkalo baš v najodločilnejših trenutkih. In ponovno se je zgodilo, da so zavozili voditelji naroda nazaj v svoje tradicionalne kolovoze, da zaželjenega izboljšanja ni bilo niti na gospodarskem niti na socialnem polju, da o političnem ne govorim, da so se razmere v mnogočem še poslabšale in zmedle. Zopet smo razmišljali o vzrokih in iz tega razmišljanja je vzkliklo novo spoznanje: Da je potreben za izvedbo zaželjene preureditve nov rod z novo miselnostjo, prost slehernih oviralnih vezi preteklosti, rod, ki se bo za svoje poslanstvo temeljito pripravil in ga, tako usposobljen, tudi odločno izvršil.

Táko je bilo razpoloženje in táko je bilo spoznanje, ko smo se po novem letu 1923 vrnili nekateri visokošolci iz Prage v domovino, ker nismo imeli denarja, da bi v tujini nadaljevali študij. Bila sta to predvsem tovariša Jole Karadžole, (umrl leta 1932 kot inženjer kemije v Šibeniku), Milan Červinka (sedaj primarij ženske bolnice v Novem mestu) in moja malenkost.

Že nekaj pred nami pa sta se vrnila tovariša Fran Trček in Marinko, ki sta absolvirala visoko združno šolo.

*

Ideja kmetijske mladinske organizacije se je pri nas Slovencih pojavila že nekaj let prej. Saj je tako organizacijo predvidel tudi statut nekdanje „Samostojne kmetijske stranke“, seveda v strankinem okvirju. Ta do tedaj nekam meglena predstava se je začela spomladi leta 1923 kristalizirati. Na ljubljanski univerzi je pod predsedstvom tov. Ivana Belleta (sedaj odvetniški pripravnik v Celju) zbiral pripravljalni odbor naše kmetijske visokošolce, da bi ustanovil agrarni klub. 10. maja 1923 je bil ustanovni občni zbor. Klub si je nadel ime Akademski agrarni klub „Njiva“. Z njegovo ustanovitvijo je zadobila misel kmetijsko-mladinske organizacije delavce, ki so ji do tedaj manjkali, da bi jo uresničili.

V Pragi se je medtem mislilo na ustanovitev Zveze slovanske kmetijske mladine. Uporabilo se je priložnost velikega kongresa čeških agrarcev v maju in povabilo v Prago zastopnike kmetijskih strank, pa tudi kmetijske mladine iz vseh slovanskih držav. Samostojna kmetijska stranka je poslala med drugimi tov. dr. Fuxa iz Ljubljane in tov. Blaža iz Tomačevega. Ta praški kongres je dal pobude tudi slovenskim zastopnikom, ki so po svojem povratku bili pripravljani končno tudi pri nas ustanoviti kmetijsko-mladinsko organizacijo.

Ta okolnost je znatno olajšala delo Akademskemu agrarnemu klubu „Njivi“, ki si je že ob svoji ustanovitvi določil v svojih smernicah pot najtesnejšega sodelovanja z ostalo kmetijsko mladino naše vasi. Saj se je dobro

Gospodinjski tečaj DKFD v Veliki Loki l. 1924

zavedal, da bo njegovemu delovanju manjkalo tal, če ne bo organizirana mlada vas. Zato je novoustanovljeni klub smatral za svojo prvo dolžnost, pomagati kmetski mladini pri ustanavljanju njene lastne organizacije. Kot klubov predsednik sem takoj po prevzemu svoje funkcije poiskal stike z

Dekliški in gospodinjski tečaj DKFD v Bohinjski Bistrici l. 1925

mladimi pokretaši izven klubovih vrst. Tu sem dobil ne samo razumevanje, temveč tudi iskreno sodelovanje in navdušujočo pobudo pri tov. dr. Fuxu, ki je postal pravi soustanovitelj organizacije. V najkrajšem času sva teren toliko pripravila, da sem mogel sklicati za 1. junij 1923 v posvetovalnico Kmetijske družbe sestanek „Njivašev“ in mnogih kmetjskih kulturnih, gospodarskih in političnih delavcev z namenom, položiti temeljni kamen organizaciji naše kmetjske mladine. Na tem sestanku je imel po mojem kratkem uvodu o nujni potrebi mladinske organizacije tov. dr. Fux referat o sorodni organizaciji češke kmetjske mladine, ki jo je postavil za vzgled zlasti v organizacijskem oziru. Rezultat tega sestanka je bila izvolitev pripravljalnega odbora Zveze društev kmetjskih fantov in deklet, katerega predsedstvo je bilo poverjeno meni, tajništvo pa tov. dr. Fuxu. In začelo se je . . .

*

Nikogar ni bilo med nami, ki bi ne vedel, kaj hočemo. Saj smo vsi čutili v svojih dušah ono idejno vez, ki nas je družila v kmetjskem pokretu, katerega važna celica je postajala porajajoča se mladinska organizacija. Toda vsemu temu je bilo treba dati zunanjšega izraza, ustvariti je bilo treba sistem

organizacije, ki naj bi kar najbolj odgovarjal danim razmeram. To nalogo smo reševali na večernih sestankih pri tov. dr. Fuxu, kjer smo kovali pravila Zveze, pravila posameznih društev ter delali načrte za sistematično delo. Ne bom pozabil zanimivih in temeljitih razprav, ki so bile osnova posameznim odločitvam kakor n. pr. o nazivu organizacije, njeni neodvisnosti od stranke i. t. d. Ko se danes spominjam na to in na dogodke zadnjih 10 let, vidim, da je bilo naše tedaj zavzeto stališče edino pravilno, pravilno tako v pogledu notranjega življenja organizacije kakor tudi njenih zunanjih odnosov. Samo pravilni rešitvi tega vprašanja se moramo zahvaliti, da se je naša mladinska organizacija srečno izognila čerem, na katere bi v preteklih letih našega javnega življenja tako lahko naletela.

Z oblastveno odobritvijo Zvezinih pravil je bil izpolnjen formalni predpogoj za začetek organiziranega dela na vasi. S tem je bila naloga, ki jo mora vsak pripravljalni odbor izvršiti, končana in mogli bi pristopiti k formalni ustanovitvi Zveze. Vendar smo odlašali z ustanovnim občnim zborom vse do decembra 1924, ker smo hoteli, da izvedejo ta občni zbor že društva sama, ki se bodo med tem ustanovila. Stali smo na stališču, da mora biti v naši organizaciji nosilec vsega življenja kmetska mladina sama; tudi v tem naj se bistveno razlikuje od ostalih organizacij, v katerih je naš kmetski

Kosci in grabljice, člani(ice) DKFD v Šinkovem turnu

človek vedno več ali manj le predmet društvenega udejstvovanja. Takoj v začetku smo poudarili svoje temeljno načelo, da morata biti — in to popolnoma zavedno — kmetski fant in kmetsko dekle samostojna delavca-stvari-

telja; saj je samo na ta način mogoče ustvariti nov rod, kakršnega potrebuje naša vas za svoj preporod. Tako smo, mesto na ustanovni občni zbor, prešli v akcijo na deželi.

*

Prva občina, kjer je vzkliklo naše seme, je bila Brezovica pri Ljubljani, njej sta sledili Trebnje in Velika Loka na Dolenjskem i. t. d. Nismo pa se omejili samo na ustanavljanje društev, ker smo se zavedali, da je obstoj društva samo čaša, v katero je treba naliti vina. Zato smo takoj poskrbeli,

III. prosvetno-organizatorični tečaj Zveze v Ljubljani 20.-28. II. 1933

da so začela novoustanovljena društva brez odlašanja delovati. Poleg predavanj, ki smo jih skušali sistematično urediti, so priredila društva prve gospodinjske tečaje za dekleta. Prvi med vsemi je bil tromesečni tečaj na Brezovici, ki sta ga vodili ga. dr. Fuxova in ga. Čermak-Svetelova. Temu je takoj sledil gospodinjski tečaj v Horjulu, ki ga je vodila ga. Čermak-Svetelova. V zimskih mesecih so imela prva društva svoje redne večerne tečaje. Tako je vodil tak tečaj na Brezovici šol. upravitelj g. Mikuž. Zveza pa je poskrbela tudi za vzgojo društvenih funkcionarjev. V ta namen je priredila koncem marca 1924 organizacijski tečaj v Ljubljani, katerega so se udeležili fantje in dekleta vseh že obstoječih društev, pa tudi iz krajev, kjer se je ustanovitev šele pripravljala odnosno kjer je bilo zanimanje pri posameznih članih. Spomladi 1924 smo odposlali tudi že prva dva praktikanta (tov. Brecljnika in Janharja) v kmetijsko prakso na Češkoslovaško.

Kaj kmalu sem spoznal, da potrebujejo vsa društva nekaj, kar bi jih stalno vezalo in bilo obenem tudi izraz njihovih misli in teženj. Na drugi strani se je pokazala potreba sredstva, ki bi redno dovajalo našim mladim

dobro in koristne, a predvsem kmetijske duševne hrane. In tako se mi je porodila v jeseni 1923 misel mesečnika. Razodel sem jo tovarišem in našel pri njih polno razumevanje. Slučaj je nanesel, da sva stanovala s tov. Ivanom Albrehtom v isti hiši. Stopil sem k njemu in ga naprosil, naj prevzame uredništvo. S tov. Fuxom sva naročila pri akad. slikarju Gaspariju naslovno stran, tov. Vičič je prevzel upravištvo — in v začetku leta 1924 je zagledala prva številka „Grude“ luč sveta.

Že tedaj pa smo šli preko okvira domačega življenja. Kot predsednik „Njive“ in pripravljalnega odbora Zveze kmetijskih fantov in deklet, sem prevzel v jeseni 1923 tudi predsedstvo „Saveza jugoslovenskih studentskih zemljoradniških klubov“ in kot tak predstavnik celotnega jugoslovanskega kmetijsko-mladinskega pokreta. Kot takemu mi je pripadla nelahka naloga, da sem izvedel ustanovitev kmetijsko-mladinske organizacije za celo državo (ustanovni občni zbor je bil v Ljubljani dne 7. septembra 1924), kakor tudi naloga, da sem načeloval akcijskemu komiteju, ki je moral izvesti v dneh od 5. do 8. septembra istega leta ustanovni kongres Zveze slovenske kmetijske mladine. Tako morem danes ugotoviti zgodovinsko dejstvo, da smo bili baš Slovenci tisti, ki smo odločilno posegli — in to že pred ustanovnim občnim zborom Zveze — v ostvarjanje jugoslovanskega kmetijsko-mladinskega pokreta na eni in kot njegovi predstavniki tudi v ostvarjanje slovenskega kmetijsko-mladinskega pokreta na drugi strani.

Vse to, kar smo storili v času od 1. junija 1923 pa do decembra 1924, nam je dajalo polno izkaznico o sposobnosti, preiti dokončno k ustanovitvi Zveze kmetijskih fantov in deklet.

Predaleč bi me vedlo, če bi hotel na tem mestu pisati spomine o vsem, kar se je dogodilo v letu 1924, tako bogatem na nikdar pozabnih doživljajih. Morda se mi bo nudila kdaj še prilika za to. Naj mi bo zato samo dovoljeno na tem mestu povdariti svoje izredno zadoščenje za ves trud, ki sem ga vložil v našo kmetijsko-mladinsko organizacijo, ko gledam lep razvoj našega pokreta širom naše lepe ožje domovine. Da bi postal blagoslov za naše težko preizkušeno kmetijsko ljudstvo!

Prvo desetletje dela in borbe

Francè Gerželj

Evropske kmetске upore iz 15. in 16. stoletja moramo uvaževati kot nujno posledico takratnih fevdalnih družabnih in socialno-gospodarskih razmer. Toda kakor je Cerkev zatrla in preprečila širjenje Lutrovega protestantovskega nauka, ki so ga politično in gospodarsko zaslužnjene in izkoriščane kmetске množice razumele ne le kot duševno in versko svobodo, temveč predvsem kot gospodarsko in politično svobodo, tako je takratna vladajoča družabna plast — graščinska in plemiška gospoda — s svojo naprednejšo in dobro oboroženo ter organizirano vojsko premagala in strla kmetске upore ter še za dolga stoletja izločila kmetски stan — kot aktivnega činitelja — iz razvoja človeške družbe. Vendar pa je mogoče ugotoviti, da so bili ti kmetски upori že prvi znak, da se bo tekom razvoja prej ko slej (po nastopajoči diferenciaciji človeške družbe) moral nujno pojaviti kmetски stan kot enakovreden in soodločujoč gospodarski, socialni in politični ter kulturni faktor v človeški družbi.

Kdaj? — to je vprašanje, ki ga je tekom par stoletij kasneje rešil sam razvoj človeške družbe.

Kmetске upore je v drugačni obliki nadaljevalo revolucijonarno liberalno meščanstvo kot nosilec nove oblike družabnega reda — kapitalističnega. Fevdalizem, kot oblika in vsebina družabnega reda, je moral kloniti pred nujnostjo družabnega razvoja. Tehnične iznajdbe in izumi so v naglem tempu omogočili, da sta industrijska proizvodnja in finančni kapital zagospodovala Evropi. Kmetijska proizvodnja je bila manj in manj čislana in zapostavljena, ker je industrijalizirana Evropa nabavljala sirovine in agrarne proizvode v kolonijah in prekomorskih državah, kamor je potem z velikimi dobički prodajala svoje industrijske proizvode. Evropski kmet je obubožaval, se zadolževal, njegov naraščaj pa se je pred popolnim obubožanjem reševal z begom v mesta in industrijsko proizvodnjo. Nenapredno kmetovanje ni bilo konkurenčno sposobno ter je pretežno služilo le za existenco kmetских družin in članov, ki so ostali doma na rodni grudi.

Borba med lastniki industrijske proizvodnje kot delodajalci na eni strani in delavstvom — proletarijatom kot delojemalcem na drugi strani, je pozvala v življenje novega družabnega činitelja — delavski stan, proletarijat, ki se je pričel organizirati v lastnih delavskih kulturnih in političnih organizacijah. Po svoji ideologiji o socializmu je aktivno posegel v razvoj človeške družbe.

Nekaj pred svetovno vojno, predvsem pa po svetovni vojni, se je na pozornici gospodarskega, socialno-družabnega in političnega življenja pojavil aktivno kmetски stan, čigar proizvodnja je v in po svetovni vojni postajala bolj in bolj cenjena in upoštevana. To je bilo spoznanje o prvenstvenosti kmetijske (zemljedske) proizvodnje, ki je v kmetskem ljudstvu vzbudilo jasno stanovsko zavest. Spoznanju o prvenstvenosti agrarne produkcije je sledilo spoznanje, da brez materialnega blagostanja kmetskega

stanu, kot temeljnega stanu, ni mogoč splošen napredek in kultura širokih vrst naroda. Ta spoznanja in pa enaki skupni gospodarski, socialni, kulturni in politični interesi so še trdnejše zavestno stopili kmetsko ljudstvo v kmetški stan. V Evropi so se pojavila kmetška (agrarna) gibanja, družabnega, gospodarskega, političnega in kulturnega značaja. Iz konservativne vsebine in oblike prehajajo polagoma — potom razvoja, izobrazbe, naprednejše produkcije in napetih družabno-gospodarskih in političnih razmer — ta gibanja v moderna družabna gibanja z izrazito socialno-družabno tendenco (usmerjenostjo), tako, da jih je mogoče ponekod, kjer prevladuje malokmetska proizvodnja in kmetški proletarijat, označiti kot radikalni agrarni socijalizem, drugod spet kot čisti agrarizem z zmernejšo socialno

IV. prosvetno-organizatorični tečaj Zveze v Ljubljani 3.-13. II. 1934

in politično tendenco, ki se pa tudi zastruje vsled gospodarskega in družabnega reda, v katerem grozi kmetskemu ljudstvu obubožanje in proletarizacija. Zgodovinski uspeh teh mladih gibanj, se očituje zlasti v tem, da z agrarno reformo vršijo dokončno likvidacijo fevdalizma.

Agrarizem je našel na svoji zmagoviti poti tudi naše slovensko kmetsko ljudstvo. Po skoraj 4 stoletjih družabne pasivnosti, se je naposled kmetsko ljudstvo začelo zgrinjati in združevati pod prapori svoje stanovske družabne zavesti ter postaja danes kot stan važen gospodarski, socialni, kulturni in politični činitelj v razvoju človeške družbe.

Pri nas Slovencih je mogoče govoriti o jasni kmetski stanovski (razredni) zavesti šele po vojni, ko je bila osnovana „Samostojna kmetška stranka“. To je bilo prvo kmetško gibanje, ki je bilo organizirano in imelo samostojen in določen gospodarsko-socialen, kulturnen in političen program. Do

te dobe je bil slovenski kmetski človek v vsem našem javnem življenju samo objekt (predmet), ne pa enakovreden in odločujoč subjekt (oseba). Takozvano napredno in svobodomiselno meščanstvo je z viška zrlo na kmetskega človeka, prirejalo sicer razne „narodne tabore“, na katerih se je zbiralo tudi kmetško ljudstvo, toda za pravice in interese kmetskega ljudstva mu ni bilo dosti mar. Pojem narodne kulture, napredka in blagostanja je bil zaobsežen v meščanski kulturi, meščanskem napredku in meščanskem bogastvu, iz česar je potem za meščanstvo samoposebi sledila „pravica“ vladanja in predstavljanja. Narod je bil torej že kulturnen in živel v blagostanju, da je le živela v blagostanju in bila kulturna vladajoča plast! V narodnostnem oziru je bilo takratno svobodomiselno gibanje meščanstva sicer važno in potrebno, vendar pa je imelo otipljiv značaj jerobstva in varuštva, ko si je meščanstvo pridrževalo popolno pravico odločanja in vladanja. To je eden vzrokov, da se spričo še tako lepega programa nista mogla znajti meščanstvo in kmetško ljudstvo kot enakovredna družabna činitelja, zakaj po meščanskem nazoru je bilo kmetško ljudstvo kot enakovreden činitelj izključeno — torej samo objekt, ki ga je treba vzgajati in vladati!

Razumljivo je, če je v takih razmerah v preteklih desetletjih padla skrb za splošno izobrazbo (strokovno, gospodarsko in končno tudi politično) na ramena slovenske duhovščine. Da je naše kmetško ljudstvo na današnji stopnji izobrazbe, je v veliki meri tudi zasluga vprav te duhovščine. Kakor pa je na eni strani ta vzgoja blagodejno uplivala, tako je na drugi strani zavoljo politično-strankarskega značaja močno trpel ugled Cerkve in njenega verskega in moralnega poslanstva. Duhovnik - vzgojitelj je na drugi strani kot duhovnik - strankar začel v veliki meri po katoliški stranki vrednotiti vse s političnega stališča ter to vrednotenje prenesel tudi v cerkev, kar pa je v oporeki z nauki Cerkve in njenim poslanstvom, da mora kot najvišja socialna in moralna ustanova služiti vsemu narodu ter ne sme potom svoje politikujoče duhovščine vezati rok in zapirati ust stanu ali razredu, ki se bori za svoje gospodarske, socialne in politične pravice ter se hoče uveljaviti v razvoju družbe v obrambo teh svojih pravic.

Pretirani meščanski svobodomiselni individualizem, ki je odklanjal Cerkev kot socialno in moralno ustanovo najvišjega reda, na drugi strani pa politikujoča duhovščina, ki je vse vrednotila s stališča koristi in pripadnosti h katoliški stranki — to je izvalo na našem podežlju ločitev duhov ter razcepilo slovensko vas v dva sovražna si tabora. Ta cepitev ni razjedala le kulturnega življenja in napredka, temveč je zasekala globoke rane samemu gospodarstvu. Kmetško ljudstvo, razcepljeno in neenotno, je moralo služiti dvema gospodarjema in drago plačevati to družabno in politično igro. V ozadju te igre pa je lebdel še kapitalizem, ki je znal spretno to igro izrabiti v svoje izkoriščevalne namene. Nastopajočih gospodarskih in socialnih konfliktov na ta način ni bilo mogoče odstraniti; borba za gospodarske socialne in politične pravice je kmetško ljudstvo klicala na plan, v lastno samostojno gibanje.

Pomagaj si sam — — —! Kmetška samozavest, stanovska zavest, spoznanja o gospodarsko-socialnih in političnih vprašanjih so si morala sama in samostojno utirati svoja pota po slovenskem podeželju, da tako presekajo s staro miselnostjo, z ločitvijo duhov, ter zedinijo in organizirajo vse kmetško ljudstvo za enoten nastop in složno borbo za svoje pravice.

Kmetška mladina si je v tem delu naložila odgovorno in težko nalogo: gospodarsko-strokovno, gospodarsko-socialno in kulturno vzgojo in izobrazbo kmetških fantov in deklet. Za to delo si je izbrala in ustanovila svojo lastno, neodvisno in nepolitično kulturno organizacijo — „Društva kmetških fantov in deklet“ — ki po svoji ideji in namenu tvorijo gibanje kmetške mladine.

Deset let je, kar je kmetška mladina zasadila plug in urezala prvo brazdo za preporod slovenskega podeželja in vasi. Dosedanji trud, nesebično delo in idealni napor kmetških fantov in deklet so obrodili bogate sadove, ki pričajo o inteligenci, delavnosti, odločnosti, borbenosti in vztrajnosti kmetške mladine.

1. Nastanek mladinskega gibanja in mladinske organizacije

Čim se je med slovenskim kmetškim ljudstvom pojavilo in razmahnilo agrarno gibanje, je v njem sodelovala kmetška mladina, bodisi kot član politične stranke in navdušen agitator za kmetško misel, bodisi kot tih

I. dekliški prosvetno-organizatorični tečaj Zveze v Ljubljani 3.-10. I. 1933

simpatizer gibanja. Posebnega mladinskega odseka stranka ni imela, zato mladina ni mogla zavestno in samostojno razviti svoje delavnosti in svojih sposobnosti, temveč je več ali manj v podrejeni vlogi stala ob strani. Kasneje, ob koncu I. 1922., je vodstvo stranke pričelo misliti tudi na mladinski odsek; tozadevno organizacijo in pravilnik je pripravljala agilni agrarni pokretaš

tov. Janko Vičič. Do ustanovitve tega odseka — v okviru politične agrarne stranke — pa ni prišlo. Med takratnimi snovalci mladinske organizacije in med mladino je zmagalo načelo, da bodi organizacija in celotno kmetsko-mladinsko gibanje popolnoma samostojno, izven politično strankarskega udejstvovanja, v nobenem oziru navezano na stranko.

S tekme koscev DKFD v Središču ob Dravi 15. VIII. 1931

S tem se mladinsko gibanje ni izločilo iz celotnega kmetkega gibanja, ostalo je njega sestavni del, toda mladina si je po svoji samostojni organizaciji priborila in ustvarila neodvisni forum, odkoder je mogla vršiti kot avantgarda prodor agrarne ideje in duha ter neoziraje na levo ali desno voditi načelno borbo. Strankarska politika je bila s tem izločena in ustvarjen je bil položaj za nemoteno kulturno, prosvetno, gospodarsko-strokovno, socialno in organizatorično delo.

V maju 1923. sta dva pomembna dogodka pospešila snovanje organizacije. — Na ljubljanski univerzi so zavedni kmetski študentje ustanovili na Vnebohod agrarni akademski klub „Njivo“ z namenom, da utrjuje med svojimi pristaši kmetsko misel ter širi med podeželskim ljudstvom izobrazbo in kulturo. Takratni odbor s predsednikom tov. Stankom Tomšičem je pričel ustvarjati prvo žarišče kmetkega mladinskega gibanja. Odtod so izhajale pobude za organizacijo mladine na podeželju. Nesebični mladi kmetski šolanci, prežeti z duhom agrarizma, so po svojih najboljših močeh pripomogli, da se je mladinsko gibanje v kratkem času razširilo čez vse slovensko podeželje. — Drugi pomembni dogodek pa je bilo veliko zborovanje kmetke mladine v Pragi, v dneh 18.—20. maja 1923. Tega zboro-

vanja so se udeležili delegati češkoslovaške, poljske in bolgarske agrarne mladine, ki je imela takrat že svojo samostojno mladinsko organizacijo. Kot zastopniki slovenske „Samostojne kmetske stranke“ so se mladinskega zborovanja v Pragi udeležili tovariši Jože Blaž, Dolfe Pavlin in dr. Riko Fux. Tu so se podrobneje seznanili z organizacijo kmetske mladine, obenem pa v sodelovanju z ostalimi delegati slovanske agrarne mladine. Praški mladinski kongres je bil nova pobuda za našo mladinsko organizacijo.

Poročilu o kongresu („Kmetijski list“ 30. maja 1923.) je priključen prvi poziv za organizacijo slovenske kmetske mladine: „Slovenska kmetska mladina stopa združena in trdno organizirana v boj za svoje ideale. Vse nas združuje enaka ljubezen k zemlji, na kateri živimo, delamo in se borimo za vsakdanji kruh, k zemlji, na kateri hočemo priboriti mir, ki ga potrebujemo za delo. Združuje nas zavest, da tvori samo zdrav, delaven človek podlago za narodno energijo, ki je potrebna za ozdravljenje po vojni izmučenega ljudstva; združuje nas zavest, da ima bodočnost samo to, kar je v skladu z zakonom narave, kar temu nasprotuje, izgine. Združuje nas težnja po svetovnem miru, ki si ga želi vsak poljedelec, in težnja po izboljšanju kmetskih razmer.

Zato mladina na delo! Ustanavljajmo povsod organizacije kmetskih fantov in deklet. V vsaki vasi mora biti tako društvo!“

Ta poziv je bil prvi javni proglas za samostojno organizacijo kmetske mladine. Med mladino je na podeželju vzbudil neprikrito zanimanje in sproščeno navdušenje. Mlada srca so bila razgibana in pripravljena, zavedajoč se pomembnosti mladinskega gibanja.

Dva dni po tem prvem proglasu je 1. junija 1923. tov. S. Tomšič kot predsednik A. A. K. „Njive“ sklical sestanek mladih kmetskih kulturnih in gospodarskih delavcev, z namenom, da se položijo trdni temelji mladinske organizacije. Ideja mladinskega gibanja je zadobila obliko in izraz v organizaciji. Izvoljeni pripravljalni odbor „Zveze društev kmetskih fantov in deklet“, ki sta mu bila duša tov. S. Tomšič kot predsednik in tov. dr. Riko Fux kot tajnik, si je nadel nalogo 1. zanesti in izvesti organizacijo na podeželju, 2. pripraviti ustanovni občni zbor „Zveze društev kmetskih fantov in deklet“, 3. določiti delokrog udejstvovanja, 4. podpirati kmetsko mladino pri snovanju organizacij.

Z ustanovitvijo „ZDKFD“ je bilo ustvarjeno zarišče organizacije in gibanja. Odtod se je potem s propagando in agitacijo razgibalo mladino na podeželju, ki je zavestno sledila klicu kmetskega duha in ideje. Gibanje je zaživelo svoje življenje in sproščeno zadihalo s pljuči lastne organizacije, ki se je je mladina oklepala z ljubeznijo in samozavestjo mladih kmetskih borcev.

Sporedno z organizacijskimi predpripravami se je oblikovala in poglobljala tudi ideologija mladega gibanja. Drugi poziv za ustanavljanje „Društev kmetskih fantov in deklet“, objavljen v 58. številu „Kmetijskega lista“ 28. XI. 1923., piše:

„Živimo v petem letu po najgrozovitejši vojni, kar jih je videl svet — živimo v razmerah, ki so veliko težje in pomembnejše, kakor one prejšnjih pokolenj. Pred našimi očmi se razvijajo v naglici največji dogodki, in priča smo velikega zgodovinskega razvoja. V tem času ne smemo ostati samo opazovalci. Dolžnost kmetske mladine je, da pripomore s svojim navdušenjem, s poštenostjo in borbenostjo svoje mladosti in z delom za boljšo bodočnost našega naroda. Kmetijska mladina mora smatrati za svojo dolžnost, da pazljivo zasleduje ves pokret v našem javnem življenju in da sodeluje pri vseh važnejših pokreth.

Sadjarska razstava DKFD v Dramljah

To moremo doseči le tedaj, če se združimo k skupnemu delu. S svojim lastnim delom moramo uplivati na smer javnega življenja in izrabiti vse proste ure z vzajemnim spopolnjevanjem svojih zmožnosti, svoje izobrazbe in dela. Kmetijska mladina je pred vsemi drugimi poklicana k temu delu. Kmetijski stan tvori oni važni faktor, ki je glavna opora celemu razvoju našega naroda in naše države. Vsak narod ima le eno sigurno osnovo, in to je zemlja. V vojni smo videli goreti tovarne, rudnike, trdnjave in cela mesta — a samo eno se je upiralo vsem besnostim podivjane vojne, in to je bila zemlja. Da, tudi njo so pustošili, a je niso uničili. Iz zgodovine vidimo, da je poljedelstvo (kmetijstvo) prava oblika kulturnega razvoja človeštva. In med vojno je postala zemlja težnja, ljubav in upanje vsega sveta. Kdor je imel zemljo in je imel dovolj kruha, je ostal zmagovalec. Iz vseh

teh ozirov je poklicana kmetska mladina, da se dvigne, organizira in uveljavlja v javnem življenju.

Naš program je predvsem vzgoja h gospodarskemu, kulturnemu in političnemu delu. Potreba poljedelske vzgoje je tako nesporna, da moramo z vsemi sredstvi delati na to, da jo razširimo med celim našim narodom. Vsled tega hočemo tudi posvetiti največ pozornosti gospodarski vzgoji naše kmetske mladine. Kot prosti in svobodni državljani moramo sodelovati tudi pri zgradbi naše države, kar smatramo za eno najvažnejših nalog, ako hočemo, da bo živel naš narod v blagostanju in zadovoljstvu. Toda kdor hoče sodelovati pri tem delu, mora poznati ustroj države. Vsled tega hočemo posvetiti mnogo pozornosti državljski vzgoji naših članov, ki bodo poklicani v bodočnosti sodelovati v javnem življenju. V kratkem je naš program: Kmetsko mladino združiti v trdno organizacijo, pomagati ji pri vzgoji, sodelovati pri delu za povzdigo našega poljedelstva, za povzdigo našega kmeta, vzgojiti državljane, ki bodo poznali dolžnosti in pravice do države in ki se bodo znali boriti za pravice svojega stanu.

Kmetski fantje in dekleta, pozivamo vas, da se organizirate v „Društvih kmetskih fantov in deklet“. V vsaki občini, v vsaki vasi naj se ustanovi društvo!“

Ideja mladinskega gibanja je na podeželju užigala. Mladina je hotela nekaj novega, nekaj lastnega in samostojnega, kar jo bo družilo, kar bo na vasi vedlo h konsolidaciji razrvanih kulturnih in političnih razmer, kar bo ustvarilo preporod podeželja. Mladina si je zahotela samostojnega poleta in ustvarjanja, brez varuštva in jerobstva s konservativne in svobodomiselnosti meščanske strani.

Tretji proglas („K. L.“ št. 62. od 29. XII. 1923.) jasno govori o namenu kmetske mladinske organizacije:

Tekma koscev DKFD v Središču 15. VIII. 1931

„Razmere po vojni in one, ki sedaj vladajo, nas silijo k temu, da uresničimo to, kar smo tako občutno potrebovali že zdavnaj, in to je: organizacijo kmetjskih fantov in deklet, ki stremi po tem, da nas naredi močne in krepke zastopnike našega stanu v bodočnosti.

Namen naše organizacije je, širiti med kmetjskimi fanti in dekleti medsebojno vzajemnost in smisel združevanja, vzgajati iz kmetjskega naraščaja državljanke trdnega in neomajnega značaja. Delati hočemo z vsemi sredstvi za izboljšanje razmer kmetjskega stanu in socialnega položaja vseh onih, ki obdelujejo zemljo. Posvetiti hočemo vso pozornost strokovno-gospodarski vzgoji kmetjske mladine predvsem v poljedelstvu in sorodnih strokah ter vzgoji samostojnih vzornih gospodarjev in gospodinj. Gremo na delo: v prepričanju, da je poljedelstvo podlaga vsega življenja, kmetjski stan pa podlaga države. Kmetjski naraščaj hoče delovati za spopolnitev in popolno obnovo kmetjskega stanu. Hočemo se združiti, vzgajati se, delovati za povzdigo poljedelstva in stanu, ki se z njim peča; okrepiti ga in braniti proti vsemu slabemu ter doseči končni cilj: blagostanje kmetjskega stanu!“

Preko vseh ovir in zaprek z leve in desne je šla mladina svojo ravno pot; duh agrarizma in trdna volja po lastni in neodvisni kulturni organizaciji sta odločno prodrli in zmagala.

4. novembra 1923. so si kmetjski fantje in dekleta ustanovili svojo prvo samostojno organizacijo, prvo „Društvo kmetjskih fantov in deklet“ v Brezovici pri Ljubljani.

A. A. K. „Njiva“, „Zveza društev kmetjskih fantov in deklet“ in „Društva kmetjskih fantov in deklet“ — ta trojica je bila ob nastanku gibanja organizacijska hrbtenica, ki je dovajala gibanju življenjskih sokov za napredni polet. Odslej je gibanje raslo v naglem tempu in živem razmahu.

2. Miselnost in članstvo organizacije

Prva štiri leta gibanja so bila posvečena predvsem organizaciji: živahno je bilo tudi udejstvovanje na področju splošne strokovne in kmetijsko-gospodarske izobrazbe. Izgraditev in poglobitev ideologije gibanja pa je postala pereča vprašanje čimbolj se je razraščala in uveljavljala organizacija. Sicer so bile prve osnove ideologije podane že v prvih pozivih k ustanavljanju „Društev kmetjskih fantov in deklet“. Toda za organizacijo in gibanje, ki je hotelo postati nosilec novih idej in novega duha med kmetjskim ljudstvom in na podeželju sploh, tolika idejna orijentacija ni zadostovala. Na pereča družabna, socialno-gospodarska in kulturna vprašanja je bilo treba jasno in možato odgovoriti.

Vso organizacijo in gibanje preveva od vsega začetka duh kmetstva, toda novega, mladega, ki ni konservativno, temveč gre z duhom časa naprej ter usvaja vsa progresivna (napredna) socialna, družabna, gospodarska in kulturna spoznanja. Ideja gibanja je zato prožna, mlada in družabno sodobna ter globoko posega v družabno življenje kmetjskega in podeželskega ljudstva.

Vseskozi od rojstva naprej vlada v organizaciji demokratični duh in načelo, da je tako vsakemu poedincu dana možnost popolnega neokrnjenega udejstvovanja in razvoja vseh sposobnosti. Prav to načelo predstavlja in čuva avtoriteto, ki je neobhodno potrebna za pozitivno udejstvovanje celokupnega članstva in gibanja. Duh kmetstva povezuje v idejno celoto ne le kmetske fante in dekleta, ki so na vasi in se pečajo s kmetško produkcijo, temveč tudi ostale pokretaše iz drugih poklicev, ki so spoznali in usvojili idejna spoznanja gibanja ter se nesebično odločili boriti se za zmago teh spoznanj in načel. Za oznako kmetskega mladinskega pokretaša je torej merodajen duh gibanja, načela in spoznanja, po katerih dotičnik uravnava svoje odnose do človeške družbe in vseh življenjskih vprašanj. Kmetška mladina je s tem povdarila svojo pripravljenost, da sodeluje z vsakomur, in kliče pod prapor svojega gibanja vsakogar, ki hoče po teh

S tekme žanjic DKFD v Sv. Juriju ob Taboru

načelih uravnati svoje družabno življenje ter se nesebično boriti zanja kot popolnoma enakovreden član.

Člani in članice organizacije so medsebojno povezani po duhu tovarištva, ki je izraz skupne pripadnosti h gibanju. Duh tovarištva je tista sila in zapoved, ki v gibanju določa popolno enakovrednost in enakopravnost, tako, da je iz gibanja izločena meščanska označba nadrejenosti in podrejenosti, ki jo je tako bridko občutilo kmetško ljudstvo. Z duhom tovarištva se utrjuje tudi kmetška stanovska samozavest, ki vztrajno ruši vse predsodke o manjvrednosti kmetskega človeka in dela v človeški družbi. In

naposled je tovarištvo tista najmočnejša vez med poedinci gibanja, ki vsakomur narekuje dolžnost, da se složno in vsepovsod bori za pravice kmetškega in delovnega ljudstva.

Mimo teh splošnih načel se je ideologija gibanja iz leta v leto gradila in poglobljala, zlasti po letu 1927., ko je vstopil v gibanje pokojni tovariš Janže Novak; s tov. dr. Igorjem Rosino, sta kot najboljša mladinska

† Tov. dr. Janže Novak,
Zvezin poslevodeči podpredsednik v dobi
od 25. IX. 1927 do 29. V. 1930

ideologa utirala pot idejni miselnosti. S poglobljeno in jasno odrejeno ideologijo je gibanje postalo važno in pomembno zlasti v družabno-socialnem oziru. V posebnih resolucijah na 1. izrednem občnem zboru ZKFD 25. IX. 1927., na 4. rednem občnem zboru 10. VI. 1928, na 5. rednem občnem zboru 2. VI. 1929. in na 6. rednem občnem zboru 29. V. 1930. je gibanje določilo svoje idejne smernice v kulturnem in socialno-gospodarskem pogledu.

Nosilec gibanja in organizacije sta kmetski fant in dekle. To načelo se je povdarilo že ob nastanku gibanja in organizacije, s čemer je bila jasno označena volja kmetške mladine, da postane aktiven činitelj, kateri bo samostojno ustvarjal, samostojno mislil in se udeleževal na kulturnem ter gospodarskem področju. S tem pa je bila prese-

kana tudi stara miselnost o varuštvu nad kmetским človekom, ki da je baje premalo izobražen in nesposoben za samostojno vodstvo in delo. Mladina je tako ves čas subjekt (osebnost) gibanja. Visoka vrednost „Društvo kmetških fantov in deklet“ se izraža v tem, da ta društva živijo in ustvarjajo iz lastne sile ter navajajo mladino k samostojnemu delu. Kmetško-mladinsko gibanje ima svojo največjo ceno in odliko v tem — da se giblje iz lastne sile in potrebe sama kmetška mladina. To načelo je dobilo jasni izraz v 1. točki programatične resolucije na izrednem občnem zboru „Zveze društev kmetških fantov in deklet“ 25. IX. 1927, ki jo je formuliral † tov. Janže Novak in ki pravi: „Slovenska kmetška mladina ugotavlja, da je neopravičeno podcenjevanje njenih duševnih sposobnosti in očitane, češ, da je neumna in zabita. Res je, da ne more večina kmetških fantov in deklet duševnih sil, s katerim se vsakdo rodi, dalje vežbati v višjih šolah — ali delo in življenje samo je tudi šola opazovanja, in tudi ta šola uči samostojno misliti. Tako se lahko tudi kmetški človek povzpne do samostojnosti v mišljenju, tisti pa, ki samostojno misli in opazuje, je inteligent, bodisi, da je hodil v višje šole ali ne.

Kmetška mladina hoče v bodoče zaupati svojemu samostojnemu opazovanju in razmišljanju in bo pozdravljala le tistega šolanca, ki jo bo učil

samostojnega opazovanja in razmišljanja, zavrnila pa bo vsakogar, ki bo zahteval od nje, da mu slepo verjame in se slepo podredi njegovemu vodstvu.

Slovenska kmetška mladina dobro čuti, da tisti, ki samostojno misli, tudi sam sebi zaupa. Kdor pa sam sebi zaupa, tudi sam sebe spoštuje in sam sebi pomaga. Da se pa ta samozavest kmetške mladine, ki hoče sebi zaupati in sebe spoštovati, ne bo izprevrгла v puhlo domišljavost in ošabnost, bo kmetška mladina vežbala svoje duševne sile, opazovala, razmišljala in se izobraževala. Posluževala se bo šol, tečajev, knjižnic itd. Skrbela bo za samoizobrazbo potom svojih društev in svojega tiska in bo skrbela za prireditve kmetške mladine, ki vzgajajo tudi srce in nudijo mladostno zabavo. To je prva in glavna točka našega programa.“

Priročevalni tečaj DKFD v Orli vasi v dneh 23. II. do 5. III. 1931

S to programatično izjavo je bila točno označena miselnost in članstvo gibanja in organizacije. Pravila DKFD pa formalno še določajo članstvo: „Redni član je lahko fant in dekle od 14. leta naprej.“ Konferenca društvenih delegatov v l. 1931. pa je temu še dodala, da morejo biti člani(ce) društva tudi poročene osebe, ki izpolnjujejo pravila in program organizacije.

3. Ustroj, namen in razvoj organizacije

Osnovna in bistvena organizacijska edinica gibanja je „Društvo kmetških fantov in deklet“. Pravila določajo v 2. točki namen:

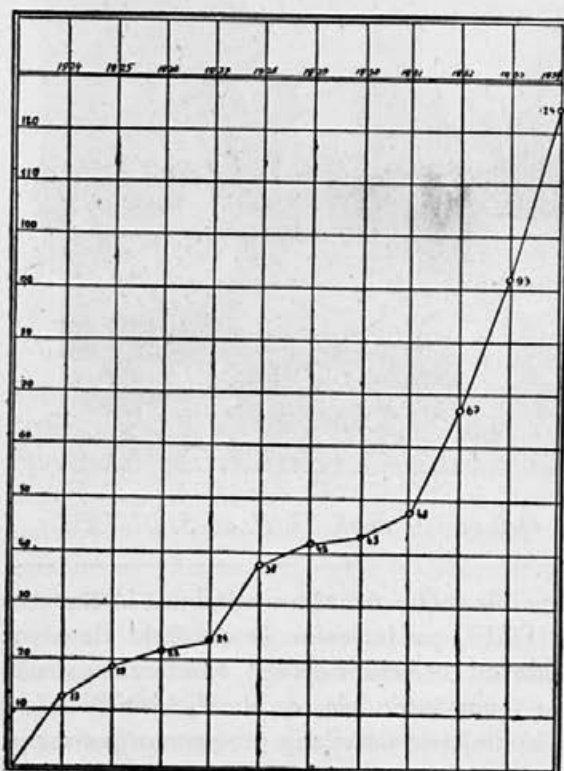
1. „Društvo ima namen kmetško mladino organizirati in ji nuditi priliko za vsestransko izobrazbo.
2. Vzgajati mladino v kmetškem duhu in v državljanski zavesti.
3. Dvigati ugled in ščititi dobro ime naše vasi in čast kmetškega dela.

4. Gojiti med člani slogo in tovarištvo ter zdravo in trezno življenje.
5. Delati zaboljšanje gmotnega in socialnega položaja našega človeka.
6. Društvo je nepolitično.“

Društveno upravo tvorijo občni zbor, članski sestanek, odbor in društveni odseki, ki se morejo ustanoviti za posamezne panoge društvenega udejstvovanja (tiskovni odsek, dramatični odsek, pevski odsek, kolesarski odsek, godbeni odsek itd.).

Društveno življenje je urejeno po popolnoma demokratičnem načelu in v skladu z miselnostjo gibanja.

Po ustanovitvi prvega „Društva kmetских fantov in deklet“ je razvoj organizacije skozi vseh deset let stalno napredoval. Fantje in dekleta so se zavedli važnosti samostojnega dela; v društvih so postali samostojni delavci na kulturnem in gospodarskem področju, z ljubeznijo in mladostnim ognjem so se oklenili svoje lastne organizacije.

Prikaz razvoja in porasta DKFD v dobi 1924.-1934

Do leta 1924., ko se je vršil ustanovni občni zbor „Zveze društev kmetских fantov in deklet“, se je ustanovilo 13 DKFD, in sicer Brezovica, Trebnje, Velika Loka, Horjul, Radomlje, Sveta Marjeta ob Pesnici, Sp. Golo, Dobrova pri Lj., Žabnica, Št. Rupert n. D., Podgora, Želimlje in Dol-Beričevo.

V letu 1925 je priraslo 6 DKFD: Medvode, Bohinjska Bistrica, Trzin, Kamnik, Maribor in Lesce.

V letu 1926. — 3 DKFD: Sv. Jurij ob Ščavnici, Orla vas in Leskovec.

V letu 1927. — 2 DKFD: Savodenj in Škocijan pri Turjaku.

V letu 1928. — 14 DKFD: Duplje pri Trziču, Dramlje, Kostanjevica, Ljubljana („Mlada generacija“), Sv. Andraž v Halozah, Notranje gorice, Vače, Videm-Dobrepolje, Matena, Tomišelj, Predgrad pri Črnomlju, Krka pri Stični, Toplice pri Nov. m., Št. Lovrenc v Sl. gor.

V letu 1929. — 4 DKFD: Sv. Jurij ob Taboru, Frankolovo, Podhosta n. D. in Središče ob Dravi.

V letu 1930. — 1 DKFD: Stranice.

V letu 1931. — 5 DKFD: Sv. Bolfenk pri Središču, Straža-Valta vas, Zapoge, Zg. Hudinja in Gotna vas.

V letu 1932. — 19 DKFD: Iška vas, Bela cerkev, Ig-Studenec, Gammelne, Sv. Lovrenc v Sav. dol., Šmartno pri Litiji, Celje - okolica, Ljubčana pri Celju, Trnovo, Olimlje, Trnovlje, Draga pri Stični, Sv. Jurij ob j. ž., Družmirje, Nova vas-Bloke, „Preporod“-Pragersko, Gorenje Otave, Škofja vas in Gorica pri Krškem.

V letu 1933. — 26 novih DKFD: Birčna vas, Šinkov turn, Zapotok, Veliki Osolnik, Ponikve, Konjice, Mlake, Bočna, Šalek, Gorica, Hrastje, Gradac, „Brazda“-Ljubljana, Slovenska Bistrica, Dravlje pri Lj., Dvor, Teharje, Št. Vid n. Lj., Rakek, Krška vas, Sv. Miklavž pri Ormožu, Št. Jernej, Šalovci, Ponikva ob j. ž., Dobrunje pri Lj., Grahovo.

Tekma koscev DKFD Notranje gorice v Podpečih l. 1934

V letu 1934. (do 1. VIII.) — 31 novih DKFD: S. Peter na Medvedjem selu, Braslovče, Dobrava pri Kropi, Hrušica pri Lj., Rateče-Planica, Obrh, Zavodnje, Št. Jurij pri Grosupljem, Slivnica pri Celju, Studenice pri Poljč., Stari trg, Moravče, Št. Lenart nad Laškim, Skaručna, Hajdina, Prevorje, Loče pri Poljčanah, Tepanje pri Konjicah, Oplotnica, Gora pri Sodraž. Šmartno ob S., Griblje, Rožni dol pri Semiču, Turje, Zaplana, Rogaška Slatina, Hlebče, Rečica ob Savinji, Vihre ob Krki, Ravnik-Bloke in Adlešiči.

V prvem desetletju je bilo skupno ustanovljenih 124 „Društev kmetov in deklet“. Ogromen porast novih društev je beležiti zlasti od l. 1932 naprej, ko je prišel v Ljubljano sedanji Zvezin predsednik, tov. Ivan Kronovšek iz Orle vasi v Sav. dol., ki je kot eden naših najboljših in najsposobnejših organizatorjev zastavil vse sile, da se na podeželju razmahne mlada organizacija. Desna roka pri tem uspelem organizatoričnem delu

mu je bil sposobni bivši Zvezin tajnik, tov. Vlado Kreft iz Sv. Jurija ob Ščavnici. Mnogo pa so k temu razmahu organizacije pomogli tudi prosvetno-organizatorični tečajji, ki jih je prirejela v Lj. Zveza. Silni porast DKFD pa je prej ko slej najvidnejši dokaz, kako se kmetska mladina na podeželju probuja v kmetski misli, ki narekuje samostojno mladinsko organizacijo.

Kmetska konjenica DKFD Grahovo

Majhnega porasta organizacije v obdobju 1929—1932 so krive predvsem politične razmere, ki so takrat ustvarjale tudi na podeželju povsem nov položaj. A tudi sama centrala — Zveza — organizatoričnim vprašanjem ni posvečala največje pažnje, temveč je v pretežni meri skušala najti potov za konsolidacijo na vasi ter utrjevala ideologijo mladega gibanja, kar je največja zasluga in trajno delo pok. tov. Janže Novaka.

Vzporedno s porastom društev je raslo tudi število članstva. V letu 1930 je gibanje štelo 3.200 organiziranih članov in članic. 1. VIII. 1934 pa šteje 11.347 članov in članic, od tega 31% članic.

Od 124 ustanovljenih DKFD jih je tekom dobe 1924—1934 ugasnilo 22. Vzrokov za ta pojav je mnogo. Huda borba za obstoj in napredek društva je marsikje odvzela idealnim fantom in dekletom voljo do ustvarjanja. Mnogokje so se na škodo naših društev favorizirala druga društva, kar je zaneslo med probujajočo se mladino nov razdor. Precejšnja krivda, da so ta društva ugasnila, pa leži v tem, da si ponekod odbori niso znali vzgojiti naraščaja; fantje so odšli ali v vojake, ali so se poženi, dekleta se pomohila, in društvo je ostalo brez mladega, sposobnega naraščaja, hiralo je ter naposled ugasnilo; vsa pobuda iz centrale pa v takih slučajih ni mogla rešiti položaja.

Naslednja organizacijska edinica je „Okrožje Društev kmetских fantov in deklet“ (n. pr. izansko okrožje itd.), čigar naloga je, da povezuje vsa društva v manjšem okolišu v delovno celoto, skrbi za poskusno strokovno udejstvovanje, daje inicijativo za širše skupne nastope društev, vzpodbuja še neorganizirano mladino v svojem okolišu ter ji nudi moralno pomoč pri ustanovitvi lastnega društva.

Tretja organizacijska edinica mladinskega gibanja so „Pododbori Zveze kmetских fantov in deklet“, ki družijo v celoto posamezna društva na večjem teritoriju, ki ves gravitira na sedež Pododbora.

Namen Pododbora določa točka 2. pravilnika: 1. Izvajati program ZKFD v celjskem, novomeškem itd. okraju. 2. Ustanavljati DKFD in združevati kot zastopnike tiste fante in dekleta, ki pripravljajo v svojih vaseh ustanovitev društva. 3. Posredovati med DKFD in ZKFD. 4. Skrbeti za skupne zadeve in prireditve vseh društev v svojem okraju.

Člani Pododbora so a) vsa obstoječa društva v določenem okraju; b) kot izredni člani pripravljalni odbori za ustanovitev društva. Vsak član ZKFD iz svojega okraja je s tem samim tudi član dotičnega Pododbora.

Prvi Pododbor je bil ustanovljen v l. 1928 kot Celjski Pododbor s sedežem v Celju, za njim so se ustanovili Ljubljanski Pododbor s sedežem v Ljubljani, Novomeški Pododbor s sedežem v Novem mestu, Krški Pododbor s sedežem v Krškem, Konjiški Pododbor s sedežem v Sl. Konjicah, Notranjski Pododbor s sedežem v Novi vasi na Blokah in Ptujski Pododbor s sedežem v Ormožu. — V dobi svojega obstoja so ti Pododbori izvršili zlasti na organizacijskem področju ogromno delo kot inicijatorji za ustanavljanje novih organizacij. Delo v celotnem gibanju se je s tem silno pospešilo, centrala, ZKFD, je bila tako razbremenjena naraščajočega dela.

Četrta edinica je osrednja organizacija „Zveza kmetских fantov in deklet“ s sedežem v Ljubljani. V celoto povezuje kot člane vsa obstoječa društva ter je najvišja predstavica celokupnega kmetско-mladinskega gibanja.

4. „Zveza kmetских fantov in deklet“

Zgodovina celokupnega gibanja je tudi zgodovina „Zveze kmetских fantov in deklet“ kot matične organizacije in ognjišča vseh „Društev kmetских fantov in deklet“.

Ustanovni občni zbor ZKFD je bil leto dni kasneje, ko se je ustanovilo prvo DKFD, kajti prvi snovalci centralne organizacije so se postavili na stališče, da naj ustanovni občni zbor izvedejo že sama obstoječa mladinska društva, da se bo tako izražala že ob ustanovitvi volja fantov in deklet, ki bodo potem vedeli ceniti delo matičnega društva ter ga smatrali po svoji volji za predstavnika gibanja.

Ustanovni občni zbor se je vršil 21. decembra 1924. Takrat imenovana „Zveza društev kmetских fantov in deklet“ je na 6. občnem zboru 29. V. 1930 po spremembi 1. točke pravil spremenila svoj naslov v „Zveza kmetских fantov in deklet“ s sedežem v Ljubljani.

Namen organizacije glasi po 2. točki pravil:

1. Zveza ima namen organizirati kmetško mladino v „Društvih kmetških fantov in deklet“ in v drugih kmetško-delavskih prosvetnih društvih.

2. Združevati vsa DKFD in kmetško-delavska prosvetna društva v skupno organizacijo na programu kmetškega gibanja, ki stremi za socialnim, gospodarskim in kulturnim napredkom.

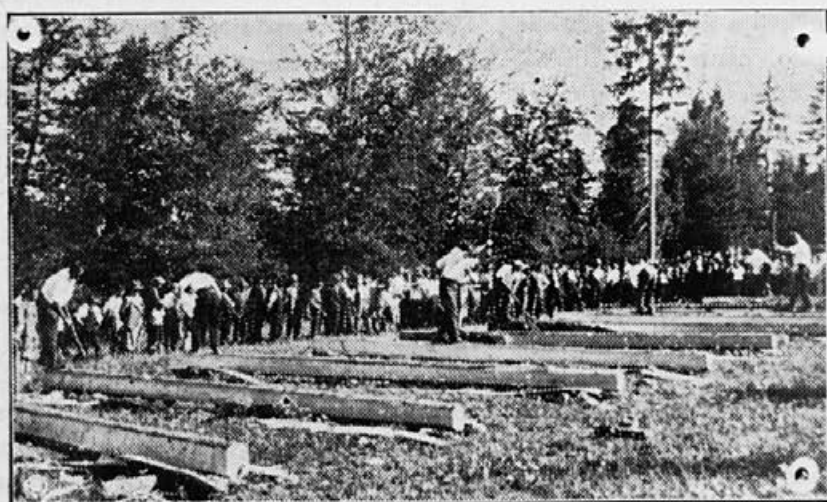
3. Izobraževati in vzgajati v splošno gospodarskih, kmetških, delavskih in obrtnih vprašanjih; razširjati in pospeševati splošno izobrazbo, kmetško kulturo in širiti smisel za združništvo in druge za podeželski kmetški in delavski narod koristne ustanove.

4. Skrbeti za izboljšanje gnotnega in socialnega položaja kmetško-delavskega stanu.

5. Gojiti medsebojno slogo in tovarištvo med članstvom ter pospeševati in utrjevati stike s sorodnimi organizacijami v naši državi in pri drugih narodih.

Društvo je nepolitično.

Člani ZKFD so (točka 5): 1. vsa DKFD, ki delujejo na programu ZKFD in ki jih sprejme v članstvo izvršilni odbor ZKFD. 2. vsa druga kmetško-delavska in ostala prosvetno-kulturna društva, ki so po svojem programu sorodna kmetškemu gibanju, ki s svojim delovanjem pospešujejo prosveto in kulturo naše vasi in ki jih sprejme v članstvo izvršilni odbor ZKFD.

Tekma tesačev DKFD v Toplicah na Dolenjskem

Prvi odbor ZKFD so tvorili tovariši in tovarišice: Jože Blaž, Pavlič, Milka Marinko, dr. Riko Fux, Jože Kramar, Ivo Marinko, Alojzij Šimenc, inž. Debeljak, Fr. Četin, Fr. Kalan, Ivana Rozman, Andrej Šifrar, Ludvik Bukovec, Milka Grad, Fran Trček, Ivan Kramar in Alojzij Šifrar.

Ker pa se je tekom udejstvovanja izkazalo, da odborniki izven Ljubljane težko sodelujejo v odboru, je bila uprava ZKFD razdeljena v dva organa, 1. v izvršilni odbor in 2. v glavni odbor. — V izvršilnem odboru so tekom poslovnih dob sodelovali kot funkcionarji ali odborniki poleg prej navedenih še tovariši in tovarišice: Ivan Kronovšek, † dr. Janže Novak, dr. Igor Rosina, Stanko Tomšič, Tine Janhar, Milan Mravlje, Ladi Klinc, Dolfe Schauer, inž. Ivo Jelačin, inž. Ivan Zaplotnik, Ivan Brecljnik, dr. Srečko Goljar, Jože Bradač, A. Šimnovec, † Tone Gerbec, Marjanca Rozman-Schauerjeva, Vlado Kreft, France Kafol, Joso Čuček, † Marija Novak, Marjanca Jenko, Stane Škrabar, Jakob Škrabar, Matevž Trček, Janko Vičič, dr. Viktor Maček, Pavle Marc, France Koruza, Rozanka Čuček, Ivanka Bergant, Jože Junc, Anton Rožet, Manica Komanova, Rezika Alič, Ivan Lavrenčič, Bine Žagar, Tone Knez in France Gerželj.

Delokrog matične organizacije pa je določen: 1. prirejanje članskih in javnih sestankov, predavanj o gospodarskih, kulturnih, socialnih in družabnih vprašanjih. 2. prirejanje shodov, zborovanj, tekem koscev, žanjic in tekem v raznih kmetijskih delih, tečajev, razstav, izletov, kolesarskih, smučarskih, konjskih dirk itd. 3. izdajanje in razširjanje knjig in časopisov, prirejanje gledaliških in filmskih predstav in akademij ter izkoriščanje vseh drugih pripomočkov za povzdigo izobrazbe in vzgoje našega kmetijskega naroda. 4. Gmotno in duhovno podpiranje vseh stremeljenj kmetsko-delavskega človeka in 5. organično sodelovanje s sorodnimi organizacijami.

V prvem desetletju je imela ZKFD samo dva predsednika. Od ustanovitve 21. XII. 1924 do 6. občnega zbora 29. V. 1930. je bil predsednik agilni mladinski pokretaš tov. Jože Blaž, kmet iz Tomačevega, odtlej pa je predsednik tov. Ivan Kronovšek, kmetijski sin iz Orle vasi v Sav. dol., ki je bil med inicijatorji za organizacijo kmetijske mladine že od vsega početka in ki je s svojimi odločnimi organizatoričnimi sposobnostmi v največji meri pripomogel k silnemu porastu organizacije ter zavestnega probujanja mladine v duhu kmetijske ideje. To dejstvo je vsemu udejstvovanju dajalo pečat enotnosti in ustaljenosti. Dokler ni bilo predsednika v Ljubljani, t. j. od ustanovitve do l. 1932. so vse posle ZKFD odgovorno vodili poslevodeči podpredsedniki, in sicer v dobi od ustanovitve do izrednega občnega zbora 25. IX. 1927 tov. Stanko Tomšič, od 25. IX. 1927 do 6. rednega občnega zbora 29. V. 1930, tov. dr. Janže

Tov. Jože Blaž, predsednik ZKFD od ustanovitve do 29. maja 1930.

Novak, od 29. V. 1930 do 7. red. obč. zbora 21. VI. 1931. tov. Dolfe Schauer, od 21. VI. 1931 do seje Glavnega odbora februarja 1932 tovariš dr. Viktor Maček, do 8. red. obč. zbora 12. VI. 1932 pa tov. Joso Čuček s tov. Vlado Kreftom. Po tej dobi pa stalno biva v Ljubljani predsednik tov. Ivan Kronovšek.

V času svojega obstoja je ZKFD izvršila nepregledno vrsto dela. Kot matična organizacija mladinskega gibanja se je morala s porastom novih organizacij vedno prilagoditi zahtevam in nalogam, ki jih ji je stavljal razvoj gibanja. Naloge so rasle iz leta v leto; da ostane kot centrala prožna in okretna, je morala stalno razširjati svoj delokrog ter pospešiti svoje administrativno delovanje. Nestalni lokal in večno preseljevanje, ki je bilo končno rešeno s stalnim društvenim

prostorom v Tavčarjevi ul. 1, je idealne delavce močno oviralo, pravtako pa v nič manjši meri tudi skrb za gmotna sredstva. To skrb je v veliki meri prevzel na svoja ramena tov. Fran Trček, ki je tudi sicer vedno in povsod dejansko in z nasveti sodeloval v pokretu.

Tov. dr. Viktor Maček, poslevodeči podpredsednik ZKFD od 21. VI. 1931 do februarja 1932.

Tov. Dolfe Schauer, poslevodeči podpredsednik ZKFD od 29. VI. 1930 do 21. VI. 1931

Vsakoletni redni občni zbor je upravi nalagal nove naloge, ki so bile širšega značaja. V prvih letih obstoja je ZKFD posvečala vse svoje delo zlasti razmahu ideje o organizaciji, nudila je fantom in dekletom moralno oporo pri ustanovitvi lastnih društev, ustanovljenim društvom, ki so razvijala živahno prosvetno delo, je preskrbljala predavatelje, režiserje, jim pomagala pri nabavi knjižnic ter s tečajji skrbela za splošno vzgojo članstva. Z obsežno loterijo pa si je gmotno zavarovala ledja.

Porast društev pa je terjalo širša podjetja in udejstvovanja. Poleg odbora so se ustanovili v okviru uprave centralni odseki: 1. organizatorični, 2. socialno-politični in gospodarski, 3. kulturni, 4. finančni, 5. kmetijsko-sportni, 6. kmetijsko-strokovni, 7. ženski in 8. dijaški

odsek. Delovanje centrale je s tem postalo naglejše in okretnejše.

Vsi odbori so polagali največjo pažnjo izobrazbi mladine, vzgoji sposobnih društvenih funkcionarjev v DKFD. V to svrho je začela ZKFD prirejati prosvetno-organizatorične tečaje za fante in dekleta. I. fantovskega tečaja od 1.—7. XII. 1930 se je udeleževalo 21. mladinskih pokretašev; II. od 23. II. — 1. III. 1931. 45; III. od 20—28. II. 1933, 47 in IV. od 5—13. II. 1934 53 udeležencev. Poleg tečajev za fante je priredila ZKFD tudi 2 dekliska tečaja, I. z 41 udeleženkami od 3—10. I. 1933; II. 57 udeleženkami. Skupno je tečaje posečalo 166 fantov in 98 deklet. S temi prosvetno-organizatoričnimi tečaji, ki so podajali gospodarsko, gospodinjsko, strokovno, splošno in idejno-organizatorično vsebino, je ZKFD izvršila ogromno prosvetno delo. Ne le, da je s tem vzgojila sposobne delavce, marveč jim je nudila bogato zakladnico izobrazbe in pobude za nadaljnjo samoizobrazbo.

Podjetja širšega značaja so tudi vsakoletne mladinske manifestacije ZKFD, združene s tekmami koscev za naslov prvaka. Na pobudo poslevoedečega podpredsednika tov. Dolfe Schauerja je bila prirejena prva taka manifestacija v Beričevem pri Lj. 21. VI. 1931, kjer si je priboril naslov prvaka v košnji tov. Lojze Avsec iz Beričevega, ki ta naslov čuva še letos. Druga podobna manifestacija, toda v večjem obsegu in veličastnejša, je bila 12. VI. 1932 v Št. Vidu nad Lj. Združena je bila z razvitjem Zvezinega prapora, pod katerega simboli junaško koraka mlado gibanje. Pravtako uspela pa je bila manifestacija 25. VI. 1933 spet v Št. Vidu n. Lj. ter svečanost ob otvoritvi prvega mladinskega doma v Beričevem 3. VI. 1933. Na teh manifestacijah je pod okriljem ZKFD sodelovalo celokupno članstvo mladinskega pokreta ter pred javnostjo dokazalo svoje sposobnosti in neomajno voljo do dela in napredka.

Zastavljene si cilje je ZKFD urešničevala s podrobnim prosvetnim in kulturnim delom kot opora in pomočnica DKFD in kmetski mladini sploh. Kot idejno žarišče je vsepovsod po svojih delegatih in svojem delu razširjala duha kmetske ideje ter tako pripravljala in usposabljala naraščaj za preporod naše vasi.

Posebno pozornost je posvečala knjigi kot najvažnejšemu sredstvu izobrazbe. Centralna knjižnica, osnovana v oddelkih kot potujoča knjižnica, je nudila mladini bogat zaklad in priliko za samoizobrazbo.

Tov. Lojze Avsec, Zvezin prvak v košnji

Z veličastne mladinske manifestacije v Št. Vidu pri Lj. 12. junija 1932. Ob tej priliki je ZKFD svečano razvila svoj prvi prapor, ki mu je kumovala ga. E. Pucljeva, soproga ministra Ivana Puclja. — Poleg simboličnega zelenega prapora, je določila ZKFD tudi svojo kmetško himno, in sicer na besedilo pesnika G. Koritnika „Zeleni prapor“ in kompozicijo skladatelja Zorka Prelovca.

Z žrtvami in ljubeznijo pa je posvečena skrb za mladinsko glasilo „Gruda“, kajti mlado gibanje ni prezrlo največjega in najuspešnejšega sredstva izobrazbe — svojega tiska, ki naj pred vsem svetom izpričuje hotenje mladega gibanja in voljo do življenja in dela. Poleg „Grude“, kot lastnega glasila, je gibanje imelo stalno svojo rubriko Mladina v „Kmetškemu listu“ ter razširjalo na podeželju kmetško knjigo „Kmetijske matice“.

Kot matično društvo in predstavnica mlade organizacije, je ZKFD tekom svojega obstoja dosegla, kar si je postavila kot namen v svoj program. Vzdrnila je široke mladinske vrste, jih aktivizirala za pozitivno delo ter jim bila v oporo pri kulturnem in socialno-gospodarskem delu za novo dobo in novo pravdo našega podeželja.

5. Kulturno in prosvetno delo „Društev kmetških fantov in deklet“

Pravo podobo notranje sile kmetško-mladinskega gibanja nam daje šele udejstvovanje „Društev kmetških fantov in deklet“. Tu se odkrije bogata zakladnica sadov samostojnega dela kmetške mladine. Ti sadovi predstavljajo neizčrpen vir sposobnosti in inteligence naših kmetških fantov in deklet, ki si po trudapolnem fizičnem delu širijo svoje obzorje, bistrijo duha, se združujejo in sami vzgajajo v lastnih organizacijah. Odtod pomeni vsako društvo ljudsko visoko šolo za dotično vas, ki navaja zlasti mladino k samostojnemu delu, mišljenju in ustvarjanju.

Kulturno in prosvetno delo DKFD je očrtano v delokrogu: 1. prirejanje članskih in javnih sestankov, predavanj o gospodarskih, kulturnih in drugih vprašanjih; 2. prirejanje shodov, tečajev, iger, razstav, izletov itd.; 3. prirejanje tekem koscev, žanjic, tesačev, oračev, kolesarskih in konjskih dirk, smučarskih in plavalnih tekem itd.; 4. prirejanje tekmovanj v produkciji kmetijskih pridelkov in v raznih panogah kmetijskega gospodarstva; 5. izdajanje in razširjanje knjig in časopisov, ustanavljanje knjižnic, čitalnic itd.

Kulturno in prosvetno delo DKFD je osredotočeno izključno v pozno jesenski in zimski dobi, v ostalem času je mladina prezaposlena v kmetiskem delu, ki ji onemogoča intenzivnejše društveno delo. Težišče duševnega dela in samoizobrazbe pade zatoj predvsem v zimski čas. Takrat si mladina vežba svojega duha in prirojeno inteligenco, zavedajoč se, da je to edina pot, ki pelje v svetlo bodočnost. Kolika razlika med sedanjo kmetisko mladino in nekdanjo, ki je v zimskem času sedela za pečjo!

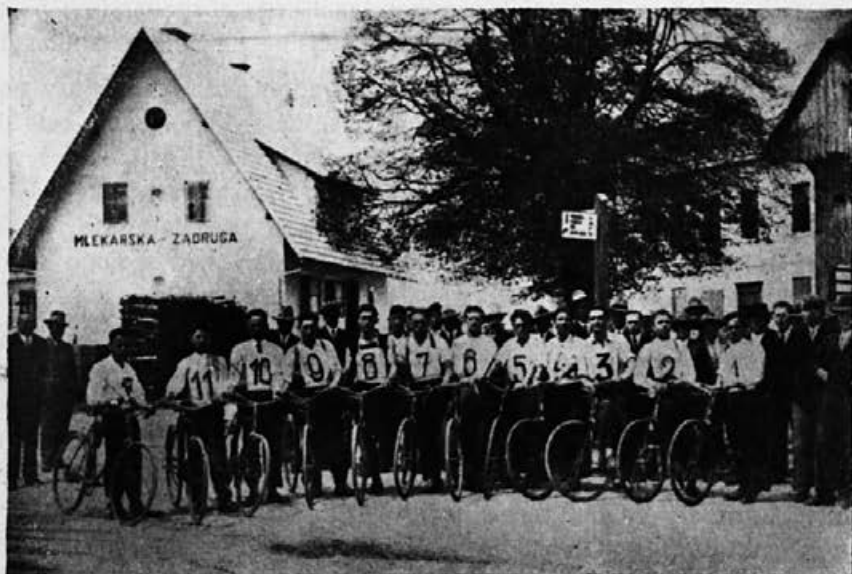
Čim so se pričela ustanavljati DKFD, se je pričela ž njih porastom stopnjevati tudi želja in volja po čim širši in globlji izobrazbi ter čim samostojnejšem duševnem delu. Da to doseže, je pričela mladina izkoriščati vsa sredstva, ki služijo za doseg izobrazbe. Dela se je lotila z veliko vnemo in požrtvovanjem, a največja odlika v tem je, da se je dela lotila sama, s svojimi možgani ter ga tudi sama nadaljuje. DKFD so bila prva, ki so zbudila bogatega kmetijskega duha, ki je prej zapuščen in zanemarjen ter zaničevan dremal; zdaj se prebujen zavestno oblikuje, izpopolnjuje in užiga na vaseh novo aktivno življenje.

Izlet DKFD Dramlje, Ponikva, Sv. Jurij ob j. ž. in Slivnica na Rifnik

Statistika kulturnega udejstvovanja DKFD je za našo vas toli razveseljiva, zavednim fantom in dekletom pa v ponos in vzpodbudo.

Predavanja. Najnavadnejše sredstvo samoizobrazbe in izobrazbe sploh je živa govornjena beseda — predavanje. To je bilo prvo, s čimer so DKFD pričela svoje delo. V 10. letnem obdobju so vsa DKFD priredila 3.839 predavanj najraznovrstnejše vsebine. Predavanja o naprednem kmetijstvu, higi-

Kolesarski odsek DKFD Nova vas - Bloke

jeni, socialno-gospodarskih vprašanjih, o kulturnih vprašanjih, o združništvu, vzgoji, pravnih vprašanjih, upravna, organizacijska itd. Tem potom se je mladina seznanjala s svetom, življenjem, družbo in spoznala svet in razmere okoli sebe.

Kmetijsko strokovni tečaji. Od predavanj so DKFD pristopila k prirejanju večdnevnik, tedenskih in mesečnih tečajev. Tu so se fantje v eni sami panogi izobraževali delj časa, tako da so jo po tečaju čisto obvladali ter znanje s pridom uporabljajo v domačem kmetskem gospodarstvu, ki ga hoče mladina napraviti čim naprednejšega. Posamezna DKFD so prirejala zadružne, računske, živinorejske, travniške, pašniške tečaje, tečaje za sadjerejo in cepljenje sadnega drevja, za prašičjerejo, umetno gnojenje itd. Vsa društva so skupno priredila 412 kmetijsko-strokovnih tečajev.

Gospodinjski tečaj. Ob dobro izobraženega in naprednega gospodarja sodi izobražena gospodinja. DKFD so zato skrbela tudi za izobrazbo deklet. Večtedenski ali mesečni gospodinjski tečaji so izobraževali dekleta v šivanju, prikrojevanju, kuhanju, konzerviranju sadja, negi otroka, higijeni v domači hiši, v vezenju, splošnem gospodinjstvu itd. Vseh gospodinjskih tečajev so priredila DKFD 398.

Poučni izleti. Nazorni pouk je najboljše sredstvo izobrazbe. Posamezna DKFD so organizirala v to svrhu poučne strokovne izlete na vzorna kme-

tijska gospodarstva, kmetijske šole in druge gospodarske ustanove. Teh izletov so DKFD priredila 271.

To udejstvovanje DKFD je na strokovno izobrazbo plodonosno uplivalo, kar dokazujejo napredna in vzorna gospodarstva in gospodinjstva mož in gospodinj, ki so izšli iz naših DKFD.

Ostalo kulturno prosvetno delo so zavzemale:

Dramatične igre, ki so jih vsa DKFD priredila 673. Ta panoga kulturnega dela se je med DKFD zelo udomačila, dasi je zvezana s silnimi težkočami in izdatki. Toda volja do dela je premagala vse ovire, kjer ni bilo na razpolago odra, tam so DKFD vršila svoje kulturno delo pod kozolci, šupami, na skednjih itd. Po mnogih DKFD so se na ta način ustvarile visoko stoječe in sposobne gledališke družine. Tozadevno panogo pa so večinoma po DKFD vodili društveni dramatični odseki.

Knjižnice. 34 DKFD si je z velikim trudom in žrtvami ustvarilo lastne knjižnice, ki štejejo skupno 6.320 zvezkov. Povsod tu je v društvenem proračunu najvišja postavka: izdatek za nabavo knjig kot najuspešnejšega izobraževalnega sredstva. Kjer pa knjižnic še ni, tam nudi pomoč centralna potujoča knjižnica ZKFD.

Dramatični odsek DKFD Rožni dol ob uprizoritvi „Užitkarjev“

Čitalnice. 56 DKFD si je osnovalo tudi svoje čitalnice, ki sicer niso posebne, imenitne sobane kot v mestu; preprosta odvišna kmetska izba zadošča v ta namen. Poleg svojega tiska je v čitalnicah članstvu na razpolago tudi drugi tisk, zlasti revije. Običajno služi čitalnica tudi kot društvena soba.

Pevski nastopi, akademije, koncerti. Posebni društveni pevski in godbeni odseki skrbijo za tovrstno panogo društvenega udejstvovanja. Skupno so priredili 61 uspeh nastopov.

Radio in kino. Za dosego izobrazbe se poslužuje mladina vseh danih sredstev, tudi radia in kina. Žal, to sredstvo pa je le težko dosegljivo. Doslej imajo 4 DKFD svoj radio. Za kino predstave skrbi potujoči kino aparat ZKFD.

Društveni domovi. Želja sleherne organizacije je, imeti svojo lastno streho, svoje ognjišče, odkoder bi se moglo šele intenzivno razširjati kulturno delo. Ta želja se je doslej uresničila le DKFD v Beričevem, po mnogih DKFD pa že dolgo zbirajo sredstva in delajo načrte, da se jim tako v bližnji bodočnosti uresniči ta želja.

Žanjice-tekmovalke DKFD Vače pri Litiji

Mimo tega kulturnega in prosvetnega udejstvovanja se društveno življenje in delovanje osredotoča na čisto organizacijsko delo in poslovanje društva, kar se izraža v društvenih sejah in članskih sestankih, kjer fantje in dekleta kujejo načrte za nadaljnje delo.

6. Kmetско-mladinski sport in letno udejstvovanje

Dasi spomladanska in letna doba z delom na polju popolnoma zavzame kmetško mladino, vendar najde ta v svojih DKFD še dovolj časa za društveno življenje, ki ga v tej dobi moremo označiti ne le za kmetško-mladinski sport, temveč v prvi vrsti kot najlepšo manifestacijo mladosti, zdravja in kmetškega duha. To so naše tekme koscev, žanjic, tesačev in tekme v raznih panogah kmetškega dela, s katerimi mladina izkazuje čast delu ter povdarja načelo, da je edino delo tista sila, ki ustvarja napredek in blagostanje ter daje pravico do dobrin človeške družbe. So pa te tekme obenem plemenito tekmovanje prebujene mladine, ki se ji hoče sonca, poleta in

uspehov. In kakor vrši na eni strani mladina prodor in celi rane stare miselnosti s svojim kulturnim delom, tako s temi tekmami osvaja vas za vasjo ter kliče kmetsko ljudstvo k složnosti in enotnemu nastopu. Danes so te mladinske prireditve postale takorekoč nujna kulturna in stanovska potreba vasi, postale so prazniki našega podeželja, ki ž njimi izpričuje svojo novo, mlado rast v kmetsko skupnost in složnost.

Mladino navajajo tekme k disciplini in treznosti, ki socialno in moralno ozdravlja našo vas. Koliko tekem je že bilo, a ni bilo ne tepeža ne pijančevanja — to je notranja moralna sila teh tekem.

Iz tekem se je polagoma razvil cel sistem kmetsko-mladinskega sportnega udejstvovanja — smučanje, plavanje, izleti, dirke itd., kar vse v obilni meri zaposluje fante in dekleta v letnem času ter vzgaja srčno kulturo.

Prvo tekmo koscev je na pobudo našega mladinskega pokretaša, podpredsednika ZKFD in idejnega utemeljitelja tekmovanj v kmetskem delu tov. Tineta Janharja priredilo DKFD v Medvodah 29. VI. 1928, 15. VII. 1928 pa isto društvo prvo tekmo žanjic. Odtod se je potem ideja tekmovanja prenesla še na druge panoge kmetskega dela ter se naglo razširila in uveljavila v DKFD in v gibanju samem.

Po 6 letnem udejstvovanju izkazujejo tudi v tej panogi DKFD visoko bilanco.

Tekme koscev. Vsa DKFD so priredila 218 tekem koscev.

Tekme žanjic. DKFD so priredila 95 tekem žanjic.

Kolesarskih dirk so priredila DKFD 82. Delo vodijo kolesarski odseki.

Smučarskih tekem 18. Poleg tega je priredila ZKFD 4. II. 1934 na Blokah smučarsko tekmo za prvenstvo ZKFD in prehodni pokal, ki si ga je za l. 1934 osvojilo DKFD Nova vas Bloke. Smučarsko organizacijo vodijo društveni smučarski odseki.

Tov. S. Klančar, ki je svojemu DKFD Nova vas-Bloke priboril smučarsko prvenstvo in Zvezin prehodni pokal za l. 1934.

Tekme tesačev. Ta panoga je med najmlajšimi; pobudo zanjo so dali pokretaši z Dolenjske. DKFD so doslej priredila 6 tekem tesačev.

Konjske dirke. Doslej je v tej panogi priredilo edino DKFD v Orli vasi 2 tekmi. Vendar pa se tozadevno udejstvovanje izraža predvsem v povorkah, kjer sodeluje kmetska konjenica, ki se polagoma organizira v konjeniških odsekih DKFD.

Plavalne tekme. Te tekme prirejajo DKFD, ki jim krajevne razmere omogočajo ta sport. Doslej so bile prirejene 3 uspele plavalne tekme.

Tekme oračev. Tudi ta novost v tekmovanju se je že udomačila v DKFD. 3 tekme v tej panogi so lepo uspele.

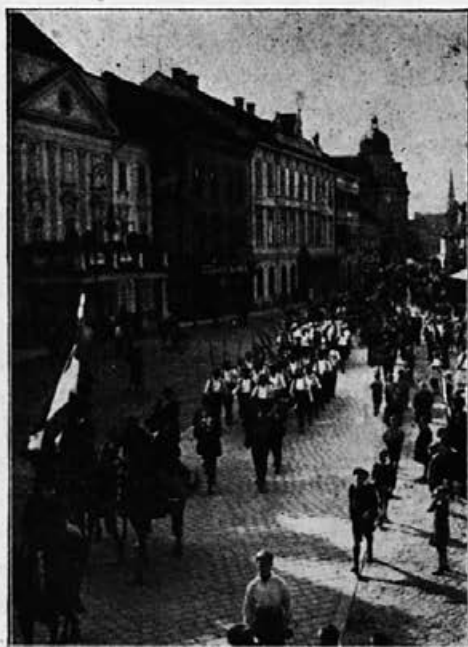
Ostale tekme. Poleg teh tekem poskušajo DKFD tekmovanje tudi v drugih panogah kmetijskega ali obrtnega dela. Tako je DKFD v lški vasi priredilo tekmo za izdelovanje lesenih zabojev. Brezdvoma je, da bodo v bodoče fantje in dekleta v tem udejstvovanju ustvarili še mnogo novega ter izpopolnili že obstoječe.

Poleg društvenih tekem so prirejali tekme tudi posamezni Pododbori in sama ZKFD, ki prireja vsako leto tekmo za naslov kosca - prvaka ter velike kolesarske dirke ob priliki kmetijskega praznika na zgodovinskem Krškem polju.

V celoti so DKFD, Pododbori in ZKFD priredili 427 tekem, katerih se je udeležilo nad 43.0000 kmetijskega ljudstva in ostale javnosti. Idejo, ki se v teh tekmah manifestira, je mlado gibanje na ta način zaneslo v najširše plasti naroda.

Izleti v naravo in turistika. DKFD prirejajo za svoje članstvo tudi izlete v naravo, običajno napravi izlet skupno več sosednjih DKFD, da se tako članstvo posameznih DKFD medsebojno spozna. Priljubljeni izleti so zlasti na Mrzlico, Kum, Sv. Katarino, Krim itd. Uresničuje pa se tudi že želja po mladinski turistiki, ki naj da mladim dušam in srcam svobodnega poleta. DKFD so priredila 242 takih izletov.

Zabavne prireditve. Mladina ima pravico tudi do trezne in mladostne zabave, ki ji daje vedro sproščenost. Raznih veselic, zabavnih večerov, Miklavževanj itd. so DKFD priredila 864. Vse so bile v svoji izvedbi in poteku izraz visoke moralne sile in treznosti kmetijske mladine.

Manifestacijska povorka celjskega Pododbora ZKFD skozi Celje 8. IX. 1931

7. Sodelovanje v „Savezu jugoslovanske zemljoradničke omladine“ in „Svazu slovanske agrarne mladine“

Kmetijsko mladinsko gibanje se je istočasno, kot se je razmahnilo v Sloveniji, začelo razširjati po vsej državi, zlasti med srbsko kmetijsko mladino v znanem pokretu „Srbske zemljoradničke omladine“. Podobno je vzvalo gibanje tudi med mladino na Hrvaškem, ki pa je imela vsled Radićevega političnega stališča precej vezane roke, tako da ji je bilo sodelovanje s slovenskim in srbskim mladim gibanjem malone onemogočeno.

Skupni cilji in ideja agrarizma so silili posamezna gibanja k čim tesnejšemu sodelovanju, ki naj bi se izražalo v enotni centralni organizaciji, kar bi samo še povečalo pomen mladinskega gibanja ter ga napravilo za važen faktor v javnem kulturnem in družabnem življenju mlade narodne države.

Kakor je izšla iz vrst A. A. K. „Njive“ največja pobuda za našo kmetško mladinsko organizacijo, prav tako so bila spet slovenska, hrvatska in srbska akademska agrarna društva predhodnik in snovalec vsedržavne agrarne mladinske organizacije. V „Savezu jugoslovenskih zemljoradniških studentskih klubova“ včlanjena akademska društva z univerz v Ljubljani, Beogradu, Zagrebu, Subotici in Skoplju so že na svojem letnem kongresu, jeseni l. 1923, v Ljubljani, izdelala program in idejne smernice, ki naj bi omogočile skupen nastop slovenske, srbske in hrvatske kmetške mladine, s čimer je bil podan temelj sodelovanja in skupne borbe.

*Tekma koscev celjskega Pododbora ZKFD 8. IX. 1931
v Sp. Hudinji pri Celju.*

Naslednje leto, 6. in 7. maja 1924, se je na pobudo tovariša Stanka Tomšiča že vršila v Sarajevu konferenca jugoslovenske zemljoradničke omladine, ki so se je udeležili zastopniki iz Srbije, Hrvatske, Bosne in Hercegovine, Dalmacije in Slovenije. Konferenca je rešila vprašanje organizacije kmetške mladine po vsej državi ter glavno

vprašanje: ustanovitev Zveze celokupne jugoslovenske kmetške mladine. Inicijativa slovenskega kmetškega mladega gibanja je popolnoma zmagala — položeni so bili temelji mogočni kmetško mladinski organizaciji. „Savez jugosl. zemlj. stud. klubova“ je bil likvidiran; po načrtu, ki ga je predložil tov. S. Tomšič, pa osnovan pripravljalni odbor „Saveza jugoslovenske zemljoradničke omladine“.

SJZO se je še isto leto ustanovil na veličastnem kongresu slovenske agrarne mladine, ki se je vršil v dneh 5.—8. sept. 1924, v Ljubljani in na Bledu in ki ga je organizirala naša ZKFD pod predsedstvom tov. S. Tomšiča. V Savezni upravi, s sedežem v Beogradu, so bila po svojih predstavnikih zastopana srbsko, hrvatsko in slovensko mladinsko gibanje. Naša ZKFD — kot vrhovna predstavnica slovenskega kmetško-mladinskega gibanja — je bila v SJZO popolnoma avtonomen član, kar je bilo z ozirom na raznolike kulturne in socialno-družabne razmere v posameznih pokrajinah države

nujno potrebno, kajti spričo teh razmer bi vsaka centralizacija in enotne smernice udejstvovanja škodljivo uplivala na udejstvovanje, ga zavirale in onemogočale svoboden, širok razmah.

Po SJZO je bila naša Zveza tudi član mednarodne predstavnice kmetsko-mladinskega gibanja — „Svaza slovanske agrarne mladine“.

V začetni dobi je bilo sodelovanje Zveze in SJZO živahno in vsestransko. Izmenjavali so se praktikanti, s čimer se je mladina medsebojno spoznavala in vzljubila. Kongresov in širših podjetij SJZO se je redno udeleževala Zveza po svojih delegatih, ki so mnogo doprinesli s svojo inicijativnostjo. Toda kaj kmalu so se pokazale občutne razlike v mišljenju gibanja. Medsebojni stiki so čedalje bolj ugašali, dokler ni 4. redni občni zbor ZKFD 10. VI. 1928. z naslednjo resolucijo rešil nevzdržno stanje: „Zveza društev kmetskih fantov in deklet“ je doslej sodelovala z ostalo kmetsko mladino v naši državi kot član SJZO v Beogradu. Razmerje Zveze do Saveza je bilo sicer popolnoma korektno, ni pa rodilo zaželjenih pozitivnih uspehov, in to niti na polju ideologije, niti na polju organizatoričnega in kulturnega dela. Vzrok tega neuspeha je iskati: 1. v preveliki raznoličnosti (diferenciranosti) vladajočih razmer v južnih krajih države in v Sloveniji, ki zahtevajo popolnoma različno udejstvovanje naših organizacij. 2. v pomankanju prehodne zveze preko Hrvatske, ki naj bi tvorila živ most med našimi slovenskimi in srbskimi organizacijami, s čemer bi šele bilo ustvarjeno potrebno ožilje za enotnost pokreta v državi. 3. v pomankljivem in našim razmeram neodgovarjajočem delovanju Savezne uprave v Beogradu.

To mrtvilo v medsebojnih odnošajih in delu SJZO v Beogradu sploh pa je imelo za posledico, da je izgubila Zveza vsak stik tudi s SSAM v Pragi, kar je posebno obžalovati, ker je dobil kmetski mladinski pokret v Sloveniji od SSAM iz Prage mnogo pobud in moralne podpore.

Vsled teh ugotovitev in ker ima Zveza popolnoma avtonomna pravila in je pravno neodvisna organizacija, nalaga občni zbor novemu odboru, da izdejskuje pri SSAM, z začasnim sedežem v Pragi, sprejem ZKFD kot samostojnega člana. To pa naj ne bo na škodo ožjemu in čim složnejšemu sodelovanju z ostalim kmetsko-mladinskim pokretom v naši državi tako doma kot tudi v samem Savezu slovanske agrarne mladine.“

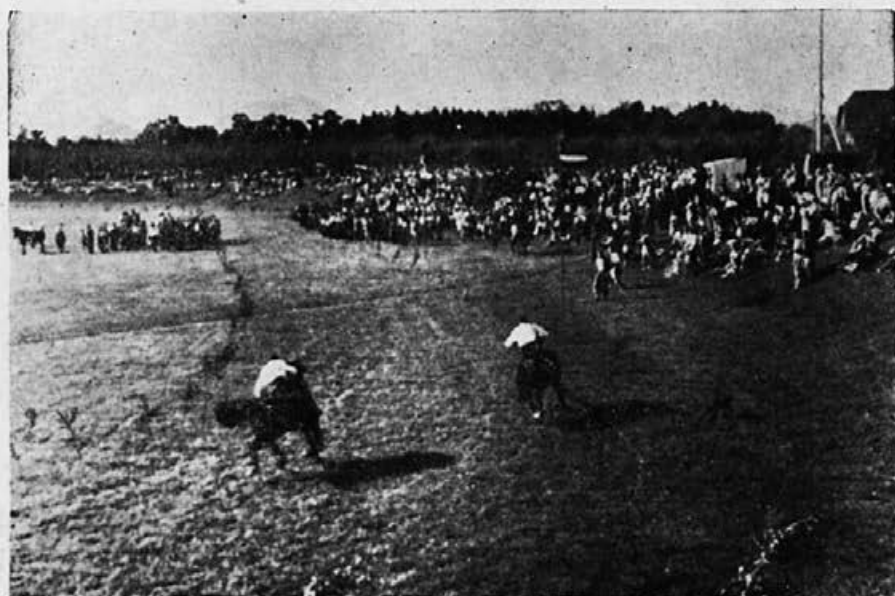
Iz SJZO naša Zveza ni izsopila, toda SJZO je bil po 6. januarju 1929. razpuščen. — To je bila doba, ko so bila na inicijativo slovenskega kmetsko-mladinskega gibanja združena v enotno organizacijo vsa kmetsko-mladinska gibanja v Jugoslaviji.

ZKFD pa je bila na III. kongresu SSAM 16. in 17. junija 1929 v Poznaju na Poljskem sprejeta v SSAM kot samostojna pravna organizacija in predstavnica jugoslovenskega kmetsko-mladinskega gibanja.

Kakor je bil v Ljubljani v okviru organizacije naše Zveze ustanovljen SJZO, tako se je v istem času, 5.-8. sept. 1924. ustanovil v Ljubljani „Svaz slovanske agrarne mladine“, vse pa je bilo združeno z veličastnim kongresom slovanske kmetske mladine, ki ga je organizirala naša Zveza. Na tem kongresu, ki so se ga udeležili številni zastopniki mladinskega in političnega

agrarnega gibanja s Poljske, Češkoslovaške, Bolgarije, Lužiške Srbije in vse Jugoslavije, je slovanska kmetska mladina dokazala pred vsem svetom, kaj zmoreta zaveden in organiziran kmetski fant in dekle, prežeta z duhom agrarnega gibanja. Sijajno organiziran kongres je nudil podobo silne moči prebujene slovanske kmetske mladine; v nizu uspehov naše Zveze stoji na najvidnejšem mestu. Z njim so bili zgrajeni trdni temelji sodelovanja slovanske mladine, ki je z vsakim letom živahnejše in plodnosnejše.

Na tem kongresu, kjer so se prvič zbrali, si segli v roke in prisegli zvestobo in neomajno voljo za skupno borbo kmetski predstavniki slovanskih narodov, je bil ustanovljen tudi SSAM — kot skupna organizacija in mednarodna predstavnicva češko-slovaškega, bolgarskega, ruskega, poljskega,

Konjska dirka DKFD Orla vas 24. VI. 1934

lužiškosrbskega in jugoslovanskega kmetskega mladinskega gibanja, — mlada zelena internacionala. Njen znak — štiri peresno deteljico — je poleg ostalih usvojilo tudi naše slovensko gibanje kot viden znak pripadnosti h gibanju in agrarni ideji.

Dokler je bila naša Zveza članica SSAM le potom SJZO so bili medsebojni stiki in sodelovanje samo posrednega značaja. Čim pa je postala Zveza samostojen član SSAM se je sodelovanje na mah poživelilo in poglobilo. V odboru SSAM sta bila kot zastopnika Zveze tov. Janže Novak in tov. Stanko Tomšič, ki pa ga je na IV. kongresu SSAM v Bratislavi l. 1932 zamenjal tov. France Gerželj, medtem ko je tov. Janže Novak postal I. podpredsednik SSAM.

V letu 1929 se je 9. in 10. novembra v okrilju Zveze vršila v Ljubljani seja prezidija SSAM, s čemer so se stiki med Zvezo in SSAM še bolj utrdili in poglobili.

Ostalo sodelovanje se je izražalo v skupnih nastopih, zamenjavi tiska, prirejanju „Dneva slovanskega agrarizma“, zlasti pa v izmenjavi praktikantov, obiskih in medsebojnem spoznavanju. V letih 1924—1934 je bilo zlasti na Češkoslovaškem več naših najboljših pokretašev v strokovno-kmetijski praksi, ali pa so drugi spet posečali različne tečaje, kjer so si razširili obzorje in pridobili na znanju ter spoznali ondotne razmere, kar vse sedaj s pridom uporabljajo doma, v našem pokretu, ali pa v naših kmetijskih organizacijah.

Tekma tesačev na Kuraščku l. 1934

Pravtako pa je naše gibanje omogočalo kmetiskim pokretašem drugih slovanskih narodov prakso in tečaje. Mnogi naši agrarni študentje pa so pri svojem študiju na Češkoslovaškem dobili zaslombe in pomoči.

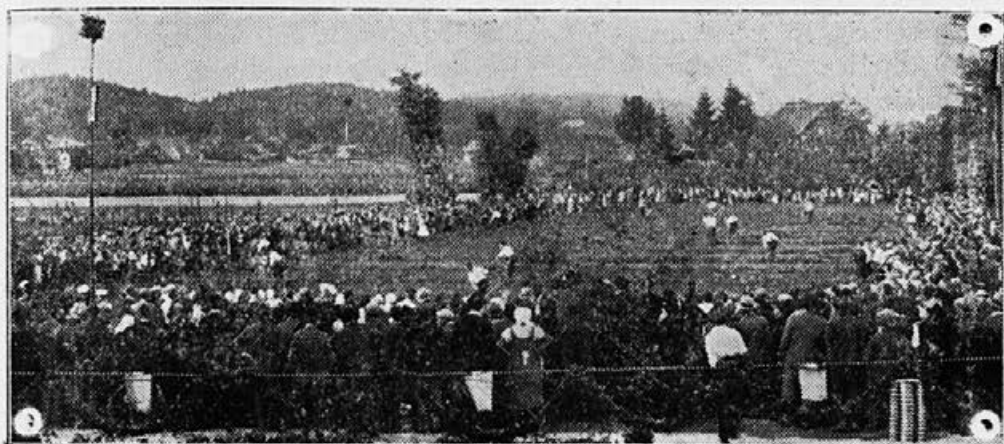
Za uspešno in bogato sodelovanje dolguje naša Zveza tovariško priznanje zlasti tov. inž. Jozefu Váši, sedanjemu tajniku SSAM, ki je pokazal pri vsaki skupni akciji največ razumevanja in ljubezni za skupno stvar slovanske kmetijske mladine.

Tudi sodelovanje naše Zveze v SSAM je bilo v tej dobi plodonosno in bogato, tako da je naše mlado gibanje izpolnilo vse nadeje, ki jih zasleduje in se zanje bori slovanska kmetijska mladinska internacionala.

8. „Kmetijska Prosveta“. Sodelovanje z ostalimi kulturnimi organizacijami

V Ljubljani sami, pa tudi na podeželju se je čedalje bolj pojavljala nujnost organizacije kmetijskih prosvetnih delavcev, ki so po svojem notranjem nagibu in kmetijskem prepričanju s simpatijami spremljali razvoj in delo „Društev kmetijskih fantov in deklet“ ter izražali željo in voljo nesebično pomagati kmetijskim fantom in dekletom pri njih idealnem in požrtvovalnem

delu za preporod slovenske vasi. Inicijativni in v sestansko se udeležujoči tov. Janže Novak je v okviru Zveze kmetijskih fantov in deklet izdelal pravila društva „Kmetijska Prosveta“, o čemer je kmetijska mladina razpravljala na 6. občnem zboru ZKFD 29. V. 1930. Občni zbor je osvojil idejo nove prosvetne organizacije, v kateri naj bi se zlasti zbirali vsi kmetijski šolanci ter potom te svoje organizacije nudili pomoč in podporo mlademu gibanju. Pravtako pa je občni zbor sprejel sklep, da se „Kmetijska Prosveta“ sprejme za člana ZKFD kot starešinstvo. V to svrhu se je točka 5. pravil ZKFD, ki določa članstvo, izpopolnila z odstavkom b), ki določa članstvo „Kmetijske Prosvete“ „kot starešinstvo, organizacija kmetijskih prosvetnih delavcev „Kmetijska Prosveta“.

Tekma koscev celjskega Pododbora ZKFD 8. IX. 1933 v Šoštanju

Sam namen „Kmetijske Prosvete“ se po pravilih točke 2. glasi:

1. združevati, vzgajati in izobraževati kmetijsko prosvetne delavce.
2. podpirati gnotno in duhovno prosvetne delavce na vasi.

3. ustanovljati, vzdrževati in voditi prosvetne tečaje, prirejati posamezna predavanja in izkoristiti vsa prosvetna sredstva za povzdigo izobrazbe kmetijskega ljudstva. Pri tem delu bo Kmetijska prosveta skušala vzgojiti in izobraziti kmetijsko ljudstvo, posebno pa naraščaj, v značajne, splošno in strokovno izobražene osebnosti, v koristne državljane in sposobne člane raznih zadrug, kmetijskih organizacij in javnih ustanov sploh. V tem cilju bo seznanjala kmetijsko ljudstvo, posebno pa naraščaj, z interesi podeželskega kmetijskega in delavskega ljudstva.

4. vršiti dolžnosti starešinstva nasproti kmetijskim mladinskim in prosvetnim organizacijam.

Svoje široko zasnovano in potrebno delo je „Kmetijska Prosveta“ pričela z vnemo in zaletom. Na podeželju so se ustanovili v pravilih predvideni pododbori, ki so zbrali v svojo sredo številne prosvetne delavce, kmetijske prosvetne pokretaše, šolance in bivše fante in dekleta, nekdanje člane „Društva kmetijskih fantov in deklet“, ki so se v društvenem delu odlikovali in vzgo-

jili v javne kmetske delavce. Pripravljali in zbirali se je material za družabni, gospodarski, socialno-politični, upravni in kulturni leksikon Slovencev. Posebno pozornost in vnemo pa je K. P., zlasti njen predsednik tov. Janže Novak, posvečevala sodobnim družabnim, socialno-gospodarskim in kulturnim vprašanjem ter zgradnji ideologije kmetskega gibanja. Poslednja naloga se je prvotno reševala v sami ZKFD; zavoljo trenj pa se je prenesla v K. P., ki je v to svrho prirejala sestanke in debatne večere za kmetske pokretaše. Širokogrudnost K. P. in pa njena kulturna misija, da v našem javnem življenju in zlasti na podeželju ozdravi razcepljenost in ločitev duhov, je dopustila da so veljali za člane in kmetske pokretaše člani z nekmetsko orientacijo in miselnostjo. S tem je močno padla vera v izgraditev ideologije. Toda sposobni in s kmetskim duhom prežeti predsednik je s knjižico „Smernice za resolucije K. P. in končne resolucije“ utrdil K. P. kot organizacijo, ki je po svojem duhu sestavni del mladega kmetskega gibanja. Razburjanja v nasprotnih taborih pa so dokazala, kako v živo so te smernice zadele ter razgrnile družabno idejno bolezen, zavoljo katere trpi vse naše javno življenje in je onemogočen zdrav razvoj, zlasti pa konsolidacija razmer na podeželju. Kmetska miselnost je po zaslugi K. P. zmagovito posegla v naše družabno življenje.

Vendar pa prevelike širokogrudnosti ni bilo mogoče brez kvarnih posledic likvidirati. V nastopajoči novi politični dobi se je K. P. „zmuznila“ tudi na politično pozornico, kar je bilo njenemu kulturnemu značaju v škodo, ki se je izrazila v nato nastopivši pasivnosti.

Njeno ideološko delo, kot zapuščina pok. tov. Janže Novaka, pa je mlado gibanje močno obogatilo ter predstavlja idejni vir, iz katerega bo mladina mogla črpati sile za nadaljna spoznanja.

*

Načelo, naj bodo naša „Društva kmetskih fantov in deklet“ tisti nov činitelj, ki po svoji nalogi budi in združuje celo vas k sodelovanju in družabnemu življenju, ki vasi ne cepi in razdvaja, temveč prihaja z zahtevo po sodelovanju in težnjo po napredku cele vasi, je vzpostavila med našimi društvi in sorodnimi kulturnimi organizacijami pokretno sodelovanje.

Za tako sodelovanje so posamezni občni zbori ZKFD dajali pobudo in določali smernice sodelovanja.

4. občni zbor je določil smernice sodelovanja v gasilskih društvih. To sodelovanje je bilo ves čas živahno in vzajemno, ker se mladina zaveda važnosti gasilskih društev v življenju na vasi. Povsod, kjer je to sodelovanje vzpostavljeno, je mogoče ugotoviti lep napredek v obeh organizacijah, a tudi v samem družabnem življenju na vasi, zakaj to sodelovanje ustvarja na vasi nove razmere in konsolidacijo.

Pravtako je 4. občni zbor razpravljal tudi o važnosti sodelovanja učiteljstva v naših mladinskih organizacijah. Takratna resolucija je med učiteljstvom našla mnogo razumevanja, kar priča aktivno sodelovanje učiteljstva v „Društvih kmetskih fantov in deklet“. Novih pobud za to delo je dal

skupen letošnji nastop „Kluba prijateljev vaške kulture“ in naše ZKFD. Nesebično učiteljstvo, ki je doslej sodelovalo ter vzpodbujalo našo kmetsko mladino k samostojnemu mišljenju, opazovanju ter delu in ki je v duhu kmetske ideje pomagalo izvajati preporod našega podeželja, zasluži vse priznanje.

Večina naših društev na Štajerskem je včlanjena tudi v mariborski „Zvezi kulturnih društev“. Kulturno sodelovanje je uspešno ter se izraža

Smučarji DKFD Nova vas-Bloke

zlasti v snovanju podeželskih knjižnic in ljudskih odrov.

6. občni zbor ZKFD 29. V. 1930 je razpravljal tudi o sodelovanju kmetske mladine in njenih društev s Sokolom in sokolskimi četami.

Mimo tega so ZKFD in društva intenzivno sodelovala v vseh kmetskih gospodarskih in socialnih organizacijah, tako pri „Zvezi slovenskih agrarnih interesentov“, „Pašniških in gozdnih zadrugah“, raznih drugih zadrugah in ustanovah, v podružnicah „Kmetijske Družbe“, „Sadjarskega in vrtnarskega društva“, sportnih organizacijah itd.

Sodelovanje je bilo vsepovsod uspešno ter v korist obema organizacijama, članstvu in kmetskemu ljudstvu. Tudi s tem sodelovanjem se polagoma uresničuje cilj, ki ga je mladina zastavila: vse delo naj služi napredku, blagostanju, izobrazbi in preporodu slovenskega podeželja in kmetskega in delovnega ljudstva.

* * *

Viri za pričujoči spis: 1. „Gruda“, glasilo „Zveze kmetskih fantov in deklet“, letniki 1924 do 1934.; 2. „Kmetijski list“, letniki 1923 do 1934; Kalendar „Kmetijske Matice“ za l. 1931 in l. 1932; 4. Arhiv „Zveze kmetskih fantov in deklet“ od ustanovitve do l. 1934; 5. Ustna izročila bivših in aktivnih funkcionarjev Zveze kmetskih fantov in deklet.

Deset let

Ivan Albreht

*Ti, ki v ljubezni neskončni podaril
žuljavim rokam vso zemljo si v dar,
Ti, ki si gledal zločeste krivice,
bodi nam v pravdi vodnik in vladar!*

*Orjemo brazde in sejemo seme
kmetske ljubezni, ponosa, časti,
da, koder ga sonce božje obseva,
v svobodnem delu naš kmet zaživi.*

*Stebri človeštva, postavljeni v grudo,
rišejo lica vekovom vsak čas,
s plugom in brano mi črtamo zemljo,
z grudo še dôbi naši obraz. —*

*Bratsko kot eden vsi se strnimo,
v delu minilo deset nam je let,
bratsko na delo, da žetev bo večja,
ko jih dosežemo novih deset!*

*Z Bogom in kraljem za čast domovine,
z delom vsi v borbo za grude prostost!
V novem razdobju mi — kmetske pravice,
nove resnice — ljubezni smo most:*

*Ti, ki v ljubezni neskončni podaril
žuljavim rokam vso zemljo si v dar,
Ti nas ohrani in vodi in varuj,
bodi nam v pravdi vodnik in vladar!*

Naš mejnik

Ivan Kronovšek

Če danes govorimo o organizaciji, vemo, da nas razume precejšen del ljudi. Včasih kmetski človek ni poznal niti te besede, kaj šele, da bi poznal njen ogromni pomen. Slednjega tudi mi ne upoštevamo dovolj, čeprav smo prepričani, da je brez organizacije izključen vsak uspeh, ki ga hočemo doseči za skupnost.

Če je svetovna vojna, ki je pretresla temelje človeške družbe, prinesla kakšno korist, je gotovo ta, da je ljudi prisilila k razmišljanju, do katerega niso prostovoljno nikdar prišli. Plod vsega tega je bilo spoznanje, da je usoda vsakega naroda, stanu ali poedinca odvisna od njegovega lastnega udejstvovanja in zaupanja v samega sebe.

Naši ljudje so vedeli vse to, vendar v drugem smislu. Tega so se držali le iz osebne stališča in pri lastnem gospodarstvu. Za skupnost, tam kjer je šlo za interese vseh, se ni nihče brigal. V kolikor je pa eden ali drug le spoznal vse to, se ni čutil zmožnega, še manj poklicanega. Skratka, naši ljudje so bili gmotno in duševno v popolni odvisnosti od svojih voditeljev, ki so se jim enostavno vsilili.

Torej vojna je bila za nas trda in dobra šola. Preobrazila je človeško družbo v marsičem, kmetskemu človeku pa utrdila spoznanje lastne sile, da je pričel misliti na samopomoč — na svojo organizacijo.

Mi, kmetski fantje, takrat nismo toliko poznali življenja in načinov javnega udejstvovanja. Svojega notranjega razpoloženja nismo znali pravilno izoblikovati. Kako bi ga tudi, ker v tem oziru ni imel nihče nobene vzgoje ali priložnosti za opazovanje. Kljub temu je v nas dozorelo prepričanje, da je treba iskati rešitve po onih potih, ki niso bila uglajena, vendar nam dostopna.

Ko smo opazovali težke razmere naših ljudi, njihovo trpljenje za golo preživetje iz dneva v dan. Nesramno izkoriščanje trgovskih in političnih špekulantov, t. j. takšnih brezvestnežev, ki so neomejeno uživali na revščini in propadanju naših vasi in ko se je povrhu vsega tega našega človeka še omalovaževalo in zapostavljalo, kot da bi živel od milosti in dobre volje teh pijavk, se je dvignil v nas srd in odpor in vsem tistim, ki jim je kaj na tem, da se življenje naše vasi naravno razvija. V takšnih okoliščinah so pognale klice našega kmetsko mladinskega gibanja.

Mi smo poznali vse, kar je pod kmetsko hišo slabega in dobrega. Kdor se je zatopil v to razmišljanje, je uvidel, da je kmetski človek po

Tov. Ivan Kronovšek, predsednik ZKFD

svoji naravi zdrav in pošten in da je napram svoji okolici preveč zaupljiv in napačno vzgojen. Manjka mu izobrazbe, še v večji meri pa kmetske vzgoje, ki mu utrjuje zavest, ga jača in usposablja za lastno presojo vseh vprašanj in zadev današnjega časa.

To misel imenujemo jedro kmetsko-mladinskega gibanja, ki je kot prepričanje brezkompromisna. Ne moremo je pretiravati, še manj od nje popuščati, jo pustiti nepravilno izoblikovati ali popačiti. Kakor hitro bi namreč postala kmetijska mladina v svojem delovanju odvisna ali bi prišla pod upliv izven svojih vrst, takoj bi se pričeli rušiti temelji naše ideje. Zato je treba

*Sestanek naših deklet za ustanovitev „Ženskega odseka“ celjskega Pododbora
20. VIII. 1933*

pridobitev lastne organizacije brezpogojno varovati in jo graditi do popolnosti.

Ko praznujemo letos 10 letnico kmetskega gibanja in obstoja Zveze kmetijskih fantov in deklet, lahko z zadoščenjem ugotovimo, da nismo delali zaman in da smo uspeli kljub največjim zaprekam in pomanjkanju sredstev. Prepričali smo se o naši trdni veri na uspeh, prepričali tudi o naši odločni volji, katera nam je prinesla in ustvarila gibanje v sedanji jakosti.

Gibanje naše kmetijske mladine je na zmagovitem pohodu. Pred nami se podira vsa trhla preteklost. Naše čete morajo še z večjim zaletom naprej! Desetletni jubilej bodi — naš mejnik! Pri njem se ustavimo, pogledjmo nazaj, da lažje izrečemo odločitev za našo bodočo borbo. Kolikor smo se dosedaj razvijali številčno in organizatorično, toliko bolj bomo v naprej skrbeli, da se notranje utrdimo in dvignemo zavest do takšne višine, da ne klonemo v nobeno stran. Zavedajmo se, da moči ne izraža samo število, temveč mnogo bolj sila duha, odpornost in borbenost!

Tisoče in tisoče nas je zbranih pod zmagovitim zelenim praporom. Našim vrstam se bodo pridružili še vsi, ki izhajajo iz zdravega kmečskega rodu, pa tudi oni, ki uvidevajo, da je treba dvigniti ponos in dostojanstvo kmečskega človeka. Boriti se hočemo še nadalje in še z večjo vnemo v trdnem prepričanju, da je to borba za temeljne pravice človeštva, katerega osnova je kmečki dom.

Dosedanja kulturna vloga našega gibanja

Dr. Igor Rosina

Tov. dr. Igor Rosina, podpredsednik ZKFD in ideolog gibanja

Ko danes ob desetletnici našega kmečsko - mladinskega gibanja pogledam nazaj na njega začetke in ocenimo njega uspehe, se spomnim na značilne besede takratnega predsednika „Zveze kulturnih društev v Mariboru“, učitelja A. Skale, ki mi jih je zaupal, ko sva govorila o društveno - kulturnem delu na našem podeželju. „Kaj“ — pravi ali vsaj tako približno — „mi pomaga, da se toliko mučim. Saj društev imam dovolj, ogromno število takorekoč, vse čitalnice, knjižnice, pevska društva in druga sem povezal in moja korespondenca z njimi je ogromna. Toda pravega notranjega pogona in življenja jim ne morem dati. Aparat je tukaj, tehnična priprava izvršena, material

zbran, samo ne vem, kako udahniti mrtvi gmoti življenje.“

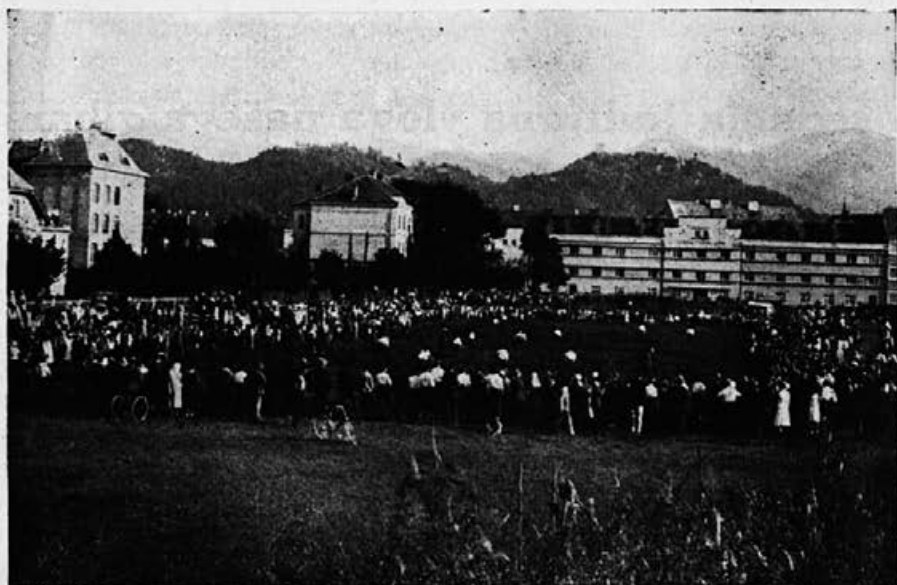
In v resnici je bilo tako!

Pred vojno je vsako slovensko pevsko ali tamburaško ali čitalniško društvo v naši vasi pomenilo narodno - kulturni aktivum, kulturno žarišče in postojanko v boju za slovenstvo. Po vojni pa so ta društva izgubila nekako svoj *raison d'être*, svoj življenski smisel. Vse to, za kar so se borili: slovenska šola in uradovanje, narodne postojanke v vasi proti nemškutarjem itd., vse to je bilo na mah pridobljeno, postalo samo ob sebi umljivo. Predvojno romantično vseslovanstvo je doživelo z ruskim porazom in komunistično revolucijo svoj neslavni konec. Predvojna kulturna slika našega podeželja — kakor jo je tako tipično orisal Janko Kersnik v „Ciklamnu“ je izginila v nepovrat.

Zaenkrat je ostala praznina. Kakor je prenehalo predvojno tako živahno društveno življenje naših visokošolcev, kakor se je v povojnih letih in prav do danes — tudi inteligenčna mladina odtegnila in brezinteresno gledala na javno življenje, tako je tudi naša slovenska vas, zlasti pa nje mladina zapadla

apatičnosti. V kolikor se je mladino organiziralo in to predvsem v naši vasi le v „Orlih“, se je čutilo, da gre za namero strankarske organizacije in to za organiziranje od zgoraj.

Saj isto je veljalo končno v trgih in večjih krajih tudi za „Sokole“ in last not laest tudi — za naša Društva kmetских fantov in deklet.

Tekma koscev celjskega Pododbora ZKFD v Celju 8. IX. 1932

Tudi pri našem kmetsem pokretu, ki ga je predstavljala v političnem življenju nekdanja „Kmetijska“ in nato „Slovenska kmetška stranka“, se je skušalo po vzoru čeških agrarcev organizirati kmetško mladino, ki bi naj bila opora strankinemu delu in z jačanjem stanovske samozavesti pripravila kmetškega fanta za javno življenje v kmetsem pokretu.

Širokogrudnosti pravil samih, kakor tudi tedanjih voditeljev kmetškega pokreta pa je pripisati, da je kmetško-mladinski pokret daleko prekoračil ta prvotno mu namenjeni okvir in postal danes res središče kulturnega gibanja vse naše kmetške mladine.

Mnogo je k temu pripomogel že sam način organiziranja, mnogo in morda še več pa tudi tok dogodkov.

Že način, kako smo pristopili h kmetsemu fantu, je bil in je še danes po mojem mnenju temeljito različen od organiziranja drugih društev.

Naša napredna društva so vodili običajno po našem podeželju učitelji, naša klerikalna pa duhovniki; tem ob strani ali na čelu pa so bili poedini podeželski magnati, ki jim je dajalo tako društvo tudi zunanji, takorekoč poleg denarnega tudi nekak kulturni ugled. Eni kakor drugi pa so prišli „med narod“; eni in drugi so prišli učiti in podučavati in voditi kot rojeni voditelji in pametnejši manj pametne, kulturne vzgoje potrebne „široke plasti naroda“.

Kmetsko-mladinski pokret ni nikdar v svojem članstvu videl nekak objekt za svoje voditelje: neko maso, ki bi jo bilo treba nečesa naučiti. Izhodišče je bilo od vsega začetka različno. Morda baš radi tega, ker se je hotelo organizirati kmeta predvsem stanovsko-zavedno, se načeloma ne v poedinem društvu, ne v Zvezi, niso dajala predsedniška mesta inteligenci ali oženjenim veljakom, ampak samo kmetskim fantom. Od vsega začetka se ni pristopilo kmetski mladini češ: „mi smo študirani, imamo večje izkušnje in te bomo sedaj nekaj naučili, če boš priden, ampak: „ti kmetska mladina predstavljaš kakor mi — vsled večjega stika z naravo in manjših drugih vplivov pa še daleko bolj — slovenskega človeka z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi; ako je v našem narodu kaj dobrega in zmožnega in mi to verujemo, potem je to v tebi in ti zamoreš to dobro razviti v svojo lastno zadovoljnost in srečo in v korist tudi drugih. Ali kakor pravi globoki nemški mislec Kant: „Človeka zamoreš napraviti dobrim samo z onim dobrim, ki je v njem.“ Od vsega začetka torej nismo prišli vzgajati, ampak smo polagali težišče v samovzgojo.

Saj tudi drugače ni bilo skoraj mogoče! Naši fantje in dekleta so bili navezani sami nase. Komaj dvakrat na leto smo jih lahko obiskali; niti učiteljstvo — razen nekaj častnih izjem — niti magnati, še manj duhovniki gibanja niso podpirali. Sami so se morali voditi in braniti.

Razstava izdelkov pri krojevalnega tečaja DKFD v Sv. Juriju ob Taboru

Dobri sadovi so se takoj pokazali. Društva, ki so obstala, so postala samozavestna. Od začetka skeptični in nezaupljivi — kakor vsak slovenski kmet — so fantje in dekleta vedno bolj videli, da imajo res društva radi samega sebe, zaradi svoje izobrazbe in vzgoje — zaradi svojega dobrobita.

Videli so, da so sposobni tudi čisto sami prirediti igro ter tekmo koscev in so postali radi sebe samih ambiciozni. Naša društva — in danes jih je že preko sto — živijo danes iz sebe samega, iz svoje lastne notranje moči in potrebe; ona čutijo, da so gospodarji na svojem in če kdo pride k njim vedo, da pride kot enakovreden gost in ne kot gospod k manjvrednemu.

Izlet krškega Pododbora ZKFD na Stojdrago

V tem so naša društva med društvi v Sloveniji po mojem mnenju edina in svojevrstna. V tem pa vidim tudi garancijo za njih razvoj in velik resnični kulturni njih pomen. To je kulturni aktivum, ki ga pred vojno nismo poznali in obogatitev našega narodnega kulturnega življenja. Prvič je, da se naša kmetijska mladina sama iz sebe in iz lastne notranje potrebe in inicijative sama kulturno izživlja. To pomeni razširjenje notranje svobode in samozavesti slovenskega človeka.

Kulturna vloga, ki jo je v tem pravcu vršila in jo še danes v podvojeni meri vrši kmetijsko mladinski pokret, je po mojem mnenju že samo vsled tega eminentne važnosti za celoten naš narodni razvoj.

Na drugi strani se je od ustanovitve Zveze kmetijskih fantov in deklet nje programatična baza in načelno izhodišče znatno razširilo, kar je pripomoglo k temu, da jo zamoremo šteti danes nesporno za enega najvažnejših kulturnih institucij našega podeželja.

Ko se je namreč slovenski kmetijski pokret svoječasno približal hrvatskemu in prevzel od Stjepana Radića njegov socialnokmetijski program, je padla pravzaprav za vsenaroden mladinski pokret preozka zgolj stanovska podlaga. Stjepan Radić je učil in slovenski kmetijski pokret je to načelo prevzel, da kmet ni le stan in pokret ne le stanovsko razredni, temveč, da je kmet narod, moralna in gospodarska hrbtenica vsega naroda, fizični in moralni branitelj vseh slojev. V njem, ki hrani skriti narodni zaklad, on, ki ima izreči končno odrešilno „zadnjo besedo“, je bilo odslej iskati odgovora na vsako kulturno ali gospodarsko ali kakoršnokoli vprašanje.

Tudi slovenskemu kmetsko-mladinskemu pokretu ni šlo odslej več le za to, da vzgoji kmetskega fanta v stanovsko-zavednega dobrega gospodarja in mu vlije čut za skupnost ogroženih stanovskih gospodarskih interesov, šlo je za ustvaritev celega človeka: „po duši samostojnega, svobodoljubnega za srečno življenje in uspešno delo sposobnega kmeta · državotvorca“. Šlo je za odkopavanje narodnega zaklada.

Kmetski fant in dekle sta videla odslej v kulturnih oblikah, v katerih se je izživljalo in se izživlja njih življenje, edine samonikle, torej edino resnično kulturne oblike naroda sploh. V odnošajih, ki se v njih odraža naše kulturno življenje, v razmerju kmetskega človeka do svoje zemlje, do dela, do družbe, do žene in otrok, do cerkve in države sta odslej videla in občutila kmetski fant in dekle kulturne forme, v katerih se izživlja cel narod in ki tvorijo njegovo bistvo. Svoj kmetski dom nista več gledala le kot gospodarsko središče gotovega interesnega kroga, v njem sta začela zavestno občutiti kulturno žarišče, ki jima je postalo po svoji tradiciji, v njem vloženem delu in ljubezni moralni oslon in rezerva za celo življenje. Začela sta spoznavati, da ni vseeno, kakor pravi Dostojevski, ali je človek rojen na trotoaru velemesta ali na lastnem kosu zemlje in če gre tudi še za tako mal vrtiček okrog hiše.

Od doma pa do domovine pa že slovnično ni daleč. Saj je domovina le skupnost vseh kmetski domov. Slovenci ob prevratu nismo bili nacionalno probujeni in še do danes nismo v onem smislu resnično občutene, zavestne državnosti kakor jo pozna srbski kmet že skozi generacije. Šele ko je začel slovenski kmetski fant v domači senožeti, ki jo je kosil, njivi, ki jo je oral in gorici, ki jo je okopaval videti in občutiti del res svoje svobodne domovine, je postajal resničen patriot, resničen državotvorec.

Mi smo se svojčas na Štajerskem bali plebiscita in dvomili, ali bo izpadel v našo korist. Niti za eno onih vasi, kjer obstoja naše kmetsko-mladinsko društvo, se ne bojimo več nobenega plebiscita!

Po mojem mnenju je kulturna vloga slovenskega kmetsko-mladinskega pokreta tudi v tem, narodno ali državnovzgojno-kulturnem pomenu eminentna in večja, kakor si morda mi sami mislimo. Tudi v tem nacionalnem oziru pomeni naš kmetsko-mladinski pokret velik kulturni aktivum za povojno Slovenstvo in Jugoslovanstvo.

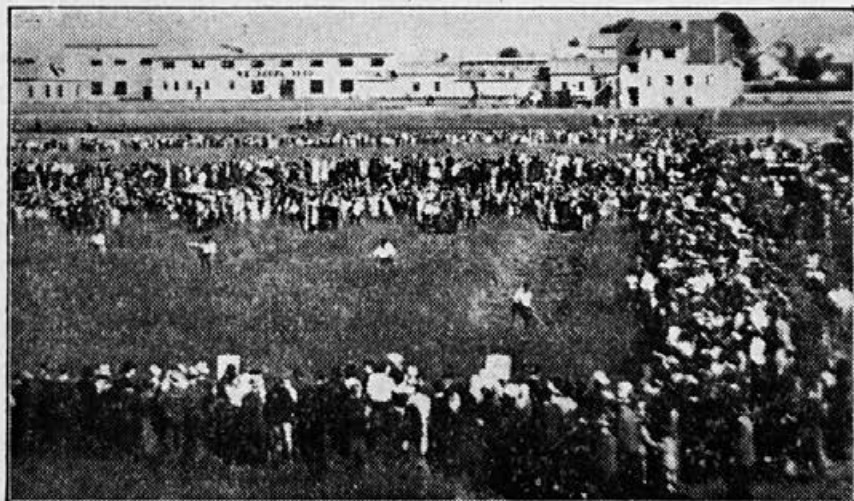
Smisel za lastno državnost, to je državotvornost, patriotizem in tudi jugoslovanstvo se ne rodi preko noči, temveč se gradi od vtisa do vtisa; zlasti pri slovenskem kmetu, ki je skozi stoletja gledal v oblasti in državi le „ljudožera“, ki mu je za dačo odganjal kravo iz hleva in sinove jemal v vojake, ki so mu mrlji na daljnih bojiščih za tuje interese in nerazumljive mu cilje. Kmetsko-mladinski pokret vrši tukaj vzgojno nalogo oziroma važnosti, čeprav brez kričanja in bobnanja ter bahaškega trkanja na prsi.

Ko pišem ob desetletnici o kulturni vlogi kmetsko-mladinskega gibanja mi je podčrtati še eno.

To je delavsko povdaranje kulturne enotnosti naše vasi in dosledno izogibanje vmešavanja v klerikalno-liberalni boj na našem podeželju. Pre-

pričan sem, da je kmetsko - mladinski pokret tudi tu zaslužil priznanje in da tako priznanje — in če tudi nepriznано — uživa.

Toda čeprav ni prišla iz ust niti enega izmed Zvezinih ali društvenih funkcionarjev niti ena sama kulturnobojna beseda, še manj kako smešenje, kmetsko - mladinski pokret tudi tukaj ni smel molčati. Ker smatramo religioznost kot skup etičnih načel človeka, ki ga naj vodijo skozi življenje mislimo, da je krščanstvo, ki ga prevzema kmetška mladina od svojih očetov kot tradicionalno svojo verstvo, vir njegove moralne moči in življenske, sreče.

Tekma koscev ZKFD 12. VI. 1932 v Št. Vidu nad Ljubljano

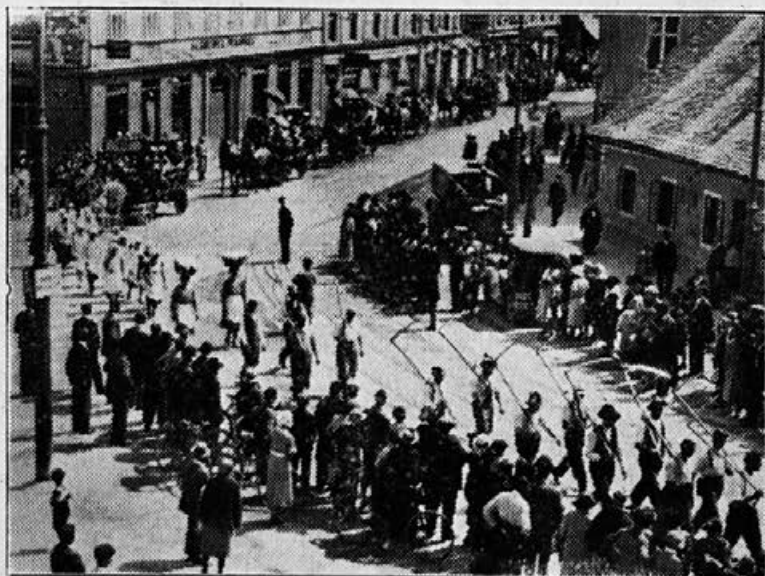
To vero pa hočemo imeti svobodno in nehinavsko; držali smo se dejanj in ne besed. Mišljenja smo, da bo prvi izgubljen oni, ki si grize čeprav cel dan nohte pri službi božji, zraven pa premišljuje kako bo soseda ogoljufal za mejo, bodisi da je še tako dober s škofom. Najvišjega sodnika je videl kmetsko - mladinski pokret v vesti in veri posameznika. Mešanje duhovna v javno življenje v oni meri, kakor je to bilo pri nas, smatramo veri in notranji svobodi človeka škodljivo.

Prepričan, da tako gledanje odgovarja tudi resničnemu, neskvarjenemu utripu verskega čuvstvovanja našega kmeta, se je kmetsko - mladinski pokret po tem tudi ravnal. V danes, v tem pogledu pomirjeni atmosferi slovenske vasi, vidimo, da je šel pravo pot. Prihajajo mu fantje in dekleta tudi klerikalnih starišev nasproti in nismo slišali niti iz duhovniških ust, da bi koga versko ali moralno pokvarjali. Povezanost v naših društvih bazira na medsebojnem stanovsko - zavednem in stanovsko - podčrtanem tovarištvu in prijateljstvu. Ponovno je treba poudariti, da to vodi k veselejšemu, zadovoljnejšemu in samozavestnejšemu, torej srečnejšemu življenju slovenskega kmetškega fanta in dekleta.

Kmetsko-mladinski pokret je v tem pogledu — čeprav je svoje stališče ponovno izpovedal — vendar še nepopisan list. Ne tlačijo ga stari grehi in tradicija sovraštva in obojestranske medsebojne nestrpnosti in ozkosrčnosti kakor druga naša podeželska, bodisi tzv. liberalna ali tzv. klerikalna društva. Sporazumevanje in resničen pravi sporazum je lahkota; zlasti če ni „starih“ poleg. Mladina posebno, če se v naših društvih vodi sama, kakor da ne razume več žalostnih preprirov stare generacije.

Kmetsko-mladinski pokret postaja s tem ona platforma, na kateri se bo dal izravnati v nastopajoči generaciji stari slovenski kulturno-politični dualizem kleroliberalizma. Saj se zdi kakor, da so si celo pri inteligenci „mladi“ obeh taborov bližji kakor „mladi“ in „stari“ v istem. Kulturna vloga

Manifestacijska povorka ZKFD 12. VI. 1932 v Ljubljani

kmetsko mladinskega gibanja se izraža v kulturni enotnosti slovenske vasi. Pri slovenski kmetski mladini mu je to v znatni, v zelo znatni meri celo uspelo. Že v tem pa je velik uspeh in vidno poseganje v kulturni razvoj podeželja.

Ali pa bode postal naš kmetsko-mladinski pokret res tudi dokončno likvidator starih razmer v naši vasi in ali bo postal to sam ali v zvezi z drugim, to je vprašanje drugega njegovega desetletja.

Želeti je, da to postane in da to postane tudi po dosedanem delu zasluži. S tem bo storil celemu narodu in celi državi veliko korist, kulturno sliko slovenske vasi pa spremenil v lepšo, samostojnejšo in bolj srečno ter prijazno kakor je danes.

Razširjajte in podpirajte „GRUDO“

Naše tekme

Tine Janhar

*Tov. Tine Janhar, podpredsednik ZKDF
in idejni utemeljitelj kmetjskih tekem*

Prošnji, da nekaj napišem o svoji zamisli in načrtih glede organizacije prve tekme v kmetjskem delu, katero je pred 6 leti priredilo naše društvo v Medvodah, prav radevolje ustrezam.

Kmetjskega človeka le še vedno obdaja oni prirodni ponos, katerega povesod drugod tako zelo pogrešamo t. j., da cenimo vrednost človeka bolj po njegovi praktični vrednosti, kakor po lepo pisanih papirnatih spričevalih, diplomah ali drugih podobnih suhih legitimacijah, v katerih vidi marsikateri tako neprecenljivo bogastvo. Čeravno se kmetjskemu človeku rado predbaciva, da vse preveč krivi hrbtenico pred „žlahtno“ gospodo, je treba vedeti, da mu je to hlapčevstvo umetno vsiljeno in da zato ob vsaki taki priliki v kmet-

ski duši toliko bolj vre prikriti prezir in sovraštvo napram vsem, kar je v nasprotju z njegovimi zdravimi nazori; da je namreč vsak vreden le toliko, v kolikor je njegovo praktično udejstvovanje več v korist kakor v škodo njegove ožje in širše okolice!

Edino onemu, kateremu je to dejstvo jasna stvar, je mogoče razumeti, zakaj kmetjski fant s tako vnemo vihti koso tudi takrat, ko ve, da bo imel enako materielno korist, če odkosi v eni uri en sam dvojnik ali pa tri; zakaj kmetjsko dekle — vsa v znoju in sključena — hiti med zrelo žito — toda vse to kljub temu, čeravno ve, da bi bilo vse požeto tudi brez tolike njene marljivosti in — zakaj se njuna starša ne smilita sama sebi niti v pozni starosti, ko bi si tudi brez toliko naporov mogla privoščiti nekoliko bolj človeka vredno življenje.

In po storjenem delu! Ali se morda kdo od teh bahavo trka na prsa češ, tako in tako so me po moji sposobnosti opredelili že pri izpitu, — zato vedno naredim kakor treba? Ne! Običajno komaj opaženo pokaže na storjeno delo rekoč: tako in tako sem naredil!

Kmetjski človek se ne naslanja na kake dvomljive kvalifikacije, ampak je vedno pripravljen dejansko dokazati svojo praktično vrednost. Zato pogosto naletimo na razne stave, pa najsi bo to že v vožnji, košnji, žetvi, nakladanju, vzdigovanju, nošnji, teku i. t. d., pri katerih pa ne gre toliko za dogovorjeno stavo, kakor za moralni efekt sam.

Vidite, v tem pa tiči uvedba (torej tudi zamisel, načrt in uspešen razvoj) naših tekem. Ne morem si lastiti prav nikakih izrednih organizacijskih zmožnosti, pač pa bi se kvečjemu mogel pohvaliti, da sem s to zamislijo dokazal, da poznam psihologijo kmeta — torej samega sebe . . .

Zato so že po prvi tekmi morala pasti v prah vsa ona posmehovanja ljudi, kateri ne poznajo ali vsaj nočejo poznati duševnosti še najbolj naravnega kmetijskega ljudstva. Samo iz tega razloga je prerokovanju teh ljudi o neuspehu kmetijskih tekem sledilo presenečenje — dočim se sami korak za korakom bližamo svojemu jasnemu, a nikdar izpremenljivemu cilju, kateri je obsežen v enem samem stavku: Čast in priznanje onemu, ki to tudi v resnici zasluži, ali — če hočete še krajše in točneje — namesto puhle sentimentalnosti, zavladaj kristalno čist realizem!

S prve tekme koscev in žanjic DKFD v Medvodah l. 1928

Kakor prva moja zamisel, — tako tudi tej sledeča in vse ostale kmetijske tekme — so bile in morajo ostati tudi v bodoče predvsem javna manifestacija v prilog ustvarjajočega dela. Čeravno gre pri teh tekmah tudi za materielne koristi tekmovalcev, kakor društev samih, so iste v primeri z naporom tekmovalcev tako malenkostne, da pametna kmetijska mladina ne bi često tvegala svojega sicer trdnega zdravja, ako bi je v to ne gonila podzavest, da s tem vršijo vzvišeno nalogo: priboritev priznanja resnično ustvarjajočemu življenju!

Tudi kritika tekmovalcev in prisostvujočega občinstva, pomanjkljive ali sploh nepravilne ocene se ne nanašajo toliko neposredno na nagrade, kakor na mišljeno krivično kvalifikacijo tekmovalcev in njihove osebne praktične vrednosti.

Zato je treba članom ocenjevalnih komisij dvojne previdnosti pri ocenah tekmovalcev. Bili so namreč slučajji, ko je ocenj. komisija skrajno krivično ocenila tekmovalce — a to po svoji najboljši vesti (v par takih slučajih sem tudi sam sodeloval). Taka tekma ni samo ničevna sama na sebi — ampak postavlja v slabo luč tudi vse druge tekme. Po večletni praksi so se s posebnim pravilnikom odpravili marsikateri toz. nedostatki, vendar pa je treba predvidevati, da v življenju ni absolutne popolnosti in da bo tudi v tem pogledu treba še in še popravljati, pristavljati ali kako drugače izpopolnjevati. Pri tem delu bo treba čim ožjega sodelovanja vseh onih, ki imajo pred očmi zdrav razvoj našega lepega in plemenitega sporta — tekmovalca v pridobivanju trdega, a vendar najzdravejšega, prepotrebne kruha in s tem tekmovalca v vzdrževanju vsega človeštva . . .

Razširitev in poglobitev našega dela

Dr. Srečko Goljar

Razvoj naših organizacij je lep. Fantovski in dekliški tečaji v zadnji zimi so pokazali silno zavzetost kmetske mladine za vse plati življenja. Prav takšno sliko so dajali občni zbori, posebej še ustanovni in raznotere druge prireditve, ki so se vršile v znamenju kmetske misli.

Prihaja občni zbor Zveze. Z njim pride čas in prilika za pregled dela prvega desetletja po vsej ljubi domovini, pa tudi čas in potreba za bodoče načrte. Rast našega gibanja nas sili bolj kot kdajkoli, vse prihodnje delovanje usmeriti po gotovih pravicah. Ti bodo morali biti dobro premišljeni. Delo s predavanji, nastopi in prireditvami bo moral izpopolnjevati v izdatnejši meri tisk. Vse pa bo povezano po spoznanju bistvenih ciljev organizacije in po volji, da postavljene cilje dosežemo. —

Izhodišče

Smo prosvetna organizacija. Imamo namen vzgajati, imamo namen širiti izobrazbo. Smo nekakšna šola. Le da je naše članstvo združeno po svobodnem pristanku in da se zedinjamo ljudje, ki stojimo sredi življenja. Sami si postavljamo smotre, sami izbiramo sredstva. Moramo pa biti prilagojeni izobrazbenim in vzgojnim potrebam ravno vaše mladine. Ker ta je poklicana, da preobrazi miselnost slovenskega človeka.

Katerokoli delo začnemo, vedno najdemo neko stanje, ki je že dano. To stanje nam je lahko všeč in ga skušamo le zboljšati. Lahko nam ni všeč in ga skušamo odstraniti, včasih tudi nadomestiti z novim, pravim.

Zgolj dejstvo obstoja naših organizacij je dokaz, da s stanjem, kolikor ne ustreza našim pogledom, nismo zadovoljni. Bežen pomislek o preteklosti

slovenskega narodnega izobraževanja nam pokaže dvoje: da je bilo mnogo naporov žrtvovanih v korist prosvete, a da ti napor v narodu niso ustvarili ne skladnosti v mislih in čustvih, ne skupnosti, ne samozavesti. Duh, ki je bil vodil prosvetno delo, je bil brez tiste glavne črte, ki je svojstvena nam. Narod je bil odvrnjen od samega sebe. Mi hočemo, da se vrne k sebi, da se široko in globoko zave svojega stvarnega pomena. Ne nagibamo k svobodomiselnemu in ne k temu, kar je najbolj prirodno in najtrajnejše in kar je nad obojim. Prvoten človek zemlje, obogaten z znanjem današnjih dni, s širokim obzorjem; človek zavestno stremeč k napredku, krepkega duha in značaja, odporen in odločen — tak bo vzor kmetski mladini.

Zadružni tečaj DKFD v Frankolovem l. 1930

Ustvaritev kmetske samozavesti bo šele dala temelje za večjo narodno zavednost, državljanski ponos, vobče za vse tiste lastnosti, ki so potrebne narodom za uveljavljenje. Brez spremembe notranje plati pa ne bomo ničesar od tega dosegli. —

Kmetska zavest

Svoje pravice zna braniti le, kdor si jih je svest in kdor to hoče. Eno in drugo — zavest in volja — pa sta odvisna od neštetihih okoliščin, ki morajo biti dane preje, predno nastopi njih posledica. Resnična zavest je plod znanja in dela. Če nima opore v teh dveh, je lahko prazna in lažna. Tudi kmetska zavest mora biti tedaj sad nekega spoznanja in nekega dela, če naj bo prava.

Ustvaritev take zavesti je med kmetskim ljudstvom do danes uspela le deloma. Zaveda se sicer vsak kmet, da je pripadnik svojega stanu. Toda duh tovarištva, ki naj bi vezal drug drugega, je danes še silno skromen.

Naša naloga pa je ravno, ta duh stopnjevati do onih višin, ki bodo pome-nile strnitev kmetijskega staleža v eno nedeljivo in neločljivo celoto.

Današnji prosvetni načini stremijo za tem, da takega duha ne vzbudijo. Vse, karkoli je v njihovi službi, je tako usmerjeno, da ne ostane ničesar za raziskovanje bistvenih vprašanj pravične ureditve družbe.

Kaj naj kmetijska mladina ve? Da je kmet v gospodarstvu vir, ki vse napaja; z njegovim posredovanjem dajejo darovi narave življenje človeštvu. V družbi, med stanovi in poklici, vzdržuje nekakšno ravnotežje potom svoje stalne privezanosti na zemljo, ustanavlja varnost imovinskih razmer. Industriji, obrti, mestom daje krepke, vzdržne, vstrajne ljudi. Usahnilo bi vse to brez njega. Kmetovo naravno življenje je živa zakladnica duševnega in telesnega zdravja vsega naroda.

Ta važnost, ki je tu le očitana — je potrebna temeljite razjasnitve, mora postati predmet izobraževanja kmetijske mladine. Nadaljni predmet razmišljanja pa bo iskanje potov za pridobitev veljavnosti kmetijskemu stanu, ki je v primeri z njegovo važnostjo tako majhna, da bolj biti ne more. Tako prosvetljena mladina, zavedajoča se svojega pomena v družbi, bo imela voljo, uresničiti na vseh poljih življenja svoje spoznanje.

I. fantovski prosvetno - organizatorični tečaj ZKFD v Ljubljani 1. do 7. XII. 1930

Organizacija prosvete

Našemu narodu je stremljenje po izobrazbi globoko pri srcu. Nešteto društev s skoro tolikimi programi so priče te nagnjenosti. Toda v tem je že tudi kal neenotnosti in nesmotrenosti izobražanja. Razcepljenost prosvetnega dela je mnogokrat dejanska izguba za tiste, ki dajejo in tiste, ki sprejemajo.

Iz ene sredine vodena prosveta naj seznanja narod z vsem, kar se med njim godi: o družbenih vprašanjih, gospodarskem življenju, kulturnem delovanju, slovstvu in umetnosti, o naravi, opisu zemlje in zgodovini. Prosveta naj posamezniku predstavlja celoto narodnega ustvarjanja. Čim globlje posameznik pozna vse, tembolj se čuti vezanega na celoto.

Prosveta bo poljudno uvajala mladino v razumevanje življenskih pojavov in jo tako priklenila k resnemu delu. Vse obširno polje narodnega udejstvovanja mora biti zajeto po naših organizacijah. Zato pa rabimo mno-

II. deklški prosvetno-organizatorični tečaj ZKDF v Ljubljani 5. do 13. III. 1934

žico delavcev. Vsak kmet bo svoje otroke tako vzgojil, da jih ne odtuji kmet-skemu izgovoru, čeprav ne bodo več kmetje. Čim bo ta duh vcepljen m ladini, bo delavcev v izobilju. Vsa domovina bo prepredena z našimi predavatelji, go-vorniki, razširjevalci kmetske misli. Od miselnosti človeka je odvisno, ali se za kaj zanima. Od nje je odvisno, ali se za kaj zavzame. Rod, ki bo zavzet za kmetsko misel, bo dovršil zedinjenje stanu. Preobrazil bo lice družbe z najmirnejšim sredstvom — prosvetnim delom.

Mladina večji razmah — Novo delo

Slovenija je vsak dan manj kmetska dežela. Njen sestav se bo v pri-hodnjih par desetletjih tako spremenil, da kmetski stan ne bo predstavljal večine; ne bo tedaj imel števila, ki bi pretehtalo druge. Kmetov položaj bo po narodi stvari še slabši. Zato mora začeti pripravljati svojo mladino na te čase, da jim bo kos. Vsa današnja kmetska mladina bo nujno sodelovala pri reševanju družabnih vprašanj, pri reševanju vprašanj o odnosu kmeta do delavstva, meščana. Tudi delavske mladine se drži zemlja: saj je prišla s

kmetov, je navezana nanje, čustvuje z njimi. Marsikak meščan se s prese-litvijo ni ločil od svoje kmetske matere in njenega duševnega okolja. Zdru-žene vsaka v svojem stanu bodo te družabne plasti, povezane po skupni preteklosti, pomagale graditi bodočnost delovnemu ljudstvu.

Dramatični odsek DKFD Birčna vas ob uprizoritvi „Reučka Andrejčka“

Preteklost prvega desetletja Zvezinega dela je dokaz, da seme kmetske misli ni padlo na nerodovitna tla. Vsepovsod je vzkliko novo življenje.

Čast gre tistim, ki so započeli. Tisti, ki bodo misel razvijali naprej, tisti, ki se bodo žrtvovali delu, naj sleherno slovensko vas privedejo v krog enotne, stanovsko zavestne kmetske mladine.

Borba za novo življenje

Joža Musil

Ko se je vrnil, sta z očetom sedla k večerji. Večerjala sta molče. Starega Logarja je sicer močno mikalo, da bi pogovor nadaljeval, toda resni Alešev obraz ga je od tega odvrgel. Po večerji je Aleš odšel na vas. Stojč pred hišo, je nekaj časa premišljal, naposled je krenil proti krčmi.

Noč je bila temna; nebo čez in čez prepreženo z gostimi oblaki. Razsvetljena okna so svetila v temo kakor žareče oči. Iz krčme je grmel bas in cvilila harmonika. Igrali so nekakšen „šlager“. Med godbo so se mešali hripavi in zategli glasovi:

„Ko pojdem v nebo,
bom mislil na tebe . . .“

V majhni sobi, polni dima in sparine, se je gnetlo in vrtelo polno mladih ljudi. Plesali in poskakovali so po taktu moderne godbe. Mladi ljudje so se silili plesati — veljaj kar veljaj — moderne plesse. Zato pa je vsak plesal in poskakoval po svoje. Pravi semenj. Kakor jelke ravna mlada telesa so bila sključena in zvrta, v taktu moderne godbe. Na klopeh ob zidu pa so sedele starejše ženske ter zvedavo stezale vratove, da bi ničesar ne prezrle ter imele ves teden o čem govoriti in prenašati pošte.

Sredi sobe se je vrtelo nekaj mestnih gospodkov. Plesali so sicer nekoliko mirnejše, toda bahavo so držali glave pokoncu, kakor prazno klasje med zdravim žitom. Napihovali so se, ko da je ves svet njihov.

Godba je pravkar utihnila, ko je stopil v sobo Aleš.

Dekleta so si z robčki otirala potne in razgrete obraze. Po sobi so se zbiral manjše skupine fantov in deklet. Vsekrižem so prepevali, da je šlo skozi ušesa; prepevali so „najmodernejše mestne pesmi“.

Alešu je bilo težko zavoljo tega. Zdelo se mu je, ko da čisto in preprosto življenje vasi polivajo z gnojnico. Razžalostil se je, ko je iz najbližje skupine čul, kako opolzko in dvomiselnost govoričijo celo dekleta. S tožnimi očmi je iskal po sobi, med njimi ono, po kateri je hrepenelo srce — Cilko. Iskal je zaman.

Cilke ni bilo med plesočo mladino. Alešu je postalo tesno v srcu. Tuji glas mu je šepetal: „Sramuje se vaše družbe.“ Ko je med skupino deklet uzrl Marto, je od veselja tlesknil z rokami.

„Cilki na kljubost! Naj to vidi cela vas!“ si je dejal.

Ko se je oglasila spet godba, se je Aleš preril skozi gnečo do Marte. Marta se je presenečeno ozrla nanj, a se je rada odzvala, ko jo je zaprosil za ples.

„Marta, nekaj bi te rad vprašal,“ ji je dejal med plesom.

„Kaj pa?“

„Kako si prišla danes popoldne med one razuzdance?“

„Oče me je poslal tja.“

„Oče?“

„In, saj si bil tudi ti tam.“

„Prišel sem po naključju, dasi sem bil v tovarni radi drugih stvari.“

„Toda bilo je lepo, kaj?“

„Lepo?“ je zateglo ponovil Aleš.

„Kajpada, lepo. Imenitno sem se zabavala.“

„Marta ne hodi več tja!“

„Zakaj?“

„Zato, ker tam ni naše mesto. Človeka trpijo radi usmiljenja.“

„Jaz nisem tega občutila. Zame se je gospod tovarnar še posebno zanimal.“

Na te besede ji Aleš ni odgovoril, kakor nož so se mu zasadile v srce.

Ko je Marta videla, da je Aleš tako nenadno umolknil, je šele spoznala, da so ga njene besede bržčas hudo zadele. Sunkovito je stresla z glavo, češ: „Kaj meni mar — kaj pa mi je do Aleša?“ Prav v tem je med vrati sosednje sobe zagledala Sojerjevo Cilko. In spomnila se je, kako ji je Aleš pripovedoval, da ji je Cilka odtujila in prevzela Pavleta. Oglasila se je želja po maščevanju; in Marta bi ne bila ženska, če bi ne vedela, kaj ji je storiti. Poskusila je navezati pogovor z Alešem.

Godba je utihnila. Aleš se je Marti zahvalil ter jo hotel peljati k mizi, da bi sedla.

„Hodiva rajši,“ je prosila.

„Prosim,“ je vljudno dejal Aleš.

„Zakaj nič ne govoriš?“

„Ne vem, kaj naj ti povem.“

„Si hud name?“

„Čemu bi bil hud?“

„Vem, da si hud za to, kar sem ti rekla, toda tega nisem menila resno. Šalila sem se.“

„Motiš se, če misliš, da sem bil hud nate, priznam pa, da me je težko zadelo tvoje pripovedovanje o popoldanski zabavi.“

„Aleš, zakaj imaš vendar toliko predsodkov proti gospodom iz tovarne?“

„Ker so krivi vse bede in ponižanja našega kraja.“

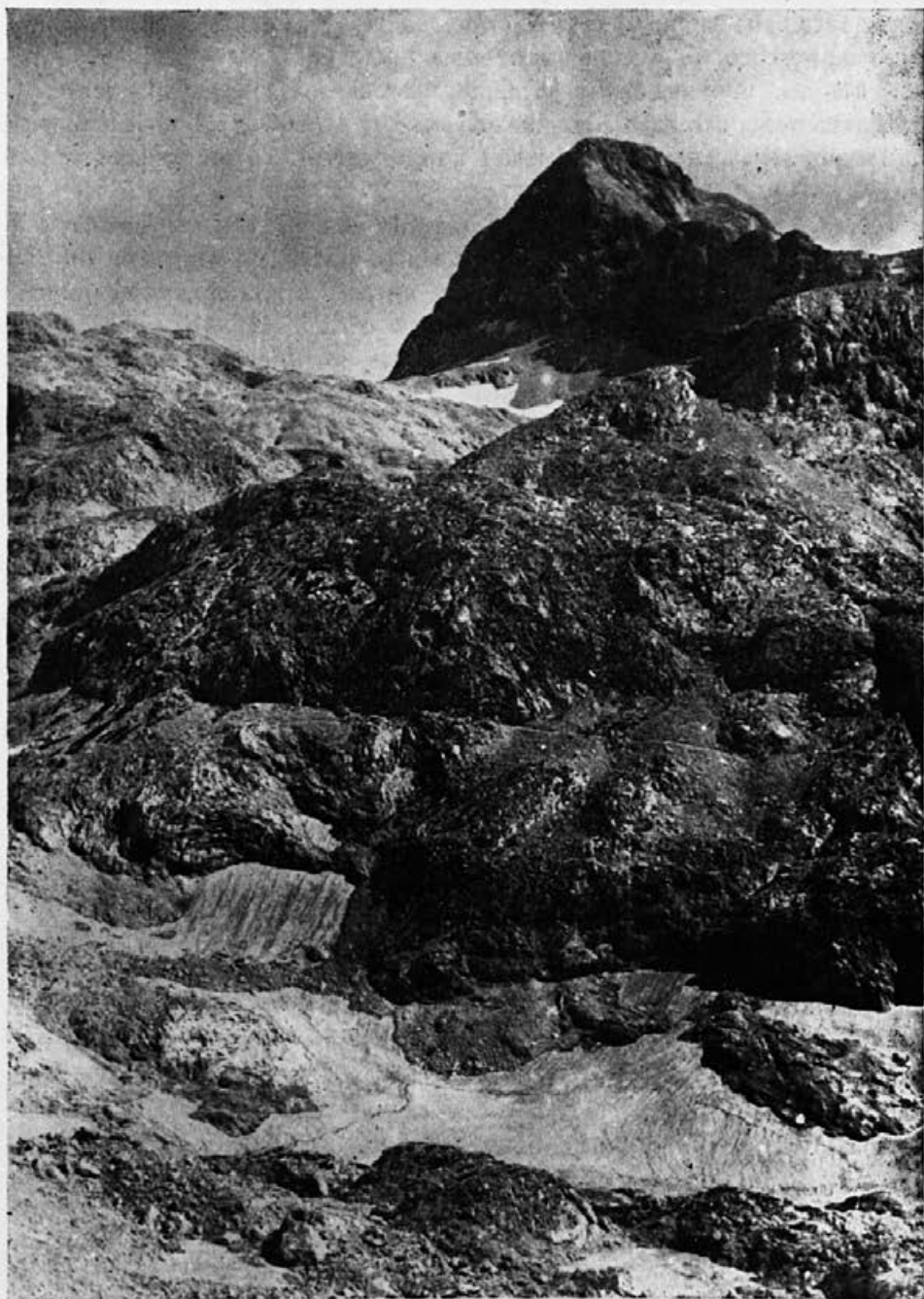
Marta ni marala več govoriti o tem, zato je nenadoma odrezala: „Cilka je tukaj!“

Aleša je kar streslo. Z očmi je iskal po sobi, dokler ni našel Cilke.

Cilka ni povsila oči, ko se je srečala z Aleševim pogledom. Nasmehnila se je in težko ji je bilo v srcu.

Aleš pa pogleda ni prenesel. Jedko ga je zbadel spomin na oni trenutek, ko je stal pred vrati Pavletove delavnice. Ljubosumnost je zapekla v srcu. Hoteč Cilki pokazati, da ga bolelost in nesrečna ljubezen nista strli, se je ljubeznivo obrnil k Marti.

Toda bilo je videti, da je njuna zabava in pomenek prisiljen, kar sta sicer drug drugemu skušala zatajiti. Cilka tega ni opazila, ker je bila prepričana, da se imata Marta in Aleš rada. Čula je sicer, da se Marta in Aleš sestajata, toda na govorice ni dala mnogo. Zdaj pa je verjela, dasi sta Marta in Aleš v resnici igrala samo komedijo. Cilki je bilo hudo, ko da je izgu-

Francò Gerželj

Triglav

bila najlepše v svojem življenju, česar ni mogoče zamenjati z nobeno drugo stvarjo. Ni še bilo polnoči, ko je Cilka odšla z materjo domov. Sojerica ni mogla razumeti, kaj je Cilki. Ves popoldan ji je Cilka prigovarjala, naj gre ž njo na veselico, zdaj pa je — bežala odtod.

Marta in Aleš sta ostala še naprej v krčmi. Aleša je napadla misel, da mora vsa vas govoriti o tem, kako je plesal z Marto. Ko se je naposled Marta odpravljala domov, jo je Aleš hotel spremiti. To mu je končno tudi uspelo.

Noč je z vsemi čari in tajnami zagrnila vas. Po vasi sta šla Marta in Aleš tesno drug ob drugem in za roke sta se držala. Ko sta prišla do Vraničevih, se je Marta naslonila na vrtno ograjo. Z vrta so opojno duhtele rože. Aleš je bil tik ob Marti ter ji gledal v oči.

„Marta?“ je vprašal, objel dekle čez pas, jo pritegnil k sebi in skušal poljubiti.

„Ne, Aleš, ne,“ se je Marta branila ter se mu izvila iz rok.

„Lahko noč!“ . . .

In Aleš je ostal sam. Razkačilo ga je Martino ponašanje. Obrnil se je proti krčmi, da bi ondi pozabil pri vinu, kako grdo ga je Marta zavrnila.

Toda v krčmo ni šel. Zdelo se mu je, da bi vsi raz njegov obraz brali sramoto, ki jo je pravkar doživel.

Brez cilja je odšel Aleš z vasi proti hosti. Globoko v srcu se je bolestno oglašalo hrepenenje po Cilki. Sedel je kraj hoste in zagrebel glavo med dlani.

Danilo se je že, ko se je vračal proti vasi.

9.

Leto se je nagnilo v jesen. Sonce se je leno vozilo po obzorju. Dozorele rastline so druga za drugo stresale semenje v naročje zemlje. Po vrtovih in na livadah so kakor bele lučke gorele jesenske marjetice.

Pozna jutra so bila zavita v mlečno meglo, ki je zastirala vso pokrajino. Selivke so se zbirale k odhodu ter se ščeбетaje poslavljalje.

Krompir je dozorel. Po njivah so vaščani kopali svoj največji in najvažnejši pridelek. Ponekod so gospodarji že orali krompir, kar pa ženskam ni bilo všeč, ker so morale biti vsaka zase. Koliko prijetnejše je kopanje krompirja, ko je druga poleg druge ter se dá tako imenitno pomenkovati. Koliko novic in človeških usod se pri tem delu premelje!

Toda oranje gre hitrejšje od rok, da je veselje! Nakladajo se vozovi in odvažajo. Nekaj domov, ostalo pa so prejšnja leta peljali naravnost v tovarno.

To jesen je bilo drugače.

Krompir so vozili na postajo.

Boj kmetov proti tovarniškim delničarjem se je nadaljeval, odločno in s kmetsko nepopustljivostjo.

Ustanovljeno „Kmetško zadrugo“ so vodili ljudje, ki jim je ljudstvo zaupalo ter verjelo, da bo zadruga prospevala ter vzdržala pritisk kapitalistov,

ki so si prizadevali to edino kmetško neodvisno organizacijo razbiti. Predsednik zadruga je bil Janez Kolenc, tajnik Logarjev Aleš, blagajnik Peter Sojer.

Ti trije so bili voditelji boja, stebri, na katerih je slonela cela stavba združnega podjetja. Dan za dnem so bili vpreženi v delo, delali kakor živina, vse ovire in težave pa premagovali s pravo kmetško trmo. Zdaj, ko so zbirali krompir, sta bila dva zmiraj na postaji, odkoder so pošiljali krompir v večja industrijska središča.

Poleg postaje je imela zadruga preprosto leseno stavbo, ki je služila za skladišče, pisarno, sejno sobo in splch za vse, kar je bilo v zvezi z življenjem zadruga in združnega gibanja.

Aleš se je vrgel na delo z vsemi silami. V delu je tudi skušal utešiti svojo notranjo bol. Cilka se je vrnila v mesto — toda v srcu je Aleša glodal spomin nanjo. Z Marto se je poredkoma sešel, a še takrat je bil do nje hladen in nezaupljiv. Njegov ponos je bil ranjen na najboljčutljivejšem mestu. V duši je dozoreval načrt, kako se bo maščeval nad Marto, da ga bo Marta ko spokornica prosila za besedo in nasmeh.

Prav te misli so mu rojile po glavi, ko je bil ta dan pred združnim skladiščem, kjer je sprejemal krompir, ki so ga vozili kmetje od vseh strani. Ta čas ni bilo nobenega voza pa je zato gledal proti vasi. Po stezi čez polje je šla Marta proti tovarni.

Lep sončen jesenski dan se je nagibal v večer. Sonce je bilo daleč na obzorju kot velika ognjena krogla. Lahki vetrič je nosil po zraku srebrne niti babjega leta.

Marta je bila razoglava. Veter se je igral z njenimi kodri in ji rdečil lica. Kmalu je izginila v parku, ki se je razprostiral vzdolž tovarne.

Aleš je z zobmi stisnil ustnice do krvi, oči so se divje zaiskrile, kri je v žilah ko zledenela.

„Kam gre? Spet med te krvosese?“ ga je zaskelilo v glavi. Za odgovor ni bilo časa, kajti pred skladiščem se je ustavil visoko naložen voz krompirja.

Marta je v tem prišla pred tovarnarjevo vilo, kjer je pozvonila ter prosila, da jo sprejme sam tovarnar, kateremu je prinesla očetovo pismo. Oče ji je strogo zabičal, da sme dati pismo samo tovarnarju Adolfinu.

„E, to so imenitni gostje,“ je dejal tovarnar, ko je uzrl Marto.

„Očetovo pismo vam prinašam.“

„Sprejel je ponudeno pismo, ga odprl ter naglo prebral. Na obrazu je bilo videti, da mu vsebina ni posebno všeč.“

Vrgel je pismo na mizo ter se začel sprehajati po sobi. Bilo je videti, da o nečem resno premišlja.

Marta, ki je ves čas nepremično gledala tovarnarja, je mislila, da je nanjo pozabil. Nerodno ji je bilo takole stati, zato je hotela oditi.

„Dovolite, gospod tovarnar, da odidem. Domov moram,“ je plaho dejala.

„Kaj vam le ne pride na misel! Izpitate z menoj skodelico čaja. Kar tiče pisma, sporočite očetu, da se zahvaljujem ter prosim, naj pošlje k meni

Hudra. Izvolite, prosim, v sosednjo sobo. Imam še telefonski razgovor, a bom takoj pri vas.“

„Domov pojdem.“

„Kaj vas trapi! Vesel sem, da vas po tolikem času spet vidim, vi pa mi hočete uteči. To bi ne bilo lepo!“ je govoril tovarnar, spominjajoč se onega popoldneva, ko je prvič videl Marto.

Marta bi sicer najrajša odklonila tovarnarjevo povabilo, toda bala se je, da bi se s tem izkazala nehvaležno in nevljudno. Ko je vstopila v razkošno opremljeno sobo, ji je zastal dih. V notranjosti je občutila ledeno tesnobo. Dragocena oprava, podobe in drobni predmeti so kar zaplesali pred njenimi očmi.

Tovarnar je zaprl za njo vrata in stopil k telefonu. Poklical je centralo ter zahteval: „Glavno mesto! Potem je z naglico obračal številke, po katerih je klical borzno agencijo. Borzna agencija je bila nekaka zasebna organizacija, ki so si jo osnovali borzni špekulanti, veletgovci in tovarnarji zato, da brani njih interese in koristi. Ta organizacija ni izbirala sredstev, s katerimi je uveljavljala svoj vpliv na trgu ter čuvala kapitalistične interese.

Ko je tovarnar Adolfin dobil telefonsko zvezo z glavnim mestom, je najprej vprašal, kdo da je pri telefonu. Šele ko se je oglasila znana oseba, je pričel govoriti: „Iz našega kraja je poslanih na trg večjih industrijskih središč več vagonov krompirja. Onemogočite prodajo tega krompirja za vsako ceno. Boj proti naši tovarni se nadaljuje z vso odločnostjo ter nam preti nevarnost, da bomo primorani zavoljo pomanjkanja surovin zapreti tovarno. Nakup surovin drugod ter prevoz k nam, pa bi tako podražila predelavo, da bi morali še doplačati. Nekaj časa bomo sicer to morali delati, toda dolgo ne vzdržimo. Brezpogojno je treba ta gospodarski boj proti nam takoj zadušiti. Tukaj počnemo, kar nam je le mogoče, toda tudi z vaše strani nam morate pomagati. Zaupamo v vašo pomoč in izkušnost. Klanjam se, gospod glavni ravnatelj. —“

„Klanjam se, klanjam,“ je še zaklical v telefon, odložil slušalko, ter se važno zamislil. Čim pa se je spomnil na Marto, je naglo stopil v sosednjo sobo.

„Oprostite, gospodična, ker sem vas ostavil samo. Dolgočasila ste se. Skušal bom to popraviti,“ se je opravičeval ter pozvonil. Vstopila je sobarica. Naročil ji je naj prinese čaj, prigrizek in liker.

„Prosim“, je zapelo mlado, prijetno dekle ter se kot veter zasukalo in odhitelo iz sobe. V hipu se je sobarica vrnila ter prinesla, kar ji je naročil tovarnar.

„Izvolite, gospodična,“ je ponudil tovarnar.

Marta je srebrala čaj ter od strani pogledavala tovarnarja. V svojih osemtridesetih letih je bil lep mož, poln življenjske sile. Ves je pričal, da se precej neguje ter skrbi za svojo zunanost.

Marto so vabile njegove črne, zagonetne in zamišljene oči, ki so človeka kar prebadale.

Med obema se je razgrel živahen pogovor.

„Torej glejte, gospodična Marta, kako prijetno se imava. In vi ste me hotela s svojim odhodom prikrajšati za te prijetne in srečne minute, kakršnih je v mojem življenju tako malo, kljub temu, da imam vse, kar mi srce poželi.“

„Zakaj se ne oženite?“ ga je vprašala Marta.

„Saj sam ne vem. Mogoče zato, ker nimam časa, mogoče zato, ker doslej še nisem srečal žene, ki bi me razumela,“ je govoril polglasno ter se ostro zagledal Marti v obraz.

Marta je povesila oči.

„Izvolite, gospodična Marta,“ ji je ponudil kuhanega likerja, si vzel slamico ter pričel srkati.

Na planinah . . .

Marta je zvedavo gledala gosto tekočino, pomarančaste barve. Kaj takega doslej še ni videla. Bila je v zadregi, naj li posnema tovarnarja.

„Toda, gospodična, kot gostitelju mi vendar ne boste dala košarice. To bi bila lepa reč! Kar izvolite. Meni bo še posebno teknilo, če bova pila v dvoje.“

Marta je vzela slamico ter pričela srkati sladko tekočino.

Tovarnar je vstal ter šel v kot sobe, kjer je bil na majhni mizici gramofon.

Po sobi so zaplavali opojni in omamni zvoki tanga.

Marta je začutila po žilah moč sladke pijače; nekakšna sladkobna utrujenost jo je prevzela. V glavi in v krvi je občutila razkošje in sanjavost.

Tovarnar je prisedel tesno k njej, da je čutila toploto njegovega telesa. Po žilah ji je kri kar zagorela.

Prijel je Marto za roko; ni je odmaknila. Božal jo je po laseh, in jo naposled poljubil.

Marta se ni branila. Objel jo je čez pas. Z drhtečimi rokami ji je božal grudi in se s pogledom potopil v njene oči, ki so sijale v medlem lesku. Marti je bilo, ko da se je loteva sladka, razkošna omotičnost.

Svest si svoje moči in vpliva nad Marto, ji je nagnil glavo na prsa ter se s poljubom vsesal v njene sočne, lepe ustne.

„Pustite me!“ je vzkliknila kakor v snu.

Njegov živalski nagon je hotel utehe in razkošja. Še tesneje jo je objel, jo prižel čisto nase in se znova upil v lepe, drhteče dekliške ustne.

Marta je postala v njegovih rokah — brezmočna igrača.

Vzel jo je v naročje in jo položil na zofo med svilene blazine. Z zavesami je zagrnil okno.

Poslednji zvoki tanga so umirali v somraku.

Strgal je z Marte oblačila . . .

V somrak je zasijalo vitko, nedolžno dekliško telo.

In tovarnar Adolfin je drzno in brezobzirno utrgal cvet njene nedolžnosti . . .

*

Precej časa je minilo, da se je Marta zavedla od težke opojnosti sladkobne pijače. Toda v hipu se je jasno zavedla, kaj se je ž njo zgodilo.

Pričela je krčevito jokati. Tovarnar jo je tolažil ter ji vsemogoče obljubljal. Toda Marte ni mogel utolažiti.

„Domov!“ ji je šinilo v glavo. Dvignila se je ter skočila proti vratom.

Tovarnar jo je skušal zadržati, ponujal ji je, da jo odpelje v avtomobilu, naposled pa — ravnodušno se je pogreznil v naslonjač ter si prižgal cigareto.

Marta pa je bežala v temno noč kakor ranjena zver. V strahu je pribežala v svojo sobo, kjer je znova grenko zajokala.

Zaman je silil vanjo stari Vranica, naj pove, kaj je sporočil tovarnar.

To noč Marta ni zatisnila očesa. Teža greha in krivde je kakor kamen legla na njeno dušo in srce.

10.

Oktober je minul z jasnimi, sončnimi dnevi. A tudi poslej so bili dnevi še svetli, le jutra so bila ostra in hladna, zavita v goste megle.

Delo na polju je šlo h kraju. Ponekod so kmetje še orali za ozimino.

V „Kmetijski zadrugi“ je glavno delo minulo. Krompir je bil v celoti zbran ter že odposlan. Kolenc, Sojer in Aleš so si nekoliko oddahnili, toda čakale so jih nove težave, ki jim jih je nakopal tovarnar Adolfin s svojimi družabniki.

Po Martinem begu je tovarnar Adolfin pravilno presodil, češ, da Marta ne bo sporočila Vranici njegovega naročila, poslal je zato slugo po Hudra.

Hudru — človeku, ki je za denar storil vse — je naročil, naj razširja med kmeti, ki niso več hoteli prodajati tovarniškemu podjetju krompirja, novico, da ne bodo nikoli videli denarja za krompir ter da bo vse delovanje „Kmetijske zadruge“ slej ko prej propadlo.

Hudrovo zavrtno in plačano delo je rodilo obilen sad. Kmetje, prestrašeni, da pridejo ob svoj edini zaslužek, so navalili na zadrugo ter terjali izplačilo. O prevzemu krompirja jim je zadruga po nalogu zadružne centrale izplačala 20% predujma; ostanek bi se izplačal kasneje. Tisti pa, ki niso verjeli in zaupali v zadrugo ter kot prejšnja leta prodali krompir tovarniškemu podjetju, so imeli denar že zdaj v rokah ter so se posmehovali vsem, ki so vstopili v „Kmetisko zadrugo“, češ, da so se vjeli na limance ter bodo ob denar.

Proti zadrugi sta se največ ustila Vranica in Huder.

„Prav vam je, ker ste nasedli gobezdačem! Vedite pa, da ti ne bodo zastran tega trpeli škode, nekaj jim gotovo ostane za nohti, toda vi, vi boste vse plačali,“ je bahavo podpihoval Vranica v krčmi.

Novice so postajale čedalje razburilivejše ter se širile od ust do ust. Položaj je bil z vsakim dnem bolj nevaren in razburkan. Zaman so mirili prevdarni kmetijski možje, zaman opozarjali. Naščuvano ljudstvo je bilo razdraženo do skrajnosti.

Kolenc je zavoljo tega sklical sejo načelstva zadruge.

„Možje, nočem zamolčati nevarnega položaja, en sam nepremišljen korak more vse upropastiti. Brez haska je, da zdajle raziskujemo, odkod in kdo je naščuval ljudstvo k temu početju, mislim, da vsi dobro vemo odkod in kdo. Govoriti in sklepati moramo zelo premišljeno. Besede ne bodo pomirile naščuvanega ljudstva, potrebna so dejanja. Ako hočemo ohraniti našo zadružno misel, moramo zadostiti zahtevam ljudstva. Izposoditi si moramo potreben denar ter plačati krompir. Kar tiče mene, izjavljam, da bom pri denarnem zavodu jamčil za posojilo z vsem svojim premoženjem. Toda to ne zadošča: vsi, kar nas je v načelstvu, moramo jamčiti.“

„Izjavljam isto, kar tovariš predsednik. Sicer nisem še gospodar, toda izjavljam v očetovem imenu,“ se je prvi odzval Aleš. A za njim vsi ostali.

Po predhodnem proračunu, je mogel predsednik Kolenc izjaviti, da se more na to jamstvo najeti toliko posojila, da bo zadoščalo za izplačilo krompirja vsem, razen članom načelstva.

„Mi, možje, ki smo bili postavljeni na čelo zadruge, moramo doprinesiti največ žrtev. Biti moramo prvi, kjer kliče delo in odgovornost, a poslednji pri delitvi sadov neumornega dela,“ je pripomnil Sojer.

„Tako je vselej v javnem življenju. Toda odločiti se moramo, kje bomo najeli posojilo,“ je Kolenc nadaljeval sejo.

„Najboljše je, da se obrnemo v mesto na „Ljudsko posojilnico“, je predlagal eden članov načelstva. Predlog je bil vsem všeč.

(Dalje.)

Fantovsko sonce

Šaljiva zgodba z resnim poudarkom

Vinko Bitenc

8. Žegnanje na Brdu

Po deseti maši pri fari se je mladi svet drenjal krog stojnic, postavljenih ob cerkvi. Na njih je bilo razloženo polno raznovrstne drobnarije, molkov, mašnih bukvic, sladkarij, bonbonov in lecta. Žegnanje na Brdu je privabilo ljudi iz bližnjih in daljnih podružnic, celo s hribov so prišli nekateri.

Brenteževa Micka je pridvela s kora. Pod zvonikom je stal dolgi Brl ogarjev Jernej, mežnar pri svetem Tilnu, hribovski podružnici. Tam je sa meval s svojo sestro v stari bajti. Dvoje glav živine je bilo pri hiši. Za ora n je je najemal, krmo pa je po večini znosil v košu, saj je bil močan in kakor malokateri. Svoje čase je bil Jernej v Ameriki in so pravili judje, da ima denarja, kakor črepinj.

Brenteževa Micka ga je zgrabila za roko.

„Ali se še nisi namolil, Jernej? Pojdi, ti kupim odpustka.“

Povlekla ga je izpod zvonika pred stojnico.

„Zdaj pa izbiraj, Jernej, kar ti je najbolj všeč.“

Gladko obrit, nagubani Jernejev obraz se je kar svetil od blaženosti.

„Da bi te šment, se je široko zarežal; „kaj ti bom pa jaz kupil za odp ustek, Micelj?“

„Liter vina in eno viržinko, kadar pridem orat,“ se je zasmejala Micka.

Pri drugi stojnici je kupovalo in se šalilo več jarševskih fantov s svojimi dekleti.

Anžonov Francelj se je bil postavil na ogel nasprotne hiše. Z željnimi o čmi se je oziral po ženskah in dekletih, da bi med njimi uzrl Maričko. Slednjič jo je vendar zagledal, toda ne sámo, temveč z materjo. Francelj je v mislih preklel ves svet.

Ko sta Deglovka in Marička stopali mimo, se je Deglovka kakor nalašč o zrla v stran, Marička pa se je namuzala in se skrivaj nasmehnila Franceljnu. T a je zardel kakor otrok. Nekaj časa je gledal za njima, nato pa je stopil k stojnici.

Na drugem koncu stojnice se je med jarševskimi fanti širokoustil Likebov Nace.

Ko je zagledal Franceljna, ga je brž uščipnil z besedami.

„Fantje,“ je dejal svojim tovarišem, „nocoj bomo pa na veselici plesali z brdskimi dekleti.“

Francelj je čutil zbadanje; temno je pogledal Naceta, a rekel ni nič. V zvoniku je znova pričelo potrkavati.

Francelj je izbiral med tistimi bonbončki, ki so zaviti v svilene raznobarne papirčke, na katerih so prilepljeni beli listki z zaljubljenimi verzi. Pa ni mogel nič primernega najti za Maričko. Navsezadnje se je odločil za

srednje veliko srce iz lecta, rdeče pobarvano, z belimi okraski iz sladkorja. Sredi srca je bilo majhno ogledalce, pod tem pa listek z napisom:

Ti si mi dala za spomin
roženkravt in rožmarin,
jaz pa vse, kar imam:
svoje srce ti dam.

Sejmar mu je srce iz lecta zavil v papir, Francelj ga je spravil v žep, plačal in nato zavil v županovo krčmo, da še pred kosilom poplakne slabo voljo s kozarcem vina.

Ko je odzvonilo poldne, se je prostor pred cerkvijo polagoma izpraznil. Samo nekaj otrok je še postajalo krog stojnic.

Brdčani so se gostili po domih z žegnanskimi dobrotami.

Komaj se je zmrabilo, se je iz obeh vaških gostiln oglasila godba. Pri županu so navijali gramofon, v Butkovi gostilni pa je pela harmonika. Dleskov Tinč je godel nanjo. Vsako leto ob žegnanju ga je povabil gostilničar, da gode plesaželjni mladini poskočnice. Letos že dvajsetič. Tinč si kar ne more misliti, da bi ta večer ne igral pri Butku. Pa tudi mladi svet bi ga pogrešal.

V županovi krčmi se po navadi ni plesalo, ker je stala hiša v bližini cerkve in farovža. Župan pa se ni maral zameriti župniku.

Toda ob žegnanju so naredili izjemo. Sicer ni bilo harmonike za ples, nego gramofon, ki se je zdel županu bolj gosposki. Kajti v gostilno so zahajali župnik, kaplan, poštar, orožniki, učiteljstvo in kar je bilo še drugih veljakov v vasi.

Župnika in kaplana nocoj, na žegnansko nedeljo seveda ni bilo v gostilni. Tembolj nemoteno so se sukali mladi pari, po največ sinovi in hčere gruntarjev; bajtarskih je bilo le malo.

Deglovka in Marička sta prišli sami; oče je ostal doma, ker ga je venomer prijemal krč v želodcu. Tudi Deglovka ni bila nič kaj pri volji, pa je Marička toliko časa moledovala, da ji je mati obljubila, iti z njo v gostilno.

„Da mi ne bosta dolgo ostajali tam,“ je zagodrnjal Degel, preden sta odšli.

Anžonov Francelj je ves večer plesal samo z Maričko. Deglovka je sicer spočetka branila hčeri, toda Francelj je znal materi tako prijazno govoriti in ji pihati na srce, da si je Deglovka mislila:

— Poglejte si no, saj ni napačen ta fant! Kar čisto nič ni podoben staremu Anžonu. —

In potem je Marička smela plesati, kolikor je hotela. Med plesom je Francelj vzel iz žepa medeno srce, ki ga je bil kupil na stojnici.

„Marička, odpustek zate.“

„Res? Kaj pa dobrega?“

„Boš videla. Na, spravi?“

Spustil ji je zavitek za nedrije.

„Marička, boš ostala še kaj časa tu?“

„Oh, saj veš, da ne! Mati že tako ves čas silijo, naj greva domov.“

„Sem mislil, Marička, da bi šli še malo k Butku.“

„Tja nikar, Francelj. Gotovo so Jarševci tam.“

„Misliš, da se Jarševcev bojim?“

„Vem: toda Likebov Nace...“

S cvilečim glasom se je ustavil gramofon. Valček je bil odigran. Razgreti plesalci so posedli za mize. Francelj je prisedel k Deglovki.

„Marička, ogrni ruto, greva domov,“ je ukazala mati.

(Dalje.)

Ob 10 letnici

M. H — č

*Stoletja smo v robstvu mi ječali,
ginevali razpeti smo na križ;
stoletja nenasitno nas sesali:
pijavke delamržne, valptov bič.*

*Iztisnili iz nas so srago zadnjo,
da jim blagajna polna je bila;
kaj mar, če množice mrjo pod pezo,
gospod človeka v kmetu ne pozna.*

*Pa glej, kak drzen kmet čez noč postal je,
naenkrat mu je tovor pretežak.
Upira se, usodi mar kljubuje?
Zastonj, še huje bo teptan, bedak!*

*Postojte, morda ni tako, predragi!
Ni voda kmetska kri, odpusti Bog!
Žival če biješ jo, se le spozabi,
ne bode lizala ti belih rok.*

*Ne čudite se našem gnevu, jezi,
nad srdom, borbo, kaj strmite le?
Da parazitov, trotov se rešili
do zdaj še nismo, raj' čudite se!*

Iz Zveze kmetskih fantov in deklet

Vsem tovariškim društvom! Proslava desetletnice obstoja Zveze, „Tabor kmetske mladine“ in občni zbor.

Po prijavah sodimo, da bo naše slavje nad vse številno obiskano, da bo nad vse veličastno izpadlo in da bo prava slika našega mogočnega gibanja in izraz naše moči in mladostne sile. Da pa dosežemo cilj, bo potreben največji red in disciplina. Zato se ravajte točno po okrožnicah, podrobnih navodilih v Kmetškem listu in ostalih direktivah!

Delo naših društev

Delo naših društev. Ozko odmerjen prostor v tej jubilejni številki nam radi obširnega ostalega aktualnega gradiva zopet ne dopušča, da objavimo poročila tovariških društev v celoti, pač pa samo v izvlečku.

Tekme koscev so priredila sledeča Društva kmetskih fantov in deklet: Dravlje v nedeljo, dne 15. julija; Ljubečna pri Celju v nedeljo, dne 14. julija; Središče ob Dravi v nedeljo, dne 29. julija (z dirko kolesarjev); Ponikva ob j. ž. v nedeljo, dne 12. avgusta; Gorenje Otave pri Cerknici v nedeljo, dne 19. avgusta; Sv. Lenart nad Laškimi v nedeljo, dne 19. avgusta; Ponikve pri Vel. Laščah v nedeljo, dne 19. avgusta in Slovenska Bistrica v nedeljo, 26. avgusta.

Tekme žanjic so priredila sledeča društva: Družmirje v nedeljo, dne 22. julija; Moravče v nedeljo, dne 29. julija in Grahovo pri Cerknici v nedeljo, dne 29. julija.

Druge prireditve: Društvo v Hlebčah pri Vel. Laščah je priredilo v nedeljo, dne 29. julija tekmo tesačev in imelo svoj občni zbor; društvo v Gradcu v Beli Krajini je imelo v nedeljo, dne 12. avgusta tekmo mizarjev; društvo v Zaplani pri Vrhniki pa je napravilo v nedeljo, dne 19. avgusta tekmo tesačev.

Izleti. Zveza je priredila v dneh od 4. do 7. avgusta izlet na Triglav.

Legitimacije so nam pošle. Čim prejmemo iz tiskarne novo izdajo, bodo zopet na razpolago, o čemer pa bomo društva obvestili z okrožnico.

Sporedi društvenih prireditev. Predno društvo dokončno sestavi spored za svojo prireditve, naj se vedno obrne na Zvezo in naj ji pošlje osnutek programa v pregled. Mnogokrat je namreč potrebno, da se še kaj doda, ali pa kaj izpusti, da postanejo naše prireditve res pravi izraz kmetsko-mladinskega gibanja.

Konjske dirke: Društvo v Sv. Jurju ob Taboru je priredilo v nedeljo, dne 2. septembra konjsko dirko, lžansko okrožje društev pa enako prireditev v nedeljo, dne 26. avgusta.

Krški pododbor Zveze je imel v nedeljo, dne 29. julija občni zbor, na Vnebovzetje, 15. avgusta pa je sodeloval zlasti v povorki in z kolesarskimi dirkami na kmetskem prazniku na Krškem polju.

Ljubljanski pododbor, ki ima glede povorke, zlasti okrašenih vozov, na naši proslavi največjo nalogo, se pridno sestaja k sejnam in vrši tozadevno organizacijo.

Ptujski pododbor je priredil v nedeljo, dne 19. avgusta velik kmetski praznik s tekmo koscev dirko kolesarjev in kmet. mladinskim zborovanjem v Ormožu.

Novomeški pododbor je priredil v nedeljo, dne 2. septembra velik kmetski praznik v Novem mestu (razstavo goveje živine, premovanje konj ogled Kmetijske šole na Grmu, zborovanje itd.)

Notranjski pododbor je priredil v nedeljo, dne 26. avgusta v Starem trgu pri Ložu mogočen kmetski praznik s tekmo koscev.

Celjski pododbor je priredil dne 12. avg. izlet na Sv. Uršulo pri Dramljah.

Naša naloga

Danes, ko se ženska udejestvuje povsod, ko ji je — recimo — dvajseto stoletje odprlo vrata v svet, se nehote vprašujem in gledam, kako to, da smo ravno me rojene v teh okolščinah, ki jih bo zgodovina morda imenovala: doba enakopravnosti. To so želele naše prednice in pripravljale pot za našo dosego! Toda kam naj usmerimo zdaj korake me, da se naše naslednice ne znajdejo v dobi, ki bo kljub odprti poti na vse strani treba iskati in zbirati še pravo smer. Taka vprašanja ne smejo biti brez odgovora; pripraviti se je treba, kajti čas in zgodovina zahtevata svoje.

Poglejmo nazaj ženo v prvih stoletjih. Bila je sužnja razmer in okolice. Tu in tam se je mogoče katera — največkrat radi zunanje svoje lepote dvignila nad drugimi in je tako vsaj v nekaterih ozirih bila neodvisna. Pozneje imenuje zgodovina več ženā, ki so s svojo energijo in razumom sledile celo svojim možem na prestolu. Toda tem ženam je slava odvezla čut ženstva, zavest svojega poslanstva. Te žene so se razgubile, zgubile veljavo za nas, kljub temu, da so njih imena napisana na listih zgodovine. V spoznanju, da če obrnemo prihodnji list li najdemo pravega naslednika matere? Povsod slabiča z belo kožo, v nikdar dovolj razkošju, brez volje in odločnosti. Je bila njegova mati — žena? Je mogla kot taka pozabiti na ono edino in največjo svojo? Dati svoje življenje svetu, brez notranjih sil! V tem se je razgubila žena včasih, ona žena namreč, ki jo je svet priznal, ko je bila kot posameznica svobodna. In kako je danes, ko ženstvo sploh, prevzema vse poklice?

V zadnjem desetletju, ko je organiziranje slojev in vseh ljudi takorekoč preplavilo ves svet, je čutila tudi žena neko notranjo potrebo po skupnem delovanju izven domačega delokroga. Združila se je v razna ženska društva z izključno dobrodelnim namenom. Tu si je hotela ustvariti neko drugo polje, kjer bo lahko s svojimi materijalnimi sredstvi omogočila primerno oddolžitev času. V te ženske organizacije pa je vstop nekako omejen. V večini so tu

mesta za naše, kakor jih imenujemo — narodne dame. Kako bi se znašlo tu naše priprosto kmetsko dekle, ko pa je zraslo tam drugje, med polji in gozdovi. In vprašanje nastane, kje naj ima tudi ona svoj delokrog, če čuti potrebo po udejestvovanju.

Ta potreba je povzročila ustanovitev ženskih odsekov pri posameznih „Društvih kmetijskih fantov in deklet. Če kdo piše zgodovino ženskega gibanja, gotovo ne bo mogel preko te ustanovitve. Kajti tu je vsa ona zdrava moč, tu je življenje človeštva. Od tu gre zdrav rod, da napolni mesta in se v tu izmzgava.

Kako so bile potrebne te ustanovitve vidimo še danes. Če tudi se je dekle že preje udejestvovala v društvu, je kljub temu čutila neko notranjo zahtevo, da mora dati še več, da se združi v svojo skupino. (Mogoče bo kdo od tovarišev tu oporekal, — češ, če je čutila to prej, zakaj ni zahtevala ustanovitve že prej!) Mnogo krivde nosimo tu dekleta sama. Naj bi načelo, da se naše kmetsko dekle noče nikdar boriti za enakopravnost v javnem življenju, nas je držalo v ozadju. Tudi udejestvovanje v javnosti naj ima svoje meje pri ženskah. Enakopravnost je za nas kmetska dekleta vsaj v svojem delovanju brez veljave. Saj je pri naših odsekih delo edino le ono, ki ga narava določuje samo ženam. Naloga je tu pravilno izvrševati in reševati takā vprašanja.

Poglejmo v ženski odsek našega Društva. Isti se sestoji iz samih članic istega društva; vendar naše ime „Ženski odsek“ daje dostop vsem, tudi starejšim, poročenim ženam, ki se zanimajo za naše delovanje in nam po svojih lastnih izkušnjah lahko koristijo. Toda ne pozabljajmo tu čas in razmere, v katerih so živele one in v katerih živimo me. Dani nasvet se naj nikdar ne ovrže, češ, zdaj je vse drugače. Premisliti ga je treba če, mogoče tudi poiskusiti in šele potem zavzeti svoje stališče. Kajti čas je večno kolobarjenje; osnove so vedno iste, samo dopolnitve in izpopolnitve je treba. In ravno mi moramo dati izpopolnitev. V našem zdravem telesu naj bo — po pogovoru — tudi zdrava duša. Zavedajmo se tega: delajmo svobodno pri reševanju svojih lastnih ženskih vprašanj in pojdemo z veseljem naprej po začrtani poti! Dvajseto stoletje je dalo tudi kmetski ženi proste roke, a z velikimi zahtevami.

In naša oddolžitev za naslednice naj bo v tem, da bodo one našle, med polji, gozdovi, na tratih, na njivah, v vinogradih, na poslednji bilki travniškega cvetja, pripravljeno močno vez,

ki jih bo oklenila, vez tiste lepe, največje, najčistejše in najlepše — ljubezni do rode grude!
— ka

Ženski odsek ljubljanskega pododbora Zveze je priredil v nedeljo dne 15. julija tekmo žanji v Dobrunjah. Tekmovalo je 18 tovarišic; izmed njih si je priborila naslov prvakinja s 29 točkami tov. Zofi Magerle iz Beričevega;

dobila je prvo darilo g. bana dr. Draga Marušiča. Tekma je prav lepo uspela kljub velikemu naliivu, ki je nastal pred prireditvijo.

Da je prireditev slavja kmetskega dela tako veličastno uspela, se čutimo dolžne izreči zahvalo vsem darovalcem lepih nagrad za naše tekmovalke in vsem onim, ki so na kakršenkoli način pripomogli k uspehu prireditve.

Kmetijski spor!

Na Triglav

Srčna želja slehernega Slovenca, ki ljubi svojo planinsko domovino in svobodno življenje v prosti naravi, je, da se povzpne na najvišji vrh, na kralja naših prelepih gora — Triglav (visok 2863 m). To željo in pa svobodno življenje v

šijo. Zakaj kmetska mladina hoče preporoda, hoče poleta, hoče svobodnega življenja in udejstvovanja, pri katerem se sprostijo vse njene duševne sile. Bilanca tovrstnega mladinskega udejstvovanja izkazuje lepo število izletov in tur.

V dneh 4.—7. avgusta je priredil kmetisko-sportni odsek Zveze izlet v Julijske Alpe in na njih najvišji vrh Triglav. Izleta se je udeležilo 13 tovarišev in tovarišic. Pot nas je vodila iz Mojstrane skozi prelepó planinsko dolino Vrata do Aljaževega doma pod Triglavom, kjer smo prenočili, da naslednje jutro čili in mladostni „naskočimo“ najvišji vrh naših gora. S tesnobo v sreih, toda z mladostno korajžo smo se drugo

Z izleta ZKFD na Triglav

naravi goji tudi naša kmetska mladina, organizirana v „Društvih kmetijskih fantov in deklet“, ki prirejajo za svoje članstvo izlete v hribe, na planine in gore. Polagoma ustvarjajo s tem naša DKFD naše kmetško-mladinsko planinstvo in turistiko. Stari nazori, „da gora ni nora, ampak nor tisti, ki gre gor“ ter da je planinstvo in turistika samo za „boljše“, meščanske kroge, se pred duhom našega mladinskega gibanja ru-

jutro „zagrizli“ v skale Praga in se vzpenjali višje in višje proti cilju in sanjam — Triglavu. S sten Praga je bil trud poplačan z nepopisno lepim razgledom v strme prepade, kamor pada v dolino skrivnostna in drzno kljubujoča severna triglavska stena, na drugi strani doline pa so naš pozdravljali v jutranjem soncu žareči Steņar in Škrlatica. V Triglavskem domu na Kredarici pod vrhom Triglava smo si nabrali

novih sil. Po klinih, ob žici in preko grebena smo nato „osvojili“ vrh Triglava; žal, da nas je za široki razgled ogoljufala megla, ki pa radosti vseeno ni mogla skaliti. Ko smo prenočevali v Aleksandrovem domu na južni strani Triglava, je še marsikdo in sanjah bil vrh Triglava in drzno plezal čez skale in grebene. V sončnem jutru, ki je žarelo čez megleno planinsko morje, smo ob sedlu Dolič in čez Hri-barice prešli v čarovito in prekrasno dolino sedmerih Triglavskih jezer. Tu so se srca in

duše navžile lepote in svobode planinskega sveta, od katerega smo se naslednje jutro poslovili ter se ob grmečem slapu Savice spustili v Bohinjsko dolino k Bohinjskemu jezeru.

In daleč za nami so ostale prelepe slovenske planine, ko smo se v drvečem vlaku s pesmijo in mladim srcem poslavljali od kipečih vrhov, prepadov, skal in ostrih grebenov, kamor smo korajžni in mladi ponesli idejo in duha našega kmetsko-mladinskega gibanja.

Če ali veš?

- 1) Koliko znaša molznost naših krav?
- 2) Ali naši kmetovalci že sejejo travišča?
- 3) Kakšna je razlika med zakonom in uredbo?
- 4) Kakšne pravne pomočke ima nujni dedič pri protipravnem razdedinjenju?
- 5) Kaj najrajši čitaš?

(Slednje vprašanje ponovno zastavljam, ker ni bil odziv na isto vprašanje v 7. številki zadovoljiv. Vem, da sem to vprašanje stavil ob neugodnem času, ko je večina naših cenj. čitateljev preobložena s kmetijskim delom. Ponovno prosim, da se odzovete pozivu; pri tem se sklicujem na pojasnila, dana v prejšnji številki.)

Urednik.

Odgovori na vprašanja, stavljena v zadnji številki „Grude“:

1. Med najvažnejše koristi govedoreje spada proizvodnja mleka. Nadvse važno je mleko tam, kjer se lahko — sveže ali v mlekarnah predelano — vnoveči. Pa tudi drugje je mleko važna domača hrana za kmetско družino. Dobra molznost krave je tudi prvi pogoj za dobro rast telet. Potrebno je tedaj, da s točnim merjenjem ugotovimo one krave, ki so slabe dojnice. Take treba čimpreje odstraniti.

Zelo važno pa je, da se možnost, kakor druge lastnosti podeduje na potomstvo. Ako vzgajamo tedaj naraščaj le od najboljših dojnic, lahko — seveda ob primernem krmljenju — molznost naših krav kaj hitro utrdimo in stopnjujemo.

V naprednih državah nikdo ne kupi plemenskih živali brez primernih dokazov o molznosti in ostalih gospodarskih lastnosti živali in pred-

nikov. Taka potrdila pa izdajajo selekcijska društva, ki tudi obenem izvajajo molzno kontrolo. Tudi pri nas je to delo že precej udomačilo. Vsak napredni kmetovalec, ki ima vsaj eno res dobro kravo, mora biti član selekcijskega društva.

Ing. W.

2. Trajanje umetnega travišča je odvisno od zemlje, oskrbovanja in sestave semenske mešanice Res stalnih travišč — ni. Tekom let se rastlinski sestav travnika popolnoma izpremeni. Sejane trave izginejo, naselijo se slabe trave in drugi pleveli.

Ing. S.

3. Zakonske predloge podajajo po kraljevem pooblastilu poedini ministri, pa tudi vsak član narodnega predstavništva (narodni poslanec ali senator) ima pravico, podajati zakonske predloge. Zakonski predlog, stavljen od člana narodnega predstavništva, mora biti podprt pismeno vsaj od ene petine članov senata ali narodne skupščine.

Narodna skupščina pošlje zakonski predlog, ki ga usvoji, senatu v sklepanje in obratno. Če se zakonski predlog usvoji v celoti po narodni skupščini in po senatu, se smatra, da je narodno predstavništvo predlog sprejelo. Če se učinijo po senatu ali po narodni skupščini izpremembe ali dopolnitve, je treba zakonski predlog vrniti narodni skupščini ali senatu v rešitev. Če se sprejmejo te izpremembe in dopolnitve po narodni skupščini ali senatu, se smatra, da je narodno predstavništvo predlog sprejelo. Če se pa senat ali narodna skupščina ne zedinita o sprejetju zakonskega predloga v celoti ali v poedinostih, se smatra, da je predlog odbit, in se o njem v istem zasedanju ne more več sklepati. Če se ponovi ta primer tudi v prihodnjem zasedanju, odloči kralj o tem zakonskem predlogu.

Zakon, ki je bil sklenjen po narodnem predstavništvu proglašča kralj z ukazom ter se ga razglasi v „Službenih novinah“, to je v uradnem

listu za vso državo. Zakon dobi obvezno moč 15 dni po razglasitvi v „Službenih novinah“, če zakon sam ne določi drugače. Dan razglasitve v „Službenem listu“ se vteva.

Navedli smo čisto na kratko kako nastane zakon. Potrebno bi bilo, da bi povedali tudi kako postopa narodna skupščina ali senat s vsakim zakonskim predlogom, kako ga odkáže posebnemu odboru, ki ima nalogo proučiti predlog, staviti podatne predloge za izpremembo in dopolnitev, dalje o načinu glasovanja itd., vendar bi nas to predaleč dovedlo; spoznali bi pač samo, da pot od zakonskega predloga pa do

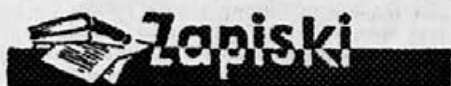
zakona ni tako enostavna in kratka, kot si jo marsikdo predstavlja.

4 Otroka se sme razdediniti: Ako je pustil zapustnika v stiski brez pomoči,

ako je bil obsojen radi zločina na kazen dosmrtno ali dvajsetletne robjije,

ako trdovratno živi pohujšljivo za javno varnost.

Opozarjamo, da je sploh mogoče odvzeti nujnemu dediču dolžni delež z izjavo poslednje volje tudi zaradi takih dejanj, ki delajo dediča nevrednega dedne pravice in o katerih smo že govorili v zadnji številki.

Spominu tov. Janžeta Novaka in Avgusta Jenka

„Zveza kmetskih fantov in deklet“ in Starešinska organizacija „Preporod“ sta priredili 16. avgusta v dvorani Delavske zbornice spominsko svečanost za pok. tov. Janžetom Novakom, katere so se v lepem številu udeležili prijatelji in znanci, mladinski pokretaši, zastopniki javnih in kulturnih organizacij ter številna javnost, da počastijo spomin in delo pokojnega prezgodaj umrlega pokretaša in kmetkega borce. Na svečanosti, ki jo je s pietetnimi uvodnimi besedami otvoril tov. Stanko Tomšič, sta o življenju in delu pok. tov. Janže Novaka govorila prof. Ivan Kolar za „Preporod“, a tov. France Gerželj za Zvezo.

Po spominski svečanosti je S. O. „Preporod“ odkrila spominsko ploščo Preporodovcu in idealnemu borcu za svobodo pok. Avgustu Jenku, ki je daroval svoje mlado življenje za narodno svobodo v bitki na Ceru v noči 17. na 18. avgusta 1914, zadet od sovražne avstrijske krogle.

Obe svečanosti sta utrdili idealizem in borbenost preminulih borcev, ki sta bila sodelavca in prijatelja v borbi za narodovo svobodo in ideale, ki jih je takrat tako neustrašno zastopalo mladinsko revolucionarno gibanje „Preporodovcev“, ki sta mu pripadala kot voditelja pred 20 leti preminuli Avgust Jenko in letos preminuli tov. Janže Novak.

† General — pesnik Rudolf Maister

V 4. št. je „Gruda“ pisala o čvrstosti in čistosti generala — pesnika Rudolfa Maistra, ki je takrat obhajal svojo 60-letnico, želeč mu zdravja in še mnogo let za narod plodonosnega dela. Jubilatant se je „Grudi“ pozorno in ljubeznivo zahvalil za čestitke.

Nihče se pa ni nadejal, da bomo čez dobre tri mesece zatem morali že izraziti sožalje in utpeti nenadomestljivo izgubo enega najidealnejših in požrtvovalnejših mož slovenske domovine — hrabrega prvega slovenskega generala Rudolfa Maistra in liričnega, ter sanjavo-fantovskega pesnika Vojanova. Ob sporočilu, da je na Uncu pri Planini za zmiraj zatisnil oči general-pesnik Rudolf Maister, se je vsa svobodna domovina odela v žalost; veličastni spreved, poslednja pot ter pokop v Mariboru, je pričal, kako visoko je cenil narod zaslužnega moža, bojevnika za svobodo in pesnika nepotvorjene in priproste narodne duše. Ob njegovem odprtem prezgodnjem grobu ni zaplakal le rojstni Kamnik, marveč vsa domovina, a zlasti Maribor in Dravska dolina, ki je za dihala svobodno v osvobojeni domovini po zaslugi in hrabrosti velikega pokojnika.

Pokojni general in pesnik je bil mož kremenitega značaja, preprost in dobrega srca — tak, kakršne so njegove pesmi, ki so se razširila med ves narod, da mu pojejo v lepoti slovenske zemlje, o največjem bogastvu na svetu: svobodi, o kmetškem delu, cerkvah in belih zidanicah, klopetcih in ljubezni.

Pokojnik je bil sicer vojak, do osvoboditve avstrijski oficir, toda to ga pri velikem osvobodilnem delu ni motilo; čeprav so ga avstrijske

oblasti stalno nadzorovale, je vsepovsod vneto in neprikrito budil narodno zavest ter sanjal velike sanje osvobojenja. Pod avstrijsko vojaško suknjo je živo bilo mlado revolucionarno slovensko srce. Zgodovinski dogodki osvoboditve so izbrali generala Maistra, da je postal izvršitelj narodne volje in uresničil sanje, ki jih je sanjal zaslužjeni slovenski rod.

Ko se je pogrezala inperijalistična stara Avstrija, je bil gen. Maister tisti, ki je zadal njenemu gospodstvu v Mariboru in Dravski dolini odločilni udarec. Osvoboditelj Maribora — to ime gen. Maistra bo za vse čase svetilo v zgodovini našega osvobojenja.

Kakor je bil veliki pokojnik hraber vojak, neustrašen bojevnik za narodno svobodo, tako je bil tudi zaslužni kulturni delavec in literarni človek. Kot pesnik Vojanov je dal svojemu narodu dvoje zbirki pesmi, „Pesmi“ in „Kitica mojih“, ki so prepojene in polne slovenske kmetijske preprostosti, pristnosti, šegavosti in zasanjane radosti. V njih se zrcali nepotvorjena narodna duša, kateri je vselej z naslodo in strastjo prislužkoval zmiraj skromni pesnik Maister-Vojanov. Mnoge izmed njegovih pesniških stvaritev so tako močne, zdrave in neposredne, da bodo v krogu slovenskega pesništva vselej na častnem mestu kot priča kulturne sile in rasti slovenskega duha in genija, v katerem je ustvarjal veliki mož, prvi naš general in pesnik Rudolf Maister-Vojanov.

Reorganizacija našega združništva. Žadnje čase opetovano čujemo zahtevo pa tkzv. koncentraciji in depolitizaciji našega združništva; trdi se namreč, da je slovensko združništvo vse preveč razcepljeno in to po političnih vidikih, kar povzroča škodljivo trenje in onemogoča — zlasti v sedanjih težkih gospodarskih razmerah — enotni nastop. Ideja, ki ni nova in za katero so se ogrevali že naši najodličnejši možje kakor n. pr. dr. Krek, je našla zelo povoljen odziv, na drugi strani pa tudi mnogo srditih nasprotnikov, ki gledajo to vprašanje s strankarsko-političnega stališča.

Povsod in vedno poudarjamo, da smo za enotnost naše vasi in dosledno temu tudi pozdravljamo vsako akcijo, ki stremi za tem, da se naša vas združi v močno gospodarsko in kulturno enoto. Smatramo, da je koncentracija in z njo nujno zvezana depolitizacija našega združništva naši vasi nujno potrebna in zato bomo to idejo kot zdravo in koristno podprli.

Gotovo poznate pesem „Hej, Slovani“, najbrže pa ne veste, da je ta pesem stara že 100 let; zložil jo je slovaški pesnik Samo Ahalupka l. 1834. Društvo „Slovanska vzajemnost“ v Pragi namerava to obletnico na slovesen način proslaviti.

Predsednik „kluba prijateljev vaške kulture“, g. Ivan Dimnik je bil izvoljen predsednikom centrale „Jugoslovenskega učiteljskega združenja“. G. Dimniku, ki je tudi predsednik slovenske sekcije našega učiteljstva, iskreno čestitamo k izvolitvi s toplo željo, da bi se mu posrečilo, izravnati vse spore, ki ovirajo svoboden razmah močne učiteljske organizacije.

Pozdravni nagovor ob priliki tekme žanjic našega društva v Moravčah dne 29. julija t. l.

Zgrnite se trume krog kmetijskega dela,
na kmetih je zdravje in sreča doma.
Le v zdravem telesu je duša vesela,
naš stan je trdnjava, je steber sveta.
Ne v mestih ni sreče — to prazne so sanje,
i kmetič je srečen, ki seje in žanje;
on vstane pred zarjo, zaviha rokave,
vročina je huda in čelo kipi;
pri delu pozabi spet svoje težave.
To pisano polje njegova je nada,
ko sveta Marjeta polena priklada
in sveti Jakob štore vali.
Krog kmetijskega dela se trume zgrnite!
Naš stan je pradaven in močen ko hrast.
Za naše pravice se z nami borite:
kmetiskemu delu čast in oblast.

Soteščan

Nova uredba o zaščiti kmetov. Te dni je izšla uredba, ki ureja kmetisko zaščito. Uredba vsebuje samo nekoliko spremenjene določbe uredbe, ki je izšla dne 23. novembra t. l. O važnejših spremembah, ki jih je prinesla nova uredba, bomo pribodnjic razpravljali.

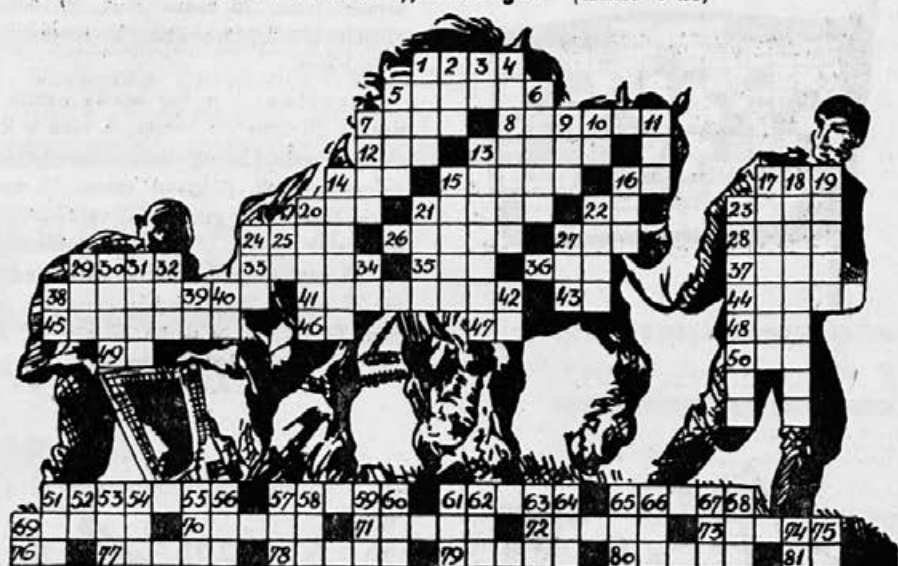
Banovinska kmetijska šola v sv. Jurju pri Ce ju sporoča, da se zaključijo letošnje šolsko leto z 12. septembrom, novo šolsko leto se pa začne 24. septembra,

Da je mogoče prošnje predložiti pravočasno kraljevski banski upravi v pregled in odobritev in da morejo tudi sreski kmetijski odbori pravočasno sklepati glede podpor za prosilce svojega sreza, poziva uprava ponovno stariše in prosilce, da čimprej vložijo prošnje za sprejem v celoletno kmetijsko šolo na zavodu. Obenem naproša uprava tudi podeželsko duhovščino, učiteljstvo, občine, sreske kmetijske refente in druge faktorje po deželi, da opozore primerne kmetijske fante na vstop v kmetijsko šolo. Prošnje z Din 5 — kolkovane je treba vložiti na upravo šole najpozneje do 20. avgusta ter priložiti krstni list, domovnico, zadnje šolsko spričevalo, npravnstveno spričevalo in uverenje oziroma potrdilo o premoženjskem stanju starišev prosilca.

Uganke

Križanka „Oranje“ (Lado Puc)

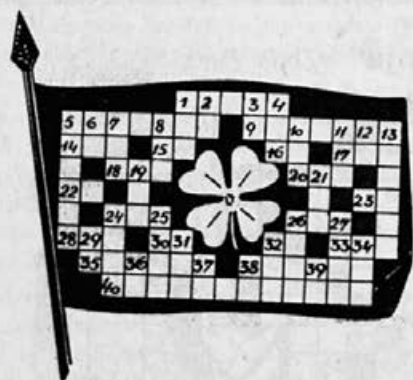

Vodoravno: 1. gora na Koroškem, 5. poljsko delo, 7. nasprotno od „mlad“, 8. italijanska luka v salernskem zalivu, 12. domača žival, 13. moško ime, 14. poljska cvetka, 15. reka v Rusiji, 16. veznik, 17. pristaniško mesto v Siriji (Akon), 20. nadstropje (srbh.), 21. denarna enota nekaterih evropskih držav, 22. veznik, 23. milost! (srbh.), 24. cent, 26. živalstvo (tujka), 27. oblika pom. glagola „biti“, 28. rimski cesar — mučilec kristjanov (54—68 po Kr.), 29. reka v zetski ban., 38. prvi knez karantanskih Slovencev (okolit. 680.), 35. avtor knjige „Med padarji in zdravniki“, 36. del tedna, 37. mesto v Romuniji, 38. rodovitna pokrajina južno Beograda, 41. nasprotno od „neprozoren“, 43. začetni črki priimka in imena pesnika s sorškega polja, 44. varaždinska tekstilna tovarna, 45. kraj med Domžalami in Celjem, 46. enaka samoglasnika, 47. veznik, 48. reka v Rusiji, 49. egiptsko božanstvo, 50. delajo iz njega platno, 51. najvišji vrh v Jugoslaviji, 57. severno-kavkaška reka, 61. plemič, 65. moško ime, 69. levi pritok Save (pred Zagrebom), 70. riba, 71. enota teže zlata in diamantov, 72. mesto v savski ban., 73. lovi ribe, 76. pesnitev, 77. mesto v Italiji med Padom in Adižo, 78. znano švicarsko zdravilišče, 79. pla-

nota, 80. od države postavljen uradnik za potrjevanje listin, 81. nasprotno od „da“.

Navpično: 1. stara zemljiška mera, 2. zabavišče, 3. veznik, 4. gora v triglavskem pogorju, 5. od vode obdan kos zemlje, 6. staro rimsko mesto, na katerega razvalinah je bila zgrajena Ljubljana, 7. svatbeni gost, 9. žensko ime, 10. veznik, 11. žensko ime, 13. prva pomladna cvetka, 14. završni izpit, 15. gozdni delavec, 16. domovje, 17. celina, 18. jugoslovanske Alpe, 19. elektroda, 20. desni pritok Save, 21. nedoločni zaimek, 22. domača žival, 23. prebivalec Anatolije, 24. oblika pom. gl. „biti“, 25. kazalni zaimek, 27. globoki moški glas, 29. tvor (čir), 30. bog ljubezni, 31. turški krščanski podložniki, 32. žensko ime, 34. veznik, 38. kratica za „številka“, 39. veznik, 40. oblika pom. gl. „biti“, 42. nasprotno od „je“, 51. strelno orodje, 52. ptič, 53. glina, 54. strupena koča, 55. veznik, 56. pot (lat.), 57. sod za zelje, 58. desni pritok Save, 59. veznik, 60. osebni zaimek, 61. mesto med skadrskim jezerom in Jadranom, 62. naziv za „oče“, 63. žuželka, 64. mesto v Dalmaciji, 65. banovinski načelnik, 66. del obraza, 67. običajno birmansko darilo, 68. pristanišče v Siriji, 69. povratno-osebni zaimek, 74. veznik, 75. veznik.

Križanka „Naš prapor“

Vodoravno: 1. kratica za centralno kmetško mladinsko organizacijo, 5. mesto v Dravski banovini, 9. časnikar, 14. žuželka, 15. predlog, 16. predlog, 17. žensko ime, 18. zabavišče, 20. riba, 22. osebni zaimsek, 23. tukaj, 24. lopa, 26. podzemna jama, 28. vodna žival, 30. oblika pom. glagola „biti“, 32. veznik, 33. žensko ime, 40. naša himna.

Navpično: 1. to kar imamo v ustih, 2. kratica za „Kristus“, 3. veznik, 5. reka v Rusiji, 5. glavno mesto Hercegovine, 6. igralna karta, 7. jadranski otok, 8. iglavo drevo, 10. naselbina, 11. je tisti, ki ne govori, 12. veznik, 13. gora v Savinjskih alpah, 19. glas, 21. čutilo, 24. pove-lje, 25. svetopisemska oseba, 26. planina v Bolgariji, 27. pijača, 29. ploskovna mera, 31. družinski član, 32. veznik, 34. darilo, 36. zaimsek, 37. števnik, 38. kratica za konjsko silo, 39. pesnitev.

Rešitev uganke iz 7. številke:

Križanka: „Naš znak“

(Lado Puc).

Navpično: 1. kos, 2. Ida, 8. vas, 4. ila, 5. so, 7. in, 11. ep, 12. mat, 18. Eva, 14. top, 15. rja, 16. te.

Vodoravno: 1. ki, 3. vi, 5. sod, 6. ali, 8. kosa, 9. Sana, 10. seme, 14. trta, 17. pav, 18. oje, 19. ta, 20. pa.

Vsakovrstno blago za obleke zlasti za dekliške društvene kroje

poceni kupite pri

R. MIKLAVC

„Pri Škofu“

Ljubljana — Pred Škofijo 3 — Lingarjeva ul. 3.

Štampilje,

plombe, emajlirane napisne tablice, etikete, društvene znake itd. dobavlja najsolidnejše tvrdka

Teodor Rabič, Ljubljana

Miklošičeva cesta št. 15.

Pfaff šivalni stroji

Večletna garancija! Mesečna odplačila! Brezplačen pouk v vezenju!

PUCH

**kromirana
Kolesa**

Kupiš ugodno pri

Ign. Vok, Ljubljana

Tavčarjeva ulica št. 7

Podružnici:

Kranj, Glavni trg

Novo mesto, Glavni trg

M. ŠIFRER

knjigoveznica
LJUBLJANA
Vegova ulica št. 6

Točna izdelava
Solidno delo

Priporoča se za veza-
vo raznih knjig in revlj

Širite Grudo!

KLIŠETE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše*

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično
podjetje. Ustanov. l. 1900

Izvršuje vsa tiskarska dela
hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna
dela: trobarvne razglednice
in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštoobratno!

*

SLATNAR

Mlad in napreden kmetovalec uporabljaj stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrho priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I,

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos,

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvorница za dušik v Rušah.

Kmetijska družba, r. z. z o. z. v Ljubljani

Novi trg šte. 3 (prej Turjaški trg)

je najstarejša kmetijska korporacija, ki zastopa interese našega kmeta pred oblastmi ter ga štiti pred izkoriščanjem.

Vnovčuje: živino, krompir, žita, fižol, sadje, grozdje, razno seme in vse druge pridelke, ako so po svoji kakovosti sposobni za trg in če jih imajo zadržarji v zadostni količini na prodaj.

Razen tega Kmetijska družba izdaja kakor do sedaj svoj strokovni list

„KMETOVALEC“

ki naj bi ga imel vsak napredni kmet in vsaka kmetska hiša.

Kmetovalci, pristopajte kot člani h Kmetijski družbi, ker samo člani bodo v bodoče imeli korist od svoje stanovske organizacije.

Član Kmetijske družbe po novih pravilih je dotični, ki je podpisal pristopnico in vplačal enkrat za vselej delež od Din 10.—. Jamstvo znaša še Din 10.—.

Novi člani Kmet. družbe plačajo razen deleža še vpisnino od Din 30.—.

Naročnina na Kmetovalca znaša letno Din 25.—.

Kdor stalno varčuje - se bede varuje!

Če vložiš v hranilnico **vsak mesec** enega izmed spodaj navedenih zneskov, se Ti pri pet odstotnem obrestovanju nabere:

Znesek Din	po 5 letih	po 10 letih	po 15 letih	po 20 letih
10·—	681·—	1.550·—	2.659·—	4.075·—
50·—	3.405·—	7.751·—	13.297·—	20.876·—
100·—	6.810·—	15.501·—	26.594·—	40.751·—
200·—	13.620·—	31.008·—	53.188·—	81.503·—
300·—	20.430·—	48.504·—	74.782·—	122.255·—
400·—	27.240·—	62.008·—	106.377·—	163.007·—
500·—	34.050·—	77.507·—	132.971·—	203.758·—
1.000·—	68.100·—	155.014·—	265.942·—	407.517·—

Stopi v krog stalnih varčevalcev! — Piši po navodila na

Hranilnico Dravske banovine

Celje - Ljubljana - Maribor

Pri znani domači tvrdki

Ivan Jax in sin

Ljubljana, na Gosposvetski cesti 2

kupite najugodnejše najboljše
**šivalne in pisalne stroje,
kolesa**

Popravila izvršimo v lastni delavnici. — Ceniki zastoj in franko
Daje se tudi na obroke in na hran. knjižice

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1

Brzovjav: „KMETSKI DOM“ — Žiro račun
pri Narodni banki — Račun poštne hranil-
nice 14.257 — Telefon 2847

Podružnici: Kamnik — Maribor

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema in jih obrestuje po 4 % brez odpovedi, po 5 % pri 3 mesečni odpovedi

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Stanje vlog:

Din 35,000.000.-.

Rezerve:

Din 1,200.000.—.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje
Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12.^{1/2},
in od 3.—4.^{1/2}, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12.^{1/2} ure.

